

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ : ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ Μ.Μ.Ε.

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Θέμα Πτυχιακής :

Νομική Προσέγγιση της Ηλεκτρονικής Μάθησης

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ : ΚΩΣΤΑΡΑ ANNA

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΜΑΝΙΑΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΕΤΟΣ 2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι υπολογιστές και η τεχνολογία της πληροφορίας χρησιμοποιούνται αυξητικά στις αίθουσες διδασκαλίας όλου του κόσμου. Αυτή η ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί θετική, καθώς βοηθά περισσότερους ανθρώπους να μάθουν καλύτερα και ευκολότερα, ή αρνητική, λαμβάνοντάς την ως υπονόμηση ενός καλού τρόπου διδασκαλίας. Όπως και να έχει, δηλώνει έναν επιτακτικό χαρακτήρα. Η ακαδημαϊκή κοινότητα έχει συνειδητοποιήσει αυτή την ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό, μαρτυρά ο μεγάλος αριθμός συνεδρίων και δημοσιεύσεων. Παρόλο το υψηλό ακαδημαϊκό ενδιαφέρον σχετικά με το θέμα, υπάρχουν μερικά ζητήματα που δεν έχουν ακόμη ερευνηθεί κατάλληλα. Τέτοιο, είναι και η νομική προσέγγιση της ηλεκτρονικής μάθησης, που θα αναπτυχθεί στην εργασία αυτή.

Καθώς το διαδίκτυο αποτελεί την ραχοκοκαλιά ολόκληρου του συστήματος, το οποίο είναι εγγενώς αβέβαιο όσον αφορά στην ασφάλεια, κατά τη διάρκεια ανταλλαγών μηνυμάτων στο σύστημα ηλεκτρονικής μάθησης, οι εισβολείς επιτίθενται χρησιμοποιώντας τα κενά που αφήνει η τεχνολογία. Έτσι, απαιτούνται διάφορα μέτρα ασφάλειας, όπως και νομική κατοχύρωση, τόσο των εκπαιδευτικών εφαρμογών, όσο και των ατόμων που τις χρησιμοποιούν.

Στην πτυχιακή αυτή, γίνεται αρχικά μία εισαγωγή στην έννοια της ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning), και στα ηθικά προβλήματα που επιφέρει η ανάπτυξή της, ενώ στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο Νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το ακαδημαϊκό αυτό κομμάτι της εκπαίδευσης μέσω του διαδικτύου.

Λέξεις Κλειδιά: Ηλεκτρονική μάθηση, Νόμοι, ηλεκτρονικοί κίνδυνοι, Εκπαίδευση, Πνευματικά δικαιώματα, Νομική ασφάλεια.

ABSTRACT

Computers and Information Technology are increasingly used in classrooms around the world. This development can be seen as positive, as it helps more people learn better and easier, or as negative, undermining a good way of teaching. Either way, it indicates a compelling character. Academic society has realized this growth. This indicates the large number of conferences and publications. Despite this high academic interest in the subject, there are some issues that have not been properly investigated. Such an issue is the legal approach of e-learning, which will be developed in this assignment.

While internet is the backbone of the whole system, which is inherently uncertain with respect to safety, during message exchanges in the e-learning system, hackers attack using the gaps left by the technology. This requires different security measures and legal rights of both educational applications and the individuals using them.

This thesis starts with an introduction to the concept of e-learning, and continues with the development of some of the ethical problems. Finally, there is a presentation of the legislative framework governing this piece of academic education through the internet.

Key Words: E-learning, Laws, e-risks, Education, Copyright, Legal security.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</i>	<i>ii</i>
<i>ABSTRACT</i>	<i>iii</i>
<i>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ</i>	<i>1</i>
<i>ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ</i>	<i>1</i>
<i>ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ</i>	<i>1</i>
<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	<i>2</i>
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ - ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ</i>	<i>4</i>
1.1 Ορισμοί & Χαρακτηριστικά της Ηλεκτρονικής Μάθησης	<i>4</i>
1.2 Ιστορία της Ηλεκτρονικής Μάθησης	<i>5</i>
1.3 Εξέλιξη της Ηλεκτρονικής Μάθησης	<i>6</i>
1.4 Ποιότητα της Ηλεκτρονικής Μάθησης	<i>8</i>
1.5 Οφέλη της Ηλεκτρονικής Μάθησης	<i>9</i>
1.6 Παραδοσιακή Μάθηση Ενάντια στην Ηλεκτρονική Μάθηση	<i>11</i>
1.7 Μπιχεβιοριστικό και Γνωστικό Μοντέλο στην Εξ Αποστάσεως εκπαίδευση	<i>13</i>
1.8 Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στην Ελλάδα	<i>14</i>
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ</i>	<i>17</i>
2.1 Επιδράσεις της Ηλεκτρονικής Μάθησης στην Επιβολή του Νόμου	<i>17</i>
2.2 Ηθική και Εκπαίδευση	<i>18</i>
2.3 Αρχές της Ηθικής Διαμάχης στην Η.Μ.	<i>21</i>
2.4 Ηθικά Προβλήματα στην Ηλεκτρονική Διδασκαλία	<i>22</i>
2.5 Απειλές και Κίνδυνοι Ασφάλειας	<i>24</i>

2.5.1 Κίνδυνος του Συγγραφέα.....	25
2.5.2 Κίνδυνος του Δασκάλου.....	26
2.5.3 Κίνδυνος του Διαχειριστή.....	27
2.5.4 Κίνδυνος του Προγραμματιστή του Συστήματος.....	28
2.5.5 Κίνδυνος του Μαθητή.....	29
2.6 Άλλες Απειλές και Κίνδυνοι.....	30
2.7 Μέτρα Αποκατάστασης και Αποφυγής των Κινδύνων.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ - ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ.....	35
3.1 Δικαιώματα και το Ψηφιακό Περιβάλλον.....	35
3.2 Νόμος Πνευματικής Ιδιοκτησίας.....	36
3.2.1 Πνευματικά Δικαιώματα, Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Χορήγηση Αδειών.....	37
3.2.2 Προστασία Πνευματικών Δικαιωμάτων και Διαχείριση των Ψηφιακών Δικαιωμάτων.....	38
3.2.3 Πνευματικά Δικαιώματα και Προσωρινή Αποθήκευση του Περιεχομένου.....	38
3.2.4 Άλλοι Τύποι Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας.....	39
3.3 Προηγούμενη Έρευνα Σχετικά με την Πολιτική Πνευματικής Ιδιοκτησίας.....	39
3.3.1 Γενικά Ζητήματα που Σχετίζονται με την Πνευματική Ιδιοκτησία.....	39
3.3.2 Δημόσιες Ενάντια Ιδιωτικών Τακτικών που Σχετίζονται με την Πνευματική Ιδιοκτησία.....	41
3.3.3 Ζητήματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας που Σχετίζονται με Online Υλικό.....	43
3.4 Νόμος Υπ' αριθ. 2121/93.....	43
3.4.1 Άρθρο 2Α – Αντικείμενο του δικαιώματος Πνευματικής ιδιοκτησίας.....	44
3.4.2 Άρθρο 3 – Το Περιουσιακό Δικαίωμα.....	45

3.4.3 Άρθρο 68 – Μη Αναδρομικότητα του Νόμου	46
3.4.4 Άρθρο 71 – Εφαρμογή Κοινοτικών Οδηγιών.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ.....	47
4.1 Νομικά Ζητήματα Η.Μ. – Γενική Θεώρηση	47
4.2 Ηλεκτρονική Μάθηση και ο Νόμος.....	49
4.2.1 Αδειοδότηση	50
4.2.1.1 Αδειοδότηση και Πειρατεία.....	50
4.2.2 Λογοκλοπή.....	51
4.2.3 Τεχνική Ασφάλεια	53
4.2.4 Νόμος Περί Ελευθερίας της Πληροφορίας.....	54
4.2.4.1 Ασφάλεια της Πληροφορίας.....	55
4.2.5 Νόμος Προσβασιμότητας	57
4.2.6 Κυριότητα	58
4.2.7 Αποδεκτές Τακτικές Χρήσης.....	59
4.2.8 Υγεία και Ασφάλεια	60
4.3 Ηλεκτρονική Πιστοποίηση	60
4.3.1 Εκπαιδευτικά Υλικά – Πρόσβαση στο Περιεχόμενο και στα αντικείμενα μάθησης..	62
4.3.2 Συναλλαγές – Πληρωμές και Εγγραφές.....	64
4.4 Άρθρο 16 του Συντάγματος περί Παιδείας.....	65
4.5 Άρθρο 5Α του Συντάγματος.....	67
4.6 Άρθρο 9Α του Συντάγματος	67
4.7 Άμυνες και Εξαιρέσεις.....	68
4.8 Νόμος Sinde.....	68

4.9 Νομικές Διαδικασίες για τα Έργα Ηλεκτρονικής Μάθησης	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ - ΑΛΛΑ ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ & ΔΙΚΑΙΟ Ε.Ε.	72
5.1 Ευρωπαϊκή Τακτική Ανάπτυξης της Ηλεκτρονικής Μάθησης.....	72
5.2 Άλλα Νομικά Ζητήματα	73
5.2.1 Δικαίωμα Ιδιωτικότητας	76
5.2.2 Ελευθερία Έκφρασης.....	77
5.2.3 Δικαιώματα Προσωπικότητας	78
5.2.4 Ανηθικότητα και Απρέπεια.....	79
5.3 Εκκαθάριση Δικαιωμάτων.....	80
5.3.1 Ζητήματα Ψηφιακών Δικαιωμάτων.....	80
5.3.2 Νομικές Απαιτήσεις.....	81
5.3.3 Περιεχόμενο Χρήσης.....	83
5.3.4 Σχεδιασμός Έργου	84
5.3.5 Διαπραγμάτευση των Δικαιωμάτων	85
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	89

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Εικόνα 2.1 – Οργάνωση ασφαλούς τείχους προστασίας που βασίζεται στην ΗΜ.....32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Εικόνα 3.1 – Χαρακτηριστικά τακτικής πνευματικής ιδιοκτησίας μέσα από έρευνα των δημόσιων και ιδιωτικών πανεπιστημίων. 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Εικόνα 5.1 – Επίλυση ζητημάτων πριν την εκκαθάριση των δικαιωμάτων. 82

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Πίνακας 4.1 - Δείκτες που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τα εκπαιδευτικά υλικά.....	64
Πίνακας 4.2 - Δείκτες που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τις ευέλικτες συναλλαγές μάθησης.....	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάπτυξη της Τεχνολογίας Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ICT), επιδρά σημαντικά στους ανθρώπους ολόκληρου του κόσμου. Με την ανάπτυξη αυτή, οι άνθρωποι μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους, ειδικά μέσω του διαδικτύου. Στις μέρες μας, το ίδιο το διαδίκτυο μεταβάλλει δραστικά τις διατάξεις των υπηρεσιών και των προϊόντων του, απλά και μόνο λόγω των χαρακτηριστικών του: Αμεσότητα, διαφάνεια, πανταχού παρουσία και παγκόσμια εμβέλεια.

Η ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης έχει οδηγήσει σε έναν νέο τρόπο μάθησης και, την ίδια στιγμή, έχει δώσει ίσες ευκαιρίες σε όλους ώστε να γίνουν μαθητές. Έχοντας διαθέσιμες τέτοιες μεθόδους μάθησης, η πληροφορία ή η γνώση μπορεί να φτάσει στο μέγιστο επίπεδο, επιτρέποντας στους μαθητές να διαπρέψουν. Ωστόσο, το διαδίκτυο, εκτός από ένα σημείο από το οποίο μπορούν να ληφθούν απαραίτητες πληροφορίες, έχει γίνει ακόμη ο τόπος συνάντησης ενός νέου συνόλου παράνομων δραστηριοτήτων. Οι πληροφορίες στο διαδίκτυο, εκτίθενται συνεχώς σε διάφορες απειλές της ασφάλειας. Σαν συνέπεια, αφού η ηλεκτρονική μάθηση πρέπει να βασίζεται στο διαδίκτυο ή, ειδικά, κυρίως μέσα από διαδικτυακές εφαρμογές, το περιβάλλον της ηλεκτρονικής μάθησης επηρεάζεται επίσης από απειλές ασφάλειας.¹

Προφανώς, ο νέος ψηφιακός κόσμος μέσα στον οποίο ζούμε, προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα στην εκπαίδευση, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η κακή χρήση της τεχνολογίας, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να προκαλέσει τεράστια προβλήματα, ειδικά όσον αφορά στις επιδράσεις που μπορεί να έχει στα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων.

Ένα εργαλείο που προσφέρει πολλές δυνατότητες αφορά στα δίκτυα διαμοίρασης αρχείων. Αυτά τα δίκτυα επιτρέπουν στους χρήστες να ανταλλάσσουν πληροφορίες και έγγραφα, διαδίδοντας αυτό που πριν ονομάστηκε ως «γνώση». Φαίνεται ξεκάθαρο, πως από εκπαιδευτικής απόψεως, μπορεί να συναντηθούν εργαλεία που έχουν τεράστιες

---

¹ Najwa Hayaati Mohd Alwi, Ip-Shing Fan (2010). E-Learning and Information Security Management. International Journal of Digital Society (IJDS), Volume 1, Issue 2.

δυνατότητες. Το πρόβλημα ξεκινά τη στιγμή που η τεχνολογία επιτρέπει στα άτομα να εκτελέσουν (μέσω αυτών των δικτύων) την διαμοίραση των αρχείων, τα οποία προστατεύονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Στο σημείο αυτό, πρέπει να αναρωτηθούμε αν τα δίκτυα αυτά αποτελούν αξιόπιστο εργαλείο στην εκπαίδευση, αφού η πρόσβαση στην κουλτούρα είναι πάνω από το δικαίωμα του συγγραφέα, ή αντιθέτως, αν πρέπει να περιορίσουμε την χρήση τους.²

Κανένα πεδίο γνώσης, από οικονομικής έως νομικής φύσεως, δεν έχει μείνει ανέπαφο από αυτή την τεχνολογική έκρηξη, συμπεριλαμβάνοντας φυσικά το πεδίο της εκπαίδευσης, η νομική πλευρά του οποίου θα μελετηθεί στην εργασία αυτή. Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε σε αυτό που μερικοί συγγραφείς ονομάζουν Επεξεργασία Πληροφορίας και Ψηφιακή Ικανότητα, δηλαδή, οι δεξιότητες που ένας μαθητής πρέπει να έχει αποκτήσει μέχρι το τέλος του εκπαιδευτικού έτους, και οι οποίες συμπεριλαμβάνουν το να είναι πολλά περισσότερα από ένας απλός χρήστης της τεχνολογίας της πληροφορίας. Αυτό συμπεριλαμβάνει το να είναι αυτόνομο, αποτελεσματικό, υπεύθυνο, κριτικό και στοχαστικό άτομο, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας, της επιλογής και της χρήσης της πληροφορίας, των πηγών της και των υποστηρικτικών της μέσων.³

---

² Eugenio Gil and Andrés G. Castillo Sanz (2013). Legal Issues Concerning P2P Exchange of Educational Materials and Their Impact on ELearning Multi-Agent Systems. *International Journal of Artificial Intelligence and Interactive Multimedia*, Vol. 2, N° 2.

³ A. Perez Sanz, *Escuela 2.0. Educación para el mundo digital*. Madrid: Instituto de la Juventud, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad (92) 2011, pp.63,86.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

1.1 Ορισμοί & Χαρακτηριστικά της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί διαθέσιμοι στην βιβλιογραφία σχετικά με την Ηλεκτρονική Μάθηση (ΗΜ «E-learning»). Κάθε ένας έχει και διαφορετική έμφαση: μερικοί εστιάζουν στο περιεχόμενο, μερικοί στην επικοινωνία, και κάποιοι άλλοι στην τεχνολογία.⁴ Ένας από τους πιο πρόσφατους ορισμούς για την ηλεκτρονική μάθηση παρεσχέθη από την Αμερικανική Κοινότητα Εκπαίδευσης και Ανάπτυξης (ASTD), η οποία υποστήριξε πως η ΗΜ καλύπτει ένα ευρύ σύνολο εφαρμογών και διαδικασιών, όπως μάθηση βασισμένη στο διαδίκτυο, εικονικές τάξεις, και ψηφιακές συνεργασίες.

Η ΗΜ είναι η εφαρμογή της τεχνολογίας έτσι ώστε να υποστηριχθεί η διαδικασία της μάθησης, όπου η γνώση ή η πληροφόρηση μπορεί να διεξαχθεί χρησιμοποιώντας την τεχνολογία της επικοινωνίας. Η μαθησιακή διαδικασία μπορεί να είναι συνεχής, δεδομένου ότι το περιεχόμενο είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο. Ο Eklund⁵, ορίζει την ΗΜ ως ένα στοιχείο ευέλικτης μάθησης, το οποίο είναι ένα ευρύ σύνολο εφαρμογών και

---

⁴ Mason, R. and Rennie, F. (2006), *E-learning: the key concepts*, Routledge, Abingdon Great Britain.

⁵ Eklund, J., Kay, M. and Lynch, H. M. (2003), *Elearning: emerging issues and key trends: A discussion paper*, Australian National Training Authority, Australia.

διαδικασιών, όλες εκ των οποίων χρησιμοποιούν όλα τα διαθέσιμα ηλεκτρονικά μέσα για να παραδώσουν την εκπαίδευση και την μάθηση.⁶

Άλλοι ορισμοί μπορεί να περιλαμβάνουν την online μάθηση, την μεικτή μάθηση, τα εικονικά σχολεία και τα σχολεία κυβερνοχώρου. Η online μάθηση αφορά σε οδηγίες που κατευθύνονται από έναν δάσκαλο και παραδίδονται μέσω του διαδικτύου, παρέχει ένα δομημένο περιβάλλον μάθησης, ενώ οι μαθητές και οι καθηγητές βρίσκονται σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες. Μπορεί να είναι συγχρονισμένη (όπου οι συμμετέχοντες αλληλεπιδρούν σε πραγματικό χρόνο, όπως βίντεο-συνδιάλεξη), ή ασύγχρονη (όπου η επικοινωνία διαχωρίζεται από τον χρόνο, όπως είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) ή τα φόρουμ συζητήσεων). Μπορεί να διεξαχθεί μέσα από πολλαπλές υποδομές (μέσα από τον χώρο του σχολείου και/ή εκτός σχολικών κτιρίων).

Η μεικτή μάθηση συνδυάζει την online μάθηση με την διδασκαλία πρόσωπο-με-πρόσωπο. Το είδος αυτό, γίνεται εξαιρετικά σημαντικό, καθώς πολλά σχολεία υιοθετούν την online διδασκαλία για διαφορετικούς λόγους, κυρίως εξαιτίας της δυνατότητας χρησιμοποίησης της online διδασκαλίας και των πόρων της, ώστε να εμπλουτίσουν τις ευκαιρίες μάθησης και τα αποτελέσματά της, και να προσωποποιήσουν την μάθηση.⁷

1.2 Ιστορία της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Πάνω από ένα αιώνα, έχουμε παρακολουθήσει την σταδιακή εξέλιξη της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης – από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα μαθήματα δια αλληλογραφίας μέσω της τηλεόρασης, την τηλεδιάσκεψη, μέσω δορυφόρου, τις εφαρμογές δικτύου, και τώρα μέσα από την κινητή εκπαίδευση. Τα πρώιμα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, δημιούργησαν εκπαιδευτικές ευκαιρίες για

---

⁶ Najwa Hayaati Mohd Alwi, Ip-Shing Fan (2010). E-Learning and Information Security Management. International Journal of Digital Society (IJDS), Volume 1, Issue 2.

⁷ **CCSESA** - California County Superintendents Educational Services Association (2011). California e-learning framework.

τους μαθητές από τα χωριά, όπου τα σχολεία ήταν γεωγραφικά απρόσιτα για κάποιους. Πολλά σχολεία εισήχθησαν στην ηλεκτρονική μάθηση πρώτα με CD-ROMS και τώρα συχνά online, χρησιμοποιώντας προσεγγίσεις διδασκαλίας που βασίζονται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Καθώς βελτιώθηκε η τεχνολογία και η ευρυζωνική πρόσβαση, τα online προγράμματα επεκτάθηκαν για να συναντήσουν τις ανάγκες κάποιων μαθητών του σχολείου, ενηλίκων μαθητών, αλλά και μαθητών προχωρημένου επιπέδου, οι οποίοι αναζητούν ακαδημαϊκές προκλήσεις πέρα από τα όρια του σχολείου.⁸

Οι περιορισμοί στον προϋπολογισμό για την εκπαίδευση, οι αναπτύξεις νέων τακτικών, και οι αλλαγές στην τεχνολογία παρουσιάζουν επιταχυνόμενη ανάπτυξη σε μερικούς τομείς, ενώ πολύ αργή είναι η ανάπτυξη σε κάποια άλλα τμήματα. Παρόλα αυτά, η γενική τάση υπερισχύει. Ωστόσο, οι online ευκαιρίες μάθησης είναι πλέον διαθέσιμες σε πολλούς μαθητές, ενώ αναμένεται περαιτέρω διεύρυνση στον κόσμο της ηλεκτρονικής μάθησης.⁹

1.3 Εξέλιξη της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Ο Tom Kelly, όταν σχολιάζει την εξέλιξη της ηλεκτρονικής μάθησης, χρησιμοποιεί την αναλογία της βιομηχανίας ταινιών. Έχουμε περάσει από τις εκτελέσεις της ζωντανής σκηνης (εκπαίδευση στην αίθουσα διδασκαλίας), στις κινούμενες εικόνες (ηλεκτρονική μάθηση). Στις αρχές, δεν ονομαζόταν «ηλεκτρονική μάθηση», αλλά CBT, ή διδασκαλία βασισμένη σε υπολογιστή. Σήμερα, η ΗΜ έχει περάσει από πολλές εξελικτικές φάσεις, μερικές από τις οποίες ήταν πολύ αισιόδοξες.

Μετά την αρχική αντιμετώπιση της ΗΜ, υπήρξε μία πιο συντηρητική φάση, όταν οι άνθρωποι άρχισαν να σκέφτονται πιο βαθιά όσον αφορούσε στα οικονομικά της ζητήματα. Η χρηματοδότηση δεν ήταν γενναιόδωρη και οι ομάδες του έργου έπρεπε να είναι υπόλογοι. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην επεκτασιμότητα των CBT, και στο αν

---

⁸ Keeping Pace with K-12 Online Learning (2010). “Converging toward new powers of personalization” pp.50-53. Διαθέσιμο από: http://www.kpk12.com/wp-content/uploads/KeepingPaceK12_2010.pdf.

⁹ CCSESA - California County Superintendents Educational Services Association (2011). California e-learning framework.

θα απέφεραν αποδόσεις των επενδύσεων. Αυτή η έγνοια για τα οικονομικά ζητήματα της ΗΜ αποτέλεσε επίσης κατευθυντήριο παράγοντα για την μετατόπιση στα συστήματα διαχείρισης της μάθησης (LMS) στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Λειτουργώντας σχεδόν αποκλειστικά μέσα σε μία περιοχή τοπικού δικτύου (LAN), αυτά τα πρώιμα LMS ήταν μία προσπάθεια των εκπαιδευτών να συγκεντρώσουν ιδέες και πόρους και να παρέχουν μία πιο αναβαθμισμένη εμπειρία για τους μαθητές. Μετά από μία περίοδο σχετικής λιτότητας, υπήρχε μία νέα αισιοδοξία σχετικά με το τι θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της ΗΜ.

Στη συνέχεια, ήρθε η έκρηξη του «dotcom» και η απεριόριστη υπόσχεση ενός παγκόσμιου ιστού. Τα LMS δεν βασιζόταν πλέον αποκλειστικά σε τοπικά δίκτυα LAN για εσωτερική χρήση. Αντίθετα, η εκπαίδευση ήταν online, οποτεδήποτε και οπουδήποτε, αρκεί να υπήρχε διαδικτυακή σύνδεση και μία πιστωτική κάρτα. Οι πάροχοι ΗΜ απλώθηκαν σύντομα παντού ισχυριζόμενοι απεριόριστη, φθηνή και αποδοτική πρόσβαση στην εκπαίδευση, ελεύθερη γραφειοκρατίας και αυστηρά διασυνδεδεμένη με τα κατεστημένα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σήμερα ωστόσο, περισσότερο από μία μεταβατική φάση, υπάρχουν στοιχεία που μαρτυρούν μία περίοδο ανάπτυξης στην ΗΜ. Έχουμε την ευρυζωνικότητα, την τεχνολογία, και τις παιδαγωγικές δεξιότητες, στοιχεία τα οποία πρέπει να συνδυαστούν αποτελεσματικά.

Ο ρόλος του δασκάλου, τουλάχιστον όπως καθορίζεται από το εκπαιδευτικό σύστημα, ανήκει τώρα σε μία άλλη εποχή. Οι μαθητές έχουν περισσότερη αυτονομία όσον αφορά στην εκπαίδευσή τους, δηλαδή το πού και με ποιον τρόπο θα αποκτήσουν τη γνώση. Η αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους είναι κυριολεκτικά (και μεταφορικά) στα δάκτυλά τους. Με τις ασύγχρονες πλατφόρμες συζητήσεων αυξάνεται η αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών. Υπό την έννοια αυτή, η ΗΜ είναι πολύ ολοκληρωμένη και δημοκρατική, αφού όλοι έχουν μία ισάξια «δυνατή φωνή». Κανείς δεν μιλάει μαζί με τον άλλο ή δεν μπορεί να τον διακόψει, πριν εκείνος ολοκληρώσει τη θέση του. Εν τω μεταξύ, το υλικό των μαθημάτων ποικίλει σε τύπο, είναι εμπλουτισμένο πολυμεσικά και με αποδοτικό εκπαιδευτικό σχεδιασμό.

Από τη στιγμή που το περιεχόμενο αναπτύσσεται εκ των προτέρων, το εκπαιδευτικό ίδρυμα έχει να αφιερώσει περισσότερο χρόνο σε μεμονωμένους μαθητές επιτρέποντας τη μείωση του χρόνου ανατροφοδότησης. Είναι σημαντικό, πως όσο λιγότερος χρόνος ξοδεύεται στην μετάδοση διδακτικού περιεχομένου, τόσο περισσότερος χρόνος υπάρχει για σκέψη και κριτική ανάλυση. Τέλος, η online μάθηση παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα να αποτελούν μέρος μιας δυνατής εκπαιδευτικής κοινότητας.¹⁰

Ορθώς έχει τεκμηριωθεί η αποτυχία μεγάλων πανεπιστημίων ανά τον κόσμο για την κατάλληλη διεύθυνση των αναγκών των μαθητών και, ειδικά των φοιτητών.¹¹ Υπό την απουσία σημαντικής ανταγωνιστικής πίεσης, τα πανεπιστήμια δεν έχουν αλλάξει την τακτική τους όσον αφορά στην αναγνώριση των ολοένα αναπτυσσόμενων αναγκών των ποικίλων μαθητών τους. Η βελτίωση και η εμπειρία στον χώρο της ΗΜ, μαζί με την πανταχού πρόσβαση σε μεγαλύτερο εύρος ζώνης, είναι πολύ πιθανό να αλλάξουν το κατεστημένο.¹²

1.4 Ποιότητα της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Η ποιότητα ενός μαθήματος ΗΜ εμπλουτίζεται από:

- Περιεχόμενο με κέντρο τον μαθητή: Τα προγράμματα σπουδών της ΗΜ πρέπει να είναι σχετικά και σύμφωνα με τις ανάγκες του μαθητή, τους ρόλους και τις υπευθυνότητες της επαγγελματικής του ζωής. Οι δεξιότητες, η γνώση και οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται κατ' αυτό τον τρόπο.

---

¹⁰ Kassop, M. (2003, May/June). Ten ways online education matches, or surpasses, face-to-face learning. The Technology Source. Retrieved June 24, 2005, from <http://distance.wsu.edu/facultyresources/savedfromweb/10ways.htm>

¹¹ Pocklington, T., & Tupper, A. (2002). No place to learn. Vancouver: UBC Press.

¹² Jeremy B. Williams and Michael Goldberg (2005). The evolution of e-learning. Διαθέσιμο από: http://www.ascilite.org.au/conferences/brisbane05/blogs/proceedings/84_Williams.pdf

- Ανάλυση: Το περιεχόμενο της ΗΜ πρέπει να τμηματοποιείται για να διευκολύνει την αφομοίωση της νέας γνώσης και να επιτρέπει τον ευέλικτο προγραμματισμό του χρόνου μάθησης.
- Συμμετοχικό περιεχόμενο: Κατευθυντήριες μέθοδοι και τεχνικές πρέπει να χρησιμοποιούνται δημιουργικά, για να αναπτύξουν μία συμμετοχική και κινητήρια εμπειρία μάθησης.
- Διαδραστικότητα: Απαραίτητη είναι η συχνή αλληλεπίδραση του μαθητή, ώστε να διατηρηθεί η προσοχή και να προωθηθεί η μάθηση.
- Εξατομίκευση: Μαθήματα προσωπικού ρυθμού θα πρέπει να είναι προσαρμόσιμα ώστε να αντικατοπτρίζουν τα συμφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών.

Το 2010 κυκλοφόρησε επίσημα ένα πρότυπο διεθνούς ποιότητας για τα προγράμματα ΗΜ, το «Open ECBCheck». Το πρότυπο αυτό είναι ένα σύστημα βελτίωσης της ποιότητας των προγραμμάτων ΗΜ, που υποστηρίζει τους οργανισμούς στην μέτρηση της επιτυχίας των προγραμμάτων τους και επιτρέπει την συνεχή βελτίωση μέσω της συνεργασίας των παιδιών με τους συνομηλίκους τους. Αναπτύχθηκε μέσω μίας καινοτόμας και συμμετοχικής διαδικασίας, εμπλέκοντας περισσότερους από 40 διεθνείς, τοπικούς και εθνικούς οργανισμούς.

Το πρότυπο «ECBCheck» παρέχει ένα σύνολο από κριτήρια ποιότητας για την εκτίμηση του σχεδιασμού, της ανάπτυξης, διαχείρισης, διανομής και αξιολόγησης των προγραμμάτων ΗΜ, καθώς και κριτήρια για την ποιότητα των υλικών μάθησης, της μεθοδολογίας, των μέσων, της τεχνολογίας και της ηλεκτρονικής διδασκαλίας.¹³

1.5 Οφέλη της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Στις μέρες μας, οι υπάλληλοι όλων των τομέων, πρέπει να μπορούν να ακολουθούν και να παραμένουν ενήμεροι όσον αφορά στις τεχνολογικές αλλαγές και επομένως να επιλύουν τα προβλήματα με καινοτομίες. Ένας τρόπος να ανταπεξέλθουν στις

---

¹³ FAO (2011). *E-learning methodologies. A guide for designing and developing e-learning courses*. ISBN 978-92-5-107097-0.

απαιτήσεις αυτών των νέων δεξιοτήτων, ειδικά στην τεχνολογία της πληροφορίας, είναι μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης, η οποία προσφέρει επίσης την δυνατότητα συνεχούς μάθησης.

Η ΗΜ προσφέρει σε όλους την ευκαιρία να γίνουν μαθητές. Η έννοια αυτή, οποτεδήποτε και οπουδήποτε, προωθεί την μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και επομένως περιορίζει τα προβλήματα που σχετίζονται με την απόσταση. Οι ευελιξίες που προσφέρει η ΗΜ στους μαθητές αποτελούν τον βασικό κινητήριο παράγοντα για την online επιλογή μαθημάτων.¹⁴ Επιπλέον, η χρήση της τεχνολογίας στην μάθηση θα παρέχει ποικίλα πλεονεκτήματα, όπως βελτίωση στην ποιότητα της μάθησης, βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση, και μείωση του κόστους που σχετίζεται με την εκπαίδευση. Η ΗΜ παρέχει μία πλατφόρμα καλά σχεδιασμένου περιβάλλοντος, που έχει ως κέντρο τον μαθητή, είναι αλληλεπιδραστικό, αποδοτικό, εύκολα προσβάσιμο, προσιτό και ουσιαστικά κατανοητό. Ακόμη, οι μαθητές μπορούν να αποταμιεύσουν χρήματα και χρόνο που ξοδεύεται στα ταξίδια και στο να αγοράζουν τα κατάλληλα υλικά για την μελέτη τους. Μπορούν να μειώσουν τις δαπάνες εκτύπωσης διαβάζοντας online το διαθέσιμο υλικό. Επίσης, η ΗΜ βοηθά τους μαθητές να έχουν ευρύτερη πρόσβαση σε περιορισμένες πηγές, όπως σε ηλεκτρονικές εφημερίδες και ηλεκτρονικά βιβλία. Αυτό, μπορεί να βοηθά στον εμπλουτισμό των γνώσεών τους. Εξαλείφοντας τα εμπόδια του χρόνου, της απόστασης και του κοινωνικό-οικονομικού κατεστημένου, τα άτομα μπορούν πλέον να αναλάβουν την ευθύνη της μάθησης τους.

Ο βελτιωμένος σύνδεσμος επικοινωνίας και η καλύτερη πρόσβαση των μαθητών, ενθαρρύνει την συμμετοχή. Οι μαθητές μπορούν να έχουν δημόσια φόρουμ, επιτρέποντας τους να επικοινωνούν με τους συνομηλίκους τους, ή ακόμη και ιδιωτικά φόρουμ μεταξύ του μαθητή και του διδασκάλου. Ένα ακόμη πλεονέκτημα που προσφέρεται από την ΗΜ είναι η ταχύτερη παράδοση των αξιολογήσεων, καθώς οι καθηγητές μπορούν να παρέχουν γρηγορότερα την ανατροφοδότηση σε σχέση με την

---

¹⁴ Jain, K. K. and Ngoh, L. B. (2003), 'Motivating Factors in e-learning -a Case study of UNITAR', *Student Affairs Online*, [Online], vol. 4, no. 1, pp.21, June, 2008 available at: http://www.studentaffairs.com/ejournal/Winter_2003/e-learning.html.

παραδοσιακή μέθοδο και οι μαθητές μπορούν επίσης να συνεισφέρουν στην ανατροφοδότηση μεταξύ τους.¹⁵

1.6 Παραδοσιακή Μάθηση Ενάντια στην Ηλεκτρονική Μάθηση

Στις μέρες μας, το διαδίκτυο έχει αναπτυχθεί σε έναν πραγματικό πλούτο πληροφοριών για όσους αναζητούν την πρόσληψη γνώσεων. Όλα, από την αίτηση οικονομικής βοήθειας, έως τη λήψη μαθημάτων μπορούν να διεκπεραιωθούν online. Τώρα, ένας μαθητής μπορεί να αποκτήσει online πτυχία, και να φοιτήσει σε σχολεία που προσφέρουν online εκπαίδευση, ως πραγματική εναλλακτική λύση έναντι της παραδοσιακής διδασκαλίας στην σχολική αίθουσα. Πόσο διαφορετικές είναι αυτές οι δύο μέθοδοι εκπαίδευσης, και ποια αποδεικνύεται να είναι καλύτερη για τον μαθητή? Υπάρχει πληθώρα πληροφοριών όσον αφορά στην online εκπαίδευση, και η εκπαίδευση από απόσταση γίνεται αυξητικά δημοφιλής.

Πρώτα, υπάρχουν μερικά πασιφανή πλεονεκτήματα. Για παράδειγμα, με την ηλεκτρονική εκπαίδευση, εξαλείφεται η ανάγκη παρακολούθησης των μαθημάτων στην διδακτική αίθουσα, και αντί αυτού μπορεί να υπάρξει άμεση πρόσβαση στα μαθήματα από τον χώρο του σπιτιού. Αυτό παρουσιάζει ένα ξεκάθαρο πλεονέκτημα για τους πολυάσχολους φοιτητές. Επιπλέον, πολλά προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επιτρέπουν στους μαθητές να ολοκληρώνουν εργασία τους, οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ μπορούν ακόμη να είναι προσκολλημένοι στις γενικές προθεσμίες. Αυτό επιτρέπει ευελιξία, που μία παραδοσιακή αίθουσα διδασκαλίας δεν μπορεί να παρέχει.

Ωστόσο, είναι η online εκπαίδευση πραγματικά συγκρίσιμη με τον τύπο εκπαίδευσης που λαμβάνει ένας μαθητής σε μία πραγματική διδακτική τάξη? Πολλοί επαγγελματίες αυτού του πεδίου λένε πως ναι. Η ΗΜ δεν παρέχει μόνο ένα κινητήριο περιβάλλον για τους μαθητές, αλλά προωθεί ακόμη την αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Ακόμη, τα προγράμματα ηλεκτρονικής εκπαίδευσης επιτρέπουν σε κάθε μαθητή να μαθαίνει μέσα

---

¹⁵ Najwa Hayaati Mohd Alwi, Ip-Shing Fan (2010). E-Learning and Information Security Management. International Journal of Digital Society (IJDS), Volume 1, Issue 2.

από μεθόδους που λειτουργούν καλύτερα για εκείνον. Επιπλέον, πολλοί εργοδότες εκτιμούν εξίσου τα πιστοποιητικά που παρέχονται από την online εκπαίδευση, όσο και εκείνα από την παραδοσιακή, έτσι δεν υπάρχει διαφορά στην ποσότητα της εκπαίδευσης ή στον σεβασμό των μαθητών.

Ενώ τα παραδοσιακά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν θα εξαλειφτούν ποτέ, τα τελευταία χρόνια έχει σίγουρα υπάρξει μία αύξηση στον αριθμό των μαθητών που παρακολουθούν online μαθήματα. Πολλά άτομα επιλέγουν να ακολουθήσουν τον δρόμο της online εκπαίδευσης, για την ποικιλία του υλικού που μπορούν να βρουν, ή επειδή οι δάσκαλοι είναι περισσότερο προσεγγίσιμοι μέσω του διαδικτύου, από ότι θα ήταν στην διδακτική αίθουσα. Οι μαθητές χρειάζονται οπωσδήποτε πειθαρχία και προσωπική παρακίνηση για την επιτυχή λήψη πτυχίων, αλλά υπάρχει ακόμη το ίδιο επίπεδο βοήθειας και υποστήριξης από τους online καθηγητές, όσο θα υπήρχε και στο τυπικό σχολείο. Επιπλέον, οι μαθητές μέσω διαδικτύου ενισχύουν τις δεξιότητες μάθησης που θα είναι και μετέπειτα ωφέλιμες για αυτούς, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται συνεχώς.¹⁶

Η ηλεκτρονική εκπαίδευση δημιουργεί περισσότερη ευελιξία και χρησιμότητα από την τυπική αίθουσα διδασκαλίας ή την εκπαίδευση που βασίζεται στην τοποθεσία. Έτσι, για παράδειγμα, οι αξιωματικοί δεν χρειάζεται πλέον να προσαρμόζουν τις ώρες και τις ημέρες προκειμένου να χωρέσουν κάπου τις ημέρες εκπαίδευσης. Αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας όταν λαμβάνεται υπόψη το κόστος των υπερωριών και η γεωγραφική διασπορά των αξιωματικών. Η εκπαίδευση μπορεί να γίνει στο σπίτι, στο αυτοκίνητο, ή στον σταθμό.

Ανεξαρτήτως από τον σχεδιασμό, η ηλεκτρονική εκπαίδευση κερδίζει έδαφος στην κοινότητα επιβολής του νόμου, και η πραγματικότητα είναι ότι, εκτός από τα πολλά περιθώρια ανόδου, την αποταμίευση των δαπανών και την ανάγκη των πόλεων να

---

16 CARLOS DAGORRET (2010). DIFFERENCE BETWEEN ONLINE EDUCATION VS. TRADITIONAL EDUCATION. Διαθέσιμο από ιστότοπο: <http://www.dagorret.net/difference-between-online-education-vs-traditional-education/>

συνεχίσουν να επιδεικνύουν προσοχή στις δημοσιονομικές αποφάσεις, πρόκειται να οδηγήσει και την εμπορευσιμότητα τους.¹⁷

1.7 Μπιχεβιοριστικό και Γνωστικό Μοντέλο στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τα παιδαγωγικά μοντέλα που επικρατούν είναι:

1. Το μπιχεβιοριστικό μοντέλο

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η μάθηση δημιουργείται από τους συνειρμούς ανάμεσα στα διαφορετικά στοιχεία της εμπειρίας. Βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου είναι τα ακόλουθα:

- Ο έλεγχος του προς εξέταση υλικού γίνεται από τον καθηγητή μέσω διάλεξης δίνοντας κατευθυντήριες οδηγίες στους μαθητές.
- Οι μαθητές, χρησιμοποιώντας την διαδικασία, προσπαθούν μέσα από τις οδηγίες του καθηγητή να κατανοήσουν το προς εξέταση αντικείμενο.
- Μέσα από ερωτήσεις, ο καθηγητής δίνει ερεθίσματα στους μαθητές και υποβοηθά τους συνειρμούς τους.

Το μοντέλο αυτό, μπορεί να κριθεί κατάλληλο σε περιβάλλοντα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όταν προσδιορίζονται οι διαδικασίες και τα δεδομένα.

2. Το γνωστικό μοντέλο

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, τα άτομα μαθαίνουν και «δημιουργούν» ίδια γνώση όταν καταπιάνονται ενεργά με το προς εξέταση υλικό. Ο τρόπος επεξεργασίας και αφομοίωσης του νέου υλικού μάθησης επηρεάζεται από τις γνώσεις και τις εμπειρίες του μαθητή. Στο γνωστικό μοντέλο δίνεται περισσότερη έμφαση στο ρόλο του μαθητή παρά του καθηγητή, ο ρόλος του

---

¹⁷ James Leal (2008). E-Learning and Online Education : Implications for the Future of Law Enforcement Training. California Commission on Peace Officer Standards and Training.

οποίου έγκειται περισσότερο στο να διευκολύνει,¹⁸ να θέτει ένα πλαίσιο, να παρέχει τα σωστά κάθε φορά μαθησιακά εργαλεία, να διευκολύνει τις συζητήσεις και να βοηθά τους μαθητές να προσεγγίσουν τη γνώση. Το μοντέλο ενδείκνυται σε μαθησιακά περιβάλλοντα στα οποία οι μαθητές επιθυμούν οι ίδιοι να δομήσουν τη νέα γνώση.¹⁹

1.8 Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η μελέτη της εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην χώρα μας ξεκινά ουσιαστικά με την ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ), (τέλη 1990). Ταυτόχρονα, η εξάπλωση νέων τεχνολογιών στην Ελλάδα οδήγησε και στην ανάπτυξη προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από διάφορα τμήματα των συμβατικών Πανεπιστημίων (π.χ. Πληροφορικής). Από εκεί ξεκίνησαν ερευνητικές προσπάθειες που επικεντρώθηκαν κυρίως στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και των μέσων στην εκπαίδευση.²⁰ Οι προσπάθειες αυτές συνέβαλλαν στην εξάπλωση και ανάπτυξη του ερευνητικού πεδίου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς η σύγχρονη τεχνολογία συμβαδίζει και αναπτύσσεται παράλληλα με αυτή.²¹

Ανάμεσα στις πρώτες επιστημονικές μελέτες που εκπονήθηκαν στην Ελλάδα στο πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ιδιαίτερη σημασία είχαν εκείνες που επιχείρησαν να επεξεργαστούν θεωρητικά την έννοια της πολυμορφικότητας. Με την ίδρυση του ΕΑΠ δημιουργήθηκε το αντικείμενο και τα πεδία της ανοικτής και εξ αποστάσεως

---

¹⁸ Σακελαρίδης, Ο. “Μετάβαση από τη συμβατική στην εκπαίδευση από απόσταση: η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου”, όπως αναφέρεται στα πρακτικά του συνεδρίου Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και περιφερειακή ανάπτυξη, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, 13 και 14 Δεκεμβρίου 1999.

¹⁹ Ευαγγελία Φραγκούλη. ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ: ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

²⁰ Παντάνου-Ρόκκου, Φ. (2000). Παιδαγωγικά μοντέλα και διαδικασίες επικοινωνίας με χρήση υπερμέσων στην Πανεπιστημιακή Διδασκαλία από Απόσταση, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

²¹ Λιοναράκης, Α. (2001α). «Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού», στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.) Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός.

εκπαίδευσης.²² Τα πεδία αυτά αφορούν κυρίως την παραγωγή και αξιολόγηση έντυπου ή πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού, όπως και την εφαρμογή μοντέλων ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το θέμα της επικοινωνίας και υποστήριξης των ατόμων που εκπαιδεύονται, τον ρόλο των διδασκόντων, κ.ά.

Το 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση²³ επικεντρώθηκε σε ζητήματα, όπως είναι ο προσδιορισμός του επιστημονικού πεδίου της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η εφαρμογή συστημάτων εκπαίδευσης από απόσταση στο εξωτερικό και στην Ελλάδα (ΕΑΠ), και τα συστατικά στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Συναφή θέματα απασχόλησαν και το 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο,²⁴ του οποίου η θεματολογία μετατοπίστηκε επίσης προς θέματα που αφορούσαν τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, την αξιολόγηση, την οργάνωση και διαχείριση των εκπαιδευτικών σχημάτων, και την αξιοποίησή της από απόσταση εκπαίδευσης για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Η θεματολογία του 3ου πλέον Διεθνούς Συνεδρίου²⁵ επικεντρώθηκε σε θέματα παιδαγωγικών και τεχνολογικών εφαρμογών. Οι κατευθύνσεις αφορούσαν κυρίως τις εκπαιδευτικές και παιδαγωγικές προϋποθέσεις για την χρήση των νέων τεχνολογιών, τη χρήση ευέλικτων διδακτικών μεθοδολογιών, ζητημάτων που σχετίζονται με την υλοποίηση της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Το 2007 πραγματοποιήθηκε το 4^ο Διεθνές Συνέδριο, που εστίαζε στις μορφές δημοκρατίας στην εκπαίδευση. Εκεί, αναδείχθηκε η μεγαλύτερη πλέον σύγκλιση της έρευνας στην Ελλάδα με τις ερευνητικές δράσεις σε διεθνές επίπεδο. Βασίστηκε επίσης σε θέματα ανοικτής πρόσβασης και δημοκρατίας στην εκπαίδευση, και στην διερεύνηση νέων τρόπων αξιοποίησης των τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Από τα τέλη

---

²² ΕΑΠ (2007). Δικτυακός τόπος της Θεματικής Ενότητας "Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση" (ΕΚΠ65). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://class.eap.gr/ekp65> (26/11/2007).

²³ Λιοναράκης, Α. (επιμ.) (2001β). Πρακτικά εισηγήσεων – 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Πάτρα: ΕΑΠ.

²⁴ Λιοναράκης, Α. (επιμ.) (2003). Πρακτικά εισηγήσεων - 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός.

²⁵ Lionarakis, A. (ed.) (2005). Applications of Pedagogy and Technology. Proceedings of the 3rd International Conference on Open and Distance Learning. Αθήνα: Προπομπός.

της δεκαετίας του 1990 σε συνέδρια που διοργανώνονται με ζητήματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση ή και τις νέες τεχνολογίες, παρουσιάζονται όλο και περισσότερες ερευνητικές εργασίες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.²⁶

Στην ανάπτυξη της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως ερευνητικού πεδίου στην Ελλάδα συνέβαλλε και η ίδρυση της επιστημονικής εταιρείας «Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΔΑΕ)» (2003), που σκόπευε στην συνεισφορά της ανάπτυξης της επιστημονικής έρευνας, βασικής και εφαρμοσμένης.²⁷

---

²⁶ Αναστασιάδης, Π. (επιμ.) (2004). Δια Βίου και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Πρακτικά εισηγήσεων 1^ο Πανελλήνιας Δημερίδας με Διεθνή Συμμετοχή. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

²⁷ Ιωάννης Γκιόσος, Ηλίας Μαυροειδής, Μαρία Ι. Κουτσούμπα (2008). Η έρευνα στην απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology Volume 4, Number 1, 2008 / Section one. © Open Education ISSN: 1791-9312.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

2.1 Επιδράσεις της Ηλεκτρονικής Μάθησης στην Επιβολή του Νόμου

Οι επιδράσεις της ηλεκτρονικής εκπαίδευσης είναι ποικίλες. Με την πρώτη ματιά, φαίνεται να υπάρχουν πολυάριθμα οφέλη όσον αφορά στο κόστος και στην ευελιξία. Θα υπάρξει μία αυξανόμενη ανάγκη από εμάς να προσαρμόσουμε τα εκπαιδευτικά μας σχέδια γύρω από αυτή την μαθησιακή μεθοδολογία. Κάθε συζήτηση ωστόσο, της ηλεκτρονικής μάθησης, πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνει επίσης τις πολλές πιθανές αρνητικές επιδράσεις.

Οι μαθητές της ηλεκτρονικής εκπαίδευσης διδάσκονται συνήθως μεμονωμένα και όχι σε ομάδες. Σε μερικές περιπτώσεις, οι ομάδες των μαθητών διδάσκονται από έναν απομακρυσμένο δάσκαλο, κυρίως στα πλαίσια τηλεδιάσκεψης και άλλων ραδιοτηλεοπτικών μέσων. Οι διάχυτες υπολογιστικές συσκευές δεν είναι προσωπικοί υπολογιστές όπως τείνουμε να τις βλέπουμε, αλλά πολύ μικρές – ακόμη και αόρατες συσκευές, κινητές ή ενσωματωμένες σε σχεδόν οποιοδήποτε τύπο αντικειμένου, συμπεριλαμβανομένων των αμαξιών, των εργαλείων, εφαρμογών, ρούχων και ποικίλων καταναλωτικών αγαθών – που όλα επικοινωνούν μέσω διασυνδεδεμένων δικτύων.²⁸ Τα

---

²⁸ Downs, Stephen, E-Learning 2.0, Elearn magazine, referenced November 16, 2007 at www.elearnmag.org/subpage.cfm?section=articles&article=29-1

προγράμματα ΗΜ όπως είναι το Blackboard και WebCT οδηγήθηκαν στην διάχυτη υπολογιστική. «Η πρόκληση δεν θα είναι ο τρόπος μάθησης, αλλά ο τρόπος χρησιμοποίησης της μάθησης για να δημιουργηθεί κάτι περισσότερο, η επικοινωνία».²⁹ Για να αναβαθμιστούν περισσότερο τα ηλεκτρονικά μέσα στις μαθησιακές διαδικασίες, θα χρειαστεί μία αναδόμηση των λειτουργιών. Οι προσπάθειες αυτές θα είναι χρονοβόρες και πολυδάπανες. Το ζύγισμα του κόστους προς τις ανάγκες και τα πιθανά κέρδη θα είναι η πρόκληση.

Χρόνια πριν, ο Morgan Keegan και άλλες μεγάλες εταιρίες, επένδυσαν οικονομικά στην παγκόσμια αγορά ΗΜ.³⁰ Αυτές οι εταιρίες δεν έκαναν λάθος. Σήμερα, η παγκόσμια βιομηχανία ΗΜ έχει μεγάλη αξία. Τα εικονικά δίκτυα των Κολεγίων και των Πανεπιστημίων έγιναν σηματοδότες αυτής της νέας οικονομίας. Τα LearningSpace, Blackboard, WebCT, Toolbook, Hot Potatos, είναι μόνο λίγα από τα ονόματα μίας μεγάλης λίστας με τεχνολογίες διαχείρισης που έχουν κερδίσει την αναγνώριση στο διεθνές πεδίο της ΗΜ.³¹ Ενώ τα προγράμματα αυτά συνεχίζουν να επεκτείνονται, υπάρχουν ωστόσο μερικά μειονεκτήματα σε σχέση με τον Δημόσιο τομέα. Οι δαπάνες υποδομής για πολλά από αυτά τα προγράμματα ΗΜ μπορεί να είναι αρκετά δαπανηρά. Στον Δημόσιο τομέα, με πολύ μικρούς προϋπολογισμούς, με μία ήδη ελλιπή υποδομή στην τεχνολογία της πληροφορίας, και με τον λεπτομερή έλεγχο των δημοσίων δαπανών, το κόστος των προγραμμάτων θα πρέπει να ζυγίζεται ενάντια στα οφέλη σε περίπτωση που οι αποταμιεύσεις είναι ένας από τους στόχους.³²

2.2 Ηθική και Εκπαίδευση

---

²⁹ Downs, Stephen, E-Learning 2.0, Elearn magazine, referenced November 16, 2007 at www.elearnmag.org/subpage.cfm?section=articles&article=29-1

³⁰ Cubber, Geert, The Killer Application., E-Learning Terminology, Components, Adverse Factors, Revolution, accessed March 26, 2008, <http://www.westga.edu/~bquest/2001/killerapp.htm>

³¹ Cubber, Geert, The Killer Application., E-Learning Terminology, Components, Adverse Factors, Revolution, accessed March 26, 2008, <http://www.westga.edu/~bquest/2001/killerapp.htm>

³² James Leal (2008). E-Learning and Online Education : Implications for the Future of Law Enforcement Training. California Commission on Peace Officer Standards and Training.

Η εκπαίδευση είναι η γνώση που παραμένει όταν οτιδήποτε άλλο έχει ξεχαστεί.³³ Σαφώς, δεν είναι μόνο μία διανοητική άσκηση, αλλά είναι η αναζήτηση της συνήθειας, ο εσωτερικοποιημένος τρόπος μας να αλληλεπιδρούμε, ο οποίος επιτρέπει στο άτομο να ενεργεί και να αντιδρά κατά έναν μη αντιφατικό τρόπο.³⁴ Τα ανθρώπινα όντα μπορούν να καθοριστούν από την εγγενή δίψα τους για γνώση, από την επιθυμία τους να κατανοήσουν. Η ανθρώπινη ευτυχία, ως ο υπέρτατος σκοπός της ζωής, όπως περιγράφηκε από τον Σωκράτη, αποτελείται από διαρκή αγαθά, στην κορυφή των οποίων είναι η γνώση της αλήθειας και η ικανότητα της σκέψης.³⁵

Όμως η εκπαίδευση δεν διευρύνει μόνο τους ατομικούς στόχους, έχει επίσης και κοινωνική ενότητα. Όπως καταδεικνύει ο Weber, οι άνθρωποι πρέπει να μυηθούν στον ασκητισμό, που σημαίνει πως πρέπει να ξεπεράσουν τις ευαισθησίες τους ώστε να συμμετέχουν στον τρόπο ζωής των σύγχρονων κοινωνιών. Αυτή η εργασία της εκπαίδευσης συχνά ονομάζεται σχηματισμός χαρακτήρα, δηλαδή η κατήχηση των σταθερών συνθηκών και συμπεριφορών.³⁶ Ομολογουμένως, τα Πανεπιστήμια μπορούν μόνο να λειτουργήσουν κάτω από την γενική υπόθεση πως το μεγαλύτερο μέρος αυτού του σχηματισμού του χαρακτήρα, έχει ήδη γίνει, αλλά και εκείνα παίζουν ένα ρόλο στην τελειοποίηση του.

Είναι ξεκάθαρο πως αυτοί οι γενικοί ρόλοι της εκπαίδευσης είναι υψηλής ηθικής σχετικότητας. Αν η ηθική αποτελείται από τα πραγματικά πρότυπα που ακολουθούμε ώστε να διευκολυνθεί η κοινωνική ζωή, τότε ο πρώτος στόχος της εκπαίδευσης είναι να δώσει στους μαθητές την «ηθική εκπαίδευση» που χρειάζονται. Συγχρόνως, αυτές οι ηθικές πρακτικές δίνουν μία μεγάλη ευκαιρία για ηθική αντανάκλαση. Ποιο όμως είδος ηθικής πρέπει να διδάσκεται? Θέλουμε οι μαθητές να είναι πειθαρχημένοι ή δημιουργικοί? Η εκπαίδευση μπορεί να αποτελείται από την ενσωμάτωση του επισήμου

---

³³ Bourdieu, Pierre. Die feinen Unterschiede - Kritik der gesellschaftlichen Urteilskraft. 10th edition, Frankfurt a. M.: Suhrkamp Verlag, 1998

³⁴ Weil, Éric. Philosophie morale. cinquième édition Paris: Librairie Philosophique J. Vrin, 1998

³⁵ Maritain, Jacques. La philosophie morale - Examen historique et critique des grands systèmes. Pairs: Librairie Gallimard, 1960

³⁶ Gehlen, Arnold. Der Mensch: seine Natur und seine Stellung in der Welt. 13th edition Wiesbaden: UTB, 1997

(ηθική), της λογικής (εργασία), της ιστορίας (παράδοση) και της νομοθεσίας (νόμοι) στην ζωή.³⁷

Υπάρχουν πολλές ηθικές θεωρίες που δίνουν έμφαση στον ρόλο της εκπαίδευσης στην ηθική. Η ερώτηση που τίθεται τώρα είναι: πως μπορούμε να είμαστε ηθικοί? Οι περισσότερες ηθικές θεωρίες προσπαθούν να καθορίσουν τον τρόπο που οι ηθικοί άνθρωποι πρέπει να ενεργούν ή το γιατί ενεργούν με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Ωστόσο, η ερώτηση πριν από αυτό θα έπρεπε να αφορά στο πώς γινόμαστε αρχικά ηθικοί άνθρωποι. Μία απάντηση σε αυτό έχει δοθεί από τον Kohlberg³⁸ και την θεωρία του περί ηθικής ανάπτυξης. Το πλαίσιο εργασία του δείχνει πως οι άνθρωποι μαθαίνουν να σκέφτονται ηθικά μέσα από μία σειρά σταδίων και η ανάπτυξη αυτών των σταδίων ξεκινά από την εκπαίδευση. Μία άλλη, παλιότερη θεωρία που αφορά στην ίδια ερώτηση ενσωματώνεται μέσα στην αρετή της ηθικής, όπως διατυπώθηκε από τον Αριστοτέλη.³⁹

Φυσικά, υπάρχουν και άλλες ηθικές όψεις στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση καθορίζει το πρότυπο της ζωής που μπορούμε να επιτύχουμε σε μία δεδομένη κοινωνία.⁴⁰ Αυτό σχετίζεται με την ηθική επειδή καθορίζει τους βαθμούς της ελευθερίας που έχουμε στην λήψη των αποφάσεων και στην γενική αλληλεπίδραση. Ακόμη, η ανάπτυξη της προσωπικότητας μπορεί να φανεί ως ηθικό αγαθό, ανεξάρτητα από την επίδραση που έχει στην κοινωνία.

Η εκπαίδευση βοηθά τους ανθρώπους να δρουν ηθικά σε όλες τις περιοχές της ζωής, όπως και στην τεχνολογία. Η σχέση της τεχνολογίας και της ηθικής είναι αρκετά περίπλοκη, αλλά είναι ξεκάθαρο πως για να επιτευχθεί η υπεύθυνη χρήση της τεχνολογίας, τα άτομα θα χρειαστούν συστηματική εκπαίδευση. Πρέπει να έγινε σαφές μέχρι στιγμής πως η ηθική και η εκπαίδευση είναι στενά συνυφασμένες. Το επόμενο

---

³⁷ Ricoeur, Paul. La «philosophe politique» d'Eric Weil. In: Ricoeur, Paul. Lectures 1 - Autour du politique. Paris: Seuil, 1991, pp. 95 - 114

³⁸ Habermas, Jürgen. Theorie des kommunikativen Handelns. Frankfurt a. M.: Suhrkamp Verlag, 1981

³⁹ Aristoteles. Die Nikomachische Ethik. Zürich und München: dtv/Artemis, 1967

⁴⁰ Enderle, Georges. Ökonomische und ethische Aspekte der Armutproblematik. In: Lenk / Maring. Wirtschaft und Ethik. Stuttgart: Reclam, 1992, pp 134-152

ερώτημα είναι συνεπώς το αν η Τεχνολογία της Πληροφορίας επηρεάζει αυτή τη σχέση.⁴¹

2.3 Αρχές της Ηθικής Διαμάχης στην Η.Μ.

Οι εκφράσεις της ηθικής διαμάχης μέσα στην βιβλιογραφία ποιοτικής έρευνας δεν αποτελούν κάτι νέο. Οι συνεχώς αυξανόμενες ερευνητικές πρακτικές που σημειώνουν παραδείγματα ποιοτικής έρευνας κάνουν την δημιουργία των ηθικών οδηγιών μία συνεχιζόμενη πρόκληση. Η περεταίρω πολυπλοκότητα αυτής της πρόκλησης είναι η αυξητική συχνότητα της χρήσης του διαδικτύου και του ιστού στην ποιοτική έρευνα και στα εκπαιδευτικά περιεχόμενα.

Υπάρχουν δύο χρήσεις του διαδικτύου και του ιστού στα εκπαιδευτικά περιεχόμενα που ενέπνευσαν την ποιοτική έρευνα και, σαν αποτέλεσμα, δημιούργησαν ηθική διαμάχη.⁴² Πρώτα, το δίκτυο χρησιμοποιήθηκε ως ένα εκπαιδευτικό περιεχόμενο, μεγεθύνοντας ή αντικαθιστώντας το υπάρχον περιβάλλον που βασιζόταν στην αίθουσα διδασκαλίας. Αυτό το περιβάλλον υποστηρίζει τις πολλές γνωστές αλληλεπιδράσεις που βασίζονται στην τάξη, αλλά υποστηρίζει ακόμη τις νέες μορφές αλληλεπίδρασης που βασίζονται στο δίκτυο, διευρύνουν τα σύνορα επικοινωνίας του χώρου, του χρόνου και της ταυτότητας. Μεταφορικά, το δίκτυο χρησιμοποιήθηκε επίσης για τη δημιουργία εικονικών περιβαλλόντων μάθησης στα οποία η φυσική μας παρουσία φαίνεται να είναι ξεπερασμένη, και πολλές φορές αναφέρεται ως απενσάρκωση.⁴³ Δεν αποτελεί έκπληξη το ότι σε τέτοια περιβάλλοντα, οι υπάρχουσες ηθικές αξίες μέσα σε παραδείγματα ποιοτικής έρευνας και σε κανόνες που ασκούνται από εκείνους που συχνάζουν σε αυτά τα περιβάλλοντα, μπορεί να ξεπερνιούνται⁴⁴, προκαλώντας αυτά που ο Bynum (2001)⁴⁵

---

⁴¹ Bernd Carsten Stahl. *Ethical Issues in E-teaching - a Theoretical Framework*. University College Dublin. Department of Management Information Systems.

⁴² Kanuka, H., & Picard, J. (2005, May). *Ethical conflicts in Internet-based research*. Paper presented at the Canadian Society for the Study of Higher Education (CSSHE), London, Ontario.

⁴³ Dreyfus, H. (2001). *On the Internet*. New York: Routledge.

⁴⁴ Bakardjieva, M., & Feenberg, A. (2000). Involving the virtual subject. *Ethics and Information Technology*, 2, 233-240.

ανέφερε ως κενά πολιτικής και εννοιολογικά μπερδέματα. Αυτή η εννοιολογική αλλαγή έχει δημιουργήσει πολύπλοκα σύνολα από προσωπικές και διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις μέσα στον χώρο της εκπαίδευσης όπως και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο. Δεύτερον, το δίκτυο χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή δεδομένων μέσω των οποίων οι ερευνητές, χρησιμοποιώντας νατουραλιστικές έρευνες, μπορούν να παρατηρήσουν τόσο διαδικτυακές όσο και πραγματικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, οι κάμερες που βασίζονται στον ιστό, οι ακουστικές συσκευές, το λογισμικό ανίχνευσης, και άλλες συσκευές δεδομένων που βασίζονται στο δίκτυο, επιτρέπουν στους ερευνητές να παρατηρούν, να παρακολουθούν, και να μελετούν τις δραστηριότητες πραγματικού χρόνου όπως και τις ασύγχρονες δραστηριότητες που συμβαίνουν οπουδήποτε στον κόσμο. Αυτά τα εργαλεία συλλογής δεδομένων μπορεί να είναι ορατά και ενοχλητικά, αλλά είναι πιο πιθανό να είναι αόρατα, και συνεπώς να προκαλούν την αίσθηση της ιδιωτικότητας και της μοναξιάς. Έχει υπάρξει επιχειρηματολογία για το ότι η χρήση των εργαλείων συγκέντρωσης πληροφοριών που βασίζονται στο δίκτυο, υποστηρίζουν πως η συσσώρευση των πληροφοριών μπορεί να γίνει επίθεση στην ατομική προστασία της ιδιωτικής ζωής.⁴⁶ Η χρήση του δικτύου σε οποιαδήποτε από αυτές τις εφαρμογές μπορεί να παράγει ηθικά ζητήματα και ανησυχίες για τις οποίες δεν υπάρχουν απλές λύσεις ή προτάσεις.⁴⁷

2.4 Ηθικά Προβλήματα στην Ηλεκτρονική Διδασκαλία

Πρώτο πρόβλημα που συχνά ονομάζεται ως κεντρικό ηθικό ζήτημα των υπολογιστών και γενικά της Τεχνολογίας της Πληροφορίας (ΤΠ) είναι αυτό της ισχύος. Η χρήση της ΤΠ αλλάζει τη κατανομή της ισχύος, αλλάζοντας την πρόσβαση στην πληροφορία. Σε

---

⁴⁵ Bynum, T. W. (2001). *Computer ethics: Basic concepts and historical overview*. Retrieved January 12, 2007, from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-computer>

⁴⁶ Reiman, J. (2004). Driving to the panopticon: A philosophical exploration of the risks to privacy posed by the information technology of the future. In B. Rössler (Ed.), *Privacies: Philosophical evaluations* (pp. 194-214). Stanford, CA: Stanford University Press

⁴⁷ Heather Kanuka and Terry Anderson (2007). Ethical Issues in Qualitative E-Learning Research. *International Journal of Qualitative Methods* 6 (2).

ένα περιβάλλον ΗΜ είναι εύκολο να δούμε πως η παραδοσιακή ισορροπία της ισχύος μεταξύ των δασκάλων και των μαθητών μπορεί να αλλάξει. Ασχέτως με το πώς μπορεί να μοιάζει αυτή η αλλαγή, θα μπορούσε να επηρεάσει τον τρόπο αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, τους κανόνες που θεωρούνται έγκυροι και συνεπώς την ηθική.

Υπάρχει ένας αριθμός ζητημάτων που προκύπτουν από την αλλαγή ισορροπίας της ισχύος. Πολλά από αυτά έχουν να κάνουν με την έννοια της ιδιωτικότητας. Η ιδιωτικότητα ως το δικαίωμα καθορισμού του τι συμβαίνει με τα δεδομένα που αφορούν σε ένα ηθικό ζήτημα, είναι ίσως το πιο συχνά συζητήσιμο θέμα στην ηθική των υπολογιστών. Οι ερωτήσεις για την ιδιωτικότητα σχετίζονται επίσης με την ηλεκτρονική διδασκαλία. Οι δάσκαλοι που χρησιμοποιούν την Τεχνολογία Πληροφορικής για σκοπούς διδασκαλίας αποκτούν μία νέα διάσταση δυνατοτήτων για να προσβάλλουν τα δικαιώματα της ιδιωτικής ζωής των μαθητών.

Η επιτήρηση των μαθητών μπορεί επίσης να έχει ως σκοπό την ελαχιστοποίηση της επιτυχίας της εξαπάτησης στις εξετάσεις. Ενώ η εξαπάτηση είναι ένα πρόβλημα τόσο παλιό όσο το ίδιο το σχολείο, αποκτά νέες μορφές και τρόπους εκδήλωσης στην εποχή των υπολογιστών και της ΤΠ. Το γεγονός ότι πολλές εργασίες που υποβάλλονται για βαθμολόγηση δεν είναι πρωτότυπες αλλά έχουν ληφθεί από το διαδίκτυο, αποτελεί ένα πολύ γνωστό ζήτημα.

Μία θετική πτυχή της ΤΠ είναι ότι μπορεί να διευκολύνει πιο ανοιχτούς και ελεύθερους τρόπους για την απόκτηση της γνώσης. Οι μαθητές, σε πολλές περιπτώσεις δεν θα δεσμεύονται σε συγκεκριμένες περιοχές. Αυτό δεν αποτελεί μόνο ζήτημα άνεσης, αλλά θα επιτρέψει στις ομάδες των ανθρώπων την πρόσβαση στην εκπαίδευση που μέχρι τώρα ήταν ανέφικτη. Αυτό φέρνει στο προσκήνιο το μεγάλο ηθικό ζήτημα της πρόσβασης.

Άλλο ένα θέμα ισχύος είναι η άμεση πρόσβαση που αναφέρθηκε παραπάνω. Είναι ευκολότερο για τον δάσκαλο να ελέγχει το ποιος έχει πρόσβαση στο μάθημά του. Το ερώτημα όμως που προκύπτει είναι το ποιος έχει πρόσβαση σε συγκεκριμένα ιδρύματα και συνεπώς στην εκπαίδευση. Η ερώτηση αυτή καθορίζεται σε ένα βαθμό από το κόστος της εκπαίδευσης και την εισαγωγή των τάσεων της ΤΠ στην αύξηση αυτού του κόστους. Η κοινωνία πρέπει να αποφασίσει ποιος πρέπει να έχει πρόσβαση σε ποια

τεχνολογία. Αυτό είναι πάλι μία ερώτηση κατανομής. Μήπως η πολιτεία αισθάνεται υπεύθυνη για την παροχή υποδομής και εκπαίδευσης? Αυτή είναι μία ερώτηση που η κοινωνία δεν μπορεί να αποφύγει. Η ερώτηση της πρόσβασης σε μακρο-επίπεδο χρίζει συνεπώς κοινωνικής δικαιοσύνης. Συμφωνούμε σε μία κατανομή όπου οι οικονομικά ασθενείς θα εξαιρούνται από το να είναι μέρος του εκπαιδευτικού κυβερνοχώρου?

Αλλά η κοινωνία μπορεί φυσικά να μην αποφασίσει να επιτρέψει σε όλους απεριόριστη ελεύθερη πρόσβαση σε κάθε νέα τεχνολογία, εξαιτίας του κόστους ευκαιριών. Αυτό το κόστος που εκφράζει τις επενδύσεις, οι οποίες δεν έγιναν εξαιτίας μίας απόφασης επένδυσης, είναι επίσης σχετικό σε όλα τα επίπεδα μεγέθους. Ο κάθε μαθητής πρέπει να ρωτήσει τον εαυτό του αν τα χρήματα που επενδύονται σε ένα σχετικά ακριβό πρόγραμμα που χρησιμοποιεί σύγχρονα υπολογιστικά συστήματα είναι επιθυμητό, ή αν θα προτιμούσε να επιλέξει ένα λιγότερο δαπανηρό, παρόμοιο με το προηγούμενο, πρόγραμμα και να χρησιμοποιήσει τα χρήματα που θα περισσέψουν για άλλους σκοπούς. Η ίδια ερώτηση γίνεται σε επίπεδο σχολείου, πανεπιστημίου ή ιδρύματος που παίρνει την απόφαση να εισάγει την ΤΠ.⁴⁸

2.5 Απειλές και Κίνδυνοι Ασφάλειας

Η απώλεια ενός περιουσιακού στοιχείου προκαλείται από την υλοποίηση των απειλών ή κινδύνων. Όλες οι απειλές/κίνδυνοι πραγματοποιούνται μέσα από την ευπάθεια. Οι μεγαλύτερες απειλές είναι:⁴⁹

- i. Παραβίαση της εμπιστευτικότητας: Μία μη-εξουσιοδοτημένη ομάδα κερδίζει πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία που υπάρχουν στο σύστημα E-learning.
- ii. Παραβίαση της ακεραιότητας: Μία μη-εξουσιοδοτημένη ομάδα έχει πρόσβαση σε ένα περιουσιακό στοιχείο που χρησιμοποιείται στο σύστημα ΗΜ.

---

⁴⁸ Bernd Carsten Stahl. Ethical Issues in E-teaching - a Theoretical Framework. University College Dublin. Department of Management Information Systems.

⁴⁹ Singh ,B., Network Security and Management 2nd ed. Prentice-Hall of India Pvt.Ltd., New Delhi(2009)

- iii. Άρνηση της υπηρεσίας: Πρόληψη των νόμιμων δικαιωμάτων πρόσβασης, διακόπτοντας τη ροή των δεδομένων κατά τη διάρκεια συναλλαγής μεταξύ των χρηστών του συστήματος ΗΜ.
- iv. Αθέμιτη χρήση: Εκμετάλλευση των προνομίων από τους νόμιμους χρήστες.
- v. Κακόβουλο πρόγραμμα: Γραμμές κώδικα που καταστρέφουν τα άλλα προγράμματα.
- vi. Αποκήρυξη ταυτότητας: Άρνηση των ατόμων να συμμετέχουν σε έγγραφα συναλλαγών.
- vii. Μεταμφίεση: Ένας τρόπος συμπεριφοράς που κρύβει την αλήθεια από τους εισβολείς.
- viii. Ανάλυση της ροής των δεδομένων: Διαρροή πληροφοριών μέσω της κατάχρησης του καναλιού επικοινωνίας.
- ix. Κτηνώδης επίθεση: Μία προσπάθεια αποκάλυψης του σωστού, με όλους τους δυνατούς συνδυασμούς.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω απειλών, μπορεί να εμφανιστούν οι παρακάτω κίνδυνοι κατά τη διάρκεια συναλλαγών των γραπτών και μη-γραπτών μηνυμάτων μεταξύ των διαφορετικών συμμετεχόντων του συστήματος ΗΜ.⁵⁰

2.5.1 Κίνδυνος του Συγγραφέα

Η σύγχρονη τεχνολογία έδωσε τη δυνατότητα στους συγγραφείς να παρέχουν πρόσβαση σε υλικά όπως βιβλία, εφημερίδες, κλπ., σε ένα ευρύ φάσμα μαθητών, φίλων και γνωστών. Οι συγγραφείς είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη και την εφαρμογή των περιεχομένων. Ο λόγος που πολλοί συγγραφείς απέχουν από την παροχή υλικού, είναι ο φόβος πως το υλικό τους θα επεξεργαστεί χωρίς εκείνοι να το γνωρίζουν. Καθώς μόνο οι καταγραμμένοι μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση στις σημειώσεις, στις εργασίες, κλπ., είναι καθήκον του συγγραφέα η προστασία ενάντια στην παράνομη χρήση, την

---

⁵⁰ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

τροποποίηση και την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων σε διαφορετικά περιεχόμενα που σχετίζονται με την ΗΜ.

Οι σημειώσεις, τα διαγωνίσματα, οι ασκήσεις για το σπίτι, κλπ., του συγγραφέα, μπορεί να τροποποιηθούν ή να καταστραφούν από εισβολείς. Έτσι, είναι υποχρέωση και ενδιαφέρον του ίδιου να διασφαλίσει πως οι χρήστες παραλαμβάνουν το περιεχόμενο αυτούσιο, και πως μπορούν να ελέγχουν την ακεραιότητα του κειμένου. Τα τακτικά αντίγραφα ασφαλείας και ένα σχέδιο δράσης σε περίπτωση βλάβης συγκεκριμένων στοιχείων (π.χ. σκληρός δίσκος, συνδέσεις δικτύου, κλπ), είναι απαραίτητα στοιχεία μίας ανάλυσης του κινδύνου.⁵¹

2.5.2 Κίνδυνος του Δασκάλου

Οι δάσκαλοι είναι υπεύθυνοι για την παροχή κάθε δυνατής υποστήριξης στους μαθητές που σχετίζεται με ακαδημαϊκά ζητήματα. Μπορεί να ακολουθούν ή να αγοράζουν το περιεχόμενο του μαθήματος, τις παρουσιάσεις από έναν τρίτο φορέα, σύμφωνα με την απαίτηση του μαθήματος.

Οι μεθοδολογίες διδασκαλίας αλλάζουν από δάσκαλο σε δάσκαλο, αλλά υπάρχουν κοινί κίνδυνοι σε διαδικασίες όπως στην παράδοση διάλεξης, την αποστολή σημειώσεων και εργασιών, στην αποδοχή και αξιολόγηση απαντητικών φυλλαδίων, στην προετοιμασία και διανομή των βαθμολογημένων φυλλαδίων.

Οι συζητήσεις αποτελούν απαραίτητο στοιχείο της διδασκαλίας οποιουδήποτε μαθήματος. Μία μορφή συζήτησης μπορεί να είναι μέσω online φόρουμ. Πλεονέκτημα των συζητήσεων μέσω φόρουμ σε σχέση με τις προφορικές συζητήσεις, είναι πως όλα τα γραπτά κείμενα αποθηκεύονται ηλεκτρονικά στον διακομιστή, αλλά η ψηφιακή αποθήκευση των συνεισφορών σε μία συζήτηση συνιστά μεγάλο κίνδυνο για την ιδιωτικότητα των μαθητών όπως και των δασκάλων. Παρ' όλα αυτά, σε κάθε σύστημα

---

⁵¹ Weippl Edgar R. "Security in E-Learning", Springer Publication ,2005

διδασκαλίας, η μέγιστη αλληλεπίδραση μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές όπως και τους καθηγητές να κάνουν ξεκάθαρη τη θέση τους.⁵²

Ο κίνδυνος που σχετίζεται με την εξέταση έχει να κάνει με την εξαπάτηση. Πέρα από την εξαπάτηση, οι δάσκαλοι πρέπει να ανησυχούν για την διαθεσιμότητα και την μη αποποίηση των αξιολογήσεων. Ακόμη, τη στιγμή της εξέτασης οι μαθητές είναι πιο πρόθυμοι στο να συλλέγουν υλικό, παρά στην μελέτη του.

Όλοι οι δάσκαλοι πρέπει να είναι ενήμεροι του κινδύνου για το αν οι μαθητές λαμβάνουν αυτούσιο το υλικό των εξετάσεων πριν ξεκινήσουν αυτές. Ακόμη, πρέπει να γνωρίζουν πως όλες οι απαντήσεις αποθηκεύονται κατά ένα τρόπο που επίσης δεν μπορεί να τροποποιηθεί.⁵³

2.5.3 Κίνδυνος του Διαχειριστή

Βασικοί κίνδυνοι στην ΗΜ συμπεριλαμβάνουν άτομα που «μασκαρεύονται» ως μαθητές, γράφοντας διαγωνίσματα για χάρη ενός εγγεγραμμένου μαθητή, και βοηθώντας χωρίς να έχουν εξουσιοδότηση κατά τη διάρκεια της online εξέτασης. Όλα τα μέλη του ιδρύματος και οι μαθητές τείνουν να παραμελούν τις νομικές πτυχές επειδή συνήθως ενδιαφέρονται κυρίως για το ακαδημαϊκό κομμάτι. Τα νομικά θέματα όπως τα πνευματικά δικαιώματα, ο online έλεγχος, η αποστολή, τα επίσημα έγγραφα, κλπ., μπορεί να αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για τους συμμετέχοντες. Οι διαχειριστές θα πρέπει να φροντίσουν για την εγγραφή σε ένα μάθημα και την ακύρωση της εγγραφής αν και όποτε χρειάζεται. Η εγγραφή ενός συγκεκριμένου μαθητή σε περισσότερα από ένα μαθήματα εμπλέκει κίνδυνο για την ευρύτερη οργάνωση. Θα πρέπει να υπάρχει ένα εφεδρικό σχέδιο δημιουργίας αντιγράφων και ανάκτησης των διαγωνισμάτων.

---

⁵² Weippl Edgar R “ IT Security Context in E-Learning.,” September 10,2008.

⁵³ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

Υπάρχουν πολλοί κίνδυνοι τους οποίους πρέπει να φροντίσει ο διαχειριστής. Αυτοί συμπεριλαμβάνουν:

- Την προσβολή του διακομιστή και του προσωπικού υπολογιστή από διαδικτυακούς ιούς, τη στιγμή λήψης ενός μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή εκτελώντας διάφορα λογισμικά.
- Τη φυσική ασφάλεια του κτιρίου.
- Την απομακρυσμένη πρόσβαση, βλάβες στα δίκτυα LAN, WAN.
- Την εκπαίδευση, επεξεργασία και προβλήματα πρόσβασης σε έγγραφα.
- Τις βλάβες LMS (στο σύστημα διαχείρισης της μάθησης) και CMS (στο σύστημα διαχείρισης του περιεχομένου).

Επίσης, οι δαπάνες ανάπτυξης μπορεί να υπερβούν τους αρχικούς υπολογισμούς, εκτός αν καθιερωθούν καθαροί στόχοι παραγωγής. Ακόμη, η εφαρμογή θα αποτελεί πρόκληση, αν δεν σχεδιαστεί καλά πριν από την ανάπτυξη, λαμβάνοντας πάντα υπόψη πως όλα τα περιεχόμενα δεν είναι κατάλληλα για διανομή μέσω ΗΜ.⁵⁴

2.5.4 Κίνδυνος του Προγραμματιστή του Συστήματος

Σε ένα ήδη υπάρχων σύστημα, υπάρχουν μερικοί περιοριστικοί παράγοντες. Μερικές φορές για τον αυτοσχεδιασμό ολόκληρου του συστήματος, αυτοί οι παράγοντες πρέπει να αλλάζουν. Αλλά αυτό είναι εκτενές και δαπανηρό. Σε ένα σύστημα ΗΜ, τα μαθήματα ταξινομούνται σε διαφορετικές ενότητες. Λόγω των απαιτήσεων της αγοράς, το ένα μοντέλο μπορεί να αλλάζει σε κάποιο άλλο. Μία νέα ομάδα ανάπτυξης θα πρέπει να αντιμετωπίσει διαφορετικά προβλήματα για να διατηρήσει και να εφαρμόσει νέα μαθήματα, εκτός και αν όλες οι ενότητες έχουν σχεδιαστεί προηγουμένως.

Η σχεδίαση, η ανάπτυξη και η διανομή των προϊόντων ΗΜ απαιτούν μία ποιότητα των στοιχείων του εξοπλισμού, διαδίκτυο υψηλής ευρυζωνικότητας, μαζί με μία δυνατή υποδομή που είναι ικανή να αντέξει πολλαπλούς χρήστες και δικτυωμένες εφαρμογές.

---

⁵⁴ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

Η ομάδα του συστήματος πρέπει να προτείνει διορθωτικά μέτρα για αυτούς τους κινδύνους, αλλιώς το συνολικό κόστος του έργου θα είναι σχεδόν διπλάσιο.

Ακόμη ένας κίνδυνος που πρέπει να αντιμετωπιστεί από τον διαχειριστή είναι η διασφάλιση των κωδικών ασφαλείας του συστήματος. Ένα σύστημα κωδικών ασφαλείας μπορεί να υπόκειται σε κίνδυνο όταν κλαπεί ή αλλαχθεί από εισβολείς. Σήμερα οι εισβολείς χρησιμοποιούν πολλά εργαλεία για να μαντέψουν τους κωδικούς των χρηστών.⁵⁵

2.5.5 Κίνδυνος του Μαθητή

Ο μεγαλύτερος αριθμός χρηστών στο σύστημα ΗΜ είναι μαθητές, οι οποίοι μαθαίνουν και μοιράζονται τη γνώση τους με άλλους μέσα στο σύστημα. Η ομάδα των μαθητών μπορεί να ταξινομηθεί σε διαφορετικά επίπεδα από το χαμηλότερο επίπεδο, το πτυχίο, το μεταπτυχιακό, μέχρι και το διδακτορικό επίπεδο. Όμως, κάθε χρήστης θα πρέπει να είναι ενήμερος για κάθε υλικό που λαμβάνει από το ίδρυμα, τους καθηγητές ή από άλλους μαθητές. Αλλιώς, αν οι εισβολείς επεξεργαστούν τα έγγραφα των εξετάσεων ή άλλα σημαντικά έγγραφα, τότε οι μαθητές θα αντιμετωπίσουν προβλήματα κατά τη διάρκεια των εξετάσεων.

Ο κίνδυνος αποθήκευσης των πληροφοριών εγγραφής (Ταυτότητα χρήστη και κωδικούς ασφαλείας) είναι άμεσος. Όλοι οι μαθητές πρέπει να είναι ενήμεροι για την κατάχρηση των πληροφοριών αυτών, αλλιώς ο εισβολέας⁵⁶ μπορεί να προσπαθήσει να αποτρέψει τον μη-εξουσιοδοτημένο μαθητή στην πρόσβαση του διακομιστή ΗΜ.

Οι δάσκαλοι δεν είναι πάντα διαθέσιμοι να βοηθήσουν τους μαθητές, έτσι χρειάζεται να είναι πειθαρχημένοι να δουλέψουν ανεξάρτητοι, χωρίς την βοήθεια του δασκάλου. Οι μαθητές χρειάζεται επίσης να έχουν ικανότητες καλής γραφής και επικοινωνίας. Όταν οι δάσκαλοι και οι άλλοι μαθητές δεν συναντιούνται πρόσωπο-με-πρόσωπο, είναι

---

⁵⁵ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

⁵⁶ Tanenbaum A.S., Computer Networking, Tata-Mcgraw Hill.

πιθανό να παρερμηνευθούν τα συμφραζόμενα. Καθώς ένας μηχανισμός ανατροφοδότησης από τους μαθητές θα εμπλουτίζει πάντα τον δάσκαλο, υπάρχει ο κίνδυνος από την μεριά των μαθητών να στείλουν την ίδια ανατροφοδότηση στον διαχειριστή του ιδρύματος ΗΜ.

Τέλος, όλοι οι μαθητές πρέπει να είναι ενήμεροι σχετικά με το ηλεκτρονικό «ψάρεμα», όπου ο εισβολέας στήνει ψεύτικες ιστοσελίδες, οι οποίες μοιάζουν με πραγματικό ιστότοπο ΗΜ, και το ανθρώπινο μάτι δεν μπορεί να ξεχωρίσει τη διαφορά μεταξύ του πραγματικού και του ψεύτικου. Στην περίπτωση αυτή, οι μαθητές προκαλούνται να δώσουν μερικές εμπιστευτικές πληροφορίες.⁵⁷

2.6 Άλλες Απειλές και Κίνδυνοι

Πέρα από τους παραπάνω κινδύνους, υπάρχουν και πολλοί άλλοι που παρουσιάζονται στο σύστημα ως:⁵⁸

Ä Φυσικοί.

Οι φυσικές απειλές μπορεί να προκληθούν από φυσικές καταστροφές όπως είναι η φωτιά, η καταιγίδα, η ηφαιστειακή έκρηξη, οι σεισμοί, οι πλημμύρες, κλπ. Το σύστημα ηλεκτρονικής μάθησης μπορεί να επηρεαστεί έντονα από τις απειλές αυτές.

Ä Επιτηδευμένες ενέργειες.

Απειλές που μπορεί να πηγάζουν από απάτες, εκβιασμούς, κλπ.

Ä Ακούσιες.

---

⁵⁷ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

⁵⁸ Karforma Sunil and Ghosh Basudeb .: On Security issues in e-learning System, “ Proceedings’ of COCOSY-09 ,University Institute of Technology, Burdwan University ,Jan 02-04,2009.

Μπορεί να υπάρξουν μερικές απειλές που είναι δύσκολο να αποφευχθούν, όπως οι ιοί που εμφανίζονται στους υπολογιστές, η έξοδος ισχύος, η διαχείριση των σφαλμάτων, κλπ.

Έτσι, όλοι οι συμμετέχοντες στο σύστημα ΗΜ πρέπει να λάβουν μία ανάλυση των απειλών, στην οποία θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και ειδικοί στην Τεχνολογία της Πληροφορίας και στην ασφάλεια. Η δόμηση των σκέψεων που σχετίζονται με τους κινδύνους μπορεί να αναπαριστάται από διαφορετικά στοιχεία ελέγχου.⁵⁹

2.7 Μέτρα Αποκατάστασης και Αποφυγής των Κινδύνων

Τα παρακάτω εργαλεία ή οι τεχνικές μπορεί να επιβληθούν για την ελαχιστοποίηση των παραπάνω κινδύνων:

Ä *Έλεγχος πρόσβασης χρησιμοποιώντας Τείχος Ασφαλείας.* Ένα τείχος ασφαλείας είναι ένας συνδυασμός συστήματος ασφαλείας εξοπλισμού και λογισμικού, που καθιερώνεται για να αποτραπεί η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε ένα εταιρικό δίκτυο έξω από τον οργανισμό.⁶⁰ Τεχνικώς, ένα τείχος ασφαλείας είναι μία εξουσιοδοτημένη έκδοση δρομολογητή. Εκτός από τις βασικές λειτουργίες και τους κανόνες δρομολόγησης, ένας δρομολογητής μπορεί να ρυθμιστεί ώστε να εκτελεί την λειτουργία του τείχους ασφαλείας, με την βοήθεια επιπρόσθετου λειτουργικού υλικού.

---

⁵⁹ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

⁶⁰ <http://www.elearningnetwork.org/wiki/firewall>. accessed on 2nd october'2011

διαθεσιμότητα των μηνυμάτων. Σε αυτή την συζήτηση, οι συγγραφείς θα προσδιορίσουν την περιουσία της ΗΜ ως υπηρεσίες που παρέχονται από το σύστημα ΗΜ, όπως είναι οι πόροι μάθησης, η εξέταση ή οι ερωτήσεις αξιολόγησης, τα αποτελέσματα των μαθητών, το προφίλ του χρήστη, τα περιεχόμενα των φόρουμ.⁶² Η διαχείριση δικαιωμάτων ψηφιακού περιεχομένου κάνει το σύστημα πιο ασφαλές για τα περιεχόμενά του. Το σύστημα ΗΜ λειτουργεί είτε σε ένα κατακεντρωμένο δίκτυο ή στο διαδίκτυο όπου τα πολλαπλά δικαιώματα που σχετίζονται με τον μαθητή, οι πάροχοι περιεχομένου διδασκάλων, οι διαχειριστές, κλπ μπαίνουν στο παιχνίδι καθώς το περιεχόμενο και οι υπηρεσίες δημιουργούνται, διανέμονται, συγκεντρώνονται, αποθηκεύονται και χρησιμοποιούνται.

Ä Κρυπτογράφηση. Ο σκοπός της εμπιστευτικότητας είναι να διασφαλίσει πως οι πληροφορίες και τα δεδομένα δεν αποκαλύπτονται σε οποιοδήποτε μη-εξουσιοδοτημένο πρόσωπο ή οντότητα. Ακόμη, οι αναγνώστες πρέπει να μπορούν να βασίζονται στην ορθότητα του μαθήματος. Μία από τις τεχνικές σε αυτή την πτυχή, είναι η κρυπτογράφηση.⁶³ Διάφορα είναι τα κρυπτογραφικά εργαλεία που χρειάζονται για την εφαρμογή της ασφάλειας στις συναλλαγές που βασίζονται στο διαδίκτυο.

Ä Νευρωνική κρυπτογράφηση. Αποτελεί τη νέα προσέγγιση που βασίζεται στα τεχνητά νευρωνικά δίκτυα (ANN), για την ασφάλεια των δεδομένων στην ηλεκτρονική επικοινωνία.

Ä Κρυπτογράφηση ελλειπτικής καμπύλης(ECC). Καθώς τεράστια ποσότητα γραπτών και μη μηνυμάτων πρέπει να μεταφέρονται μεταξύ συμμετεχόντων, το ECC θα είναι η πιο δυνατή επιλογή από οποιαδήποτε άλλη τεχνική κρυπτογράφησης.

Ä Βιομετρική πιστοποίηση. Μεταξύ όλων των τεχνικών πιστοποίησης, όπως είναι οι κωδικοί ασφαλείας, η έξυπνη κάρτα, η ψηφιακή υπογραφή και το ψηφιακό πιστοποιητικό, δεν υπάρχει εγγύηση πως οι ανειλικρινείς μαθητές θα κρατήσουν μυστικό τον κωδικό ασφαλείας τους. Μπορεί να γίνεται κατάχρηση των

⁶² Zamzuri Z. F. et al.(Eds.): “Computer Security Threats Towards the E-Learning System Assets” Communications in Computer and Information Science, 2011, Volume 180, Part 3, 335-345.

⁶³ Schnier B, Applied Cryptography, Jhon Wiley & Sons.

κωδικών κατά τη στιγμή της υποβολής των εργασιών, κατά τη λήψη των ερωτήσεων, κατά το κατέβασμα υλικού, κλπ. όπου η βιομετρική πιστοποίηση θα μπορεί να δώσει καλύτερη ασφάλεια.

Ä Ψηφιακή υδατογράφιση. Αυτή η τεχνική επιτρέπει σε ένα άτομο να προσθέσει κρυφές σημειώσεις πνευματικών δικαιωμάτων, ήχο, εικόνα, σήματα εικόνας. Έτσι, το σύστημα ΗΜ μπορεί να προστατεύεται έναντι της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης, υπό τη μορφή ψηφιακού υδατογραφήματος.⁶⁴

---

⁶⁴ Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA), Vol.4, No.1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

3.1 Δικαιώματα και το Ψηφιακό Περιβάλλον

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι τάσεις μετατόπισης μεταξύ των δικαιωμάτων των κατόχων και των δικαιωμάτων των χρηστών, μαζί με την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και των πιέσεων από τις εταιρίες μουσικής και λογισμικού, έχουν επιτύχει την ενδυνάμωση της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η επίδραση αυτών των νέων μέτρων έχει θεωρηθεί από πολλούς πως περιορίζει την δημιουργία και την χρήση του ψηφιακού περιεχομένου επειδή συμπεριλαμβάνει την ανάπτυξη τεχνικών μέτρων ώστε να αποτρέψει την κατάχρηση των πνευματικών δικαιωμάτων, την προσκόλληση σε χρήστες για να αδειοδοτήσουν διατάξεις ώστε να περιοριστεί η πιθανή κατάχρηση, και να τηρηθούν αυστηρότερες ποινές για τους παραβάτες. Η εστίαση σε αυτά τα μέτρα, και η αρνητική τους επίδραση ήταν τέτοια, που ο όρος «διαχείριση ψηφιακών δικαιωμάτων» (DRM) έγινε συνώνυμος με μερικές ομάδες χρηστών με περιορισμένη πρόσβαση στο περιεχόμενο και στην διασύνδεση των ψηφιακών δικαιωμάτων σε ιδιόκτητες ιδεολογίες.

Σε απάντηση, υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον στους τρόπους με τους οποίους το περιεχόμενο γίνεται ευρέως διαθέσιμο για εκπαιδευτική χρήση εφαρμόζοντας πρωτοβουλίες όπως τα σχήματα αδειοδότησης Copyleft και Open Source. Οι οργανισμοί πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν επίσης να βοηθήσουν τους εαυτούς τους να κατανοήσουν τις αλλαγές στον νόμο πνευματικών δικαιωμάτων και τα

πλεονεκτήματα που τους προσφέρει η διαχείριση των ψηφιακών δικαιωμάτων, αναπτύσσοντας πλήρη γνώση σχετικά με τα βασικά ζητήματα και πιο συγκεκριμένα με την εμβέλεια των ζητημάτων που αφορούν στα δικαιώματα του κύκλου ζωής του ψηφιακού τους περιεχομένου.⁶⁵

3.2 Νόμος Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Το Άρθρο I, Παράγραφος 8, του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών, παρέχει στο Κογκρέσο την δύναμη να «προάγει την πρόοδο της επιστήμης και των χρήσιμων τεχνών, διασφαλίζοντας για περιορισμένα χρονικά διαστήματα τους συγγραφείς και τους εφευρέτες το αποκλειστικό δικαίωμα των αντίστοιχων συγγραμμάτων και εφευρέσεών τους. Το πρώτο Διάταγμα πέρασε το 1790, και υπήρξε σημαντικός αριθμός αναθεωρήσεων.

Το Δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας είναι η ανεξάρτητη και πρωτότυπη έκφραση ενός συγγραφέα, που καταγράφεται κατά έναν από και σταθερό τρόπο. Μόλις το υλικό καταγραφεί σε χειροπιαστή μορφή, όπως για παράδειγμα σε χειρόγραφο ή σε ηλεκτρονικό αρχείο, του παρέχεται αυτόματα προστασία. Ωστόσο, η εγγραφή στα γραφεία των Πνευματικών Δικαιωμάτων παρέχει επιπρόσθετη προστασία στην περίπτωση παραβίασης. Μία εργασία πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να αναπαραχθεί χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη. Μερικά παραδείγματα αφορούν ποιήματα, λογισμικά, και πολυμεσικά υλικά. Σε ακαδημαϊκό επίπεδο, παραδείγματα συμπεριλαμβάνουν βιβλία, σχολικές εκδόσεις, αρχεία παρουσίασης, περιεχόμενο μαθήματος που βασίζεται στο δίκτυο, και σημειώσεις διαλέξεων.⁶⁶

---

⁶⁵ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

⁶⁶ Kathryn Ann Loggie, Ann E. Barron, Elizabeth Gulitz, Tina N. Hohlfeld, Jeffrey D. Kromrey, Melissa Venable (2006). An Analysis of Copyright Policies for Distance Learning Materials at Major Research Universities. Volume 5, Number 3, ISSN: 1541-4914.

3.2.1 Πνευματικά Δικαιώματα, Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Χορήγηση Αδειών

Υπάρχουν μερικά βασικά σημεία που αφορούν σε αυτή την περιοχή της νομοθεσίας που σχετίζεται με την Ηλεκτρονική Μάθηση:

- Ä** Όλες οι πρωτότυπες πηγές καλύπτονται από την Ιδιοκτησία Πνευματικών Δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από την ύπαρξη μίας δήλωσης πνευματικών δικαιωμάτων που συνδέεται με τον δημιουργό.
- Ä** Υπάρχει κατανόηση «δίκαιας χρήσης» η οποία επιτρέπει την λογική χρήση των υλικών για ιδιωτική μελέτη. Η δημιουργία πολλαπλών αντιγράφων των πηγών, χωρίς την ταχεία έγκριση του ιδιοκτήτη των πνευματικών δικαιωμάτων, ή χωρίς μία δήλωση που να τα αναγνωρίζει ως δίκαιη χρήση, δεν είναι αποδεκτή.
- Ä** Η πνευματική ιδιοκτησία καλύπτει την πρωτότυπη εργασία των μαθητών. Αν αυτή η εργασία μπορεί να αποθηκευτεί ηλεκτρονικά, τότε η ενθάρρυνση των μαθητών να προσθέσουν μία απλή δήλωση των πνευματικών τους δικαιωμάτων θα ήταν μία καλή ενέργεια.
- Ä** Οι διαδικτυακές πηγές συνήθως κουβαλούν μία δήλωση πνευματικής ιδιοκτησίας. Αν επιθυμείτε να αναπαράγετε την εργασία, αναζητήστε πρώτα την δήλωση αυτή. Αν δεν υπάρχει τίποτα από αυτά, δεν μπορείτε να υποθέσετε πως είστε ελεύθεροι να αντιγράψετε το υλικό. Επικοινωνήστε με τον ιδιοκτήτη για άδεια. Στις διαδικτυακές πηγές υπάρχει συνήθως η ταχυδρομική διεύθυνση ή η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Ä** Σε συνδυασμό με τον εργοδότη σας, χρησιμοποιείτε πάντα μία δήλωση πνευματικής ιδιοκτησίας με τα υλικά σας, για να εξηγήσετε ποιος μπορεί και ποιος δεν μπορεί να αντιγράψει τα υλικά.
- Ä** Το κατέβασμα και η αποθήκευση αντιγράφων από ολόκληρους ιστοτόπους σε έναν τοπικό διακομιστή, παραβιάζουν τα πνευματικά δικαιώματα, εκτός αν αναζητήθηκε και χορηγήθηκε η προηγούμενη άδεια.⁶⁷

---

⁶⁷ Legal Issues relating to e-learning. E- Guides training programme 2007-2008.

3.2.2 Προστασία Πνευματικών Δικαιωμάτων και Διαχείριση των Ψηφιακών Δικαιωμάτων

Η διαχείριση των ψηφιακών δικαιωμάτων (για τις online πηγές) και η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων είναι τα συστήματα που χρησιμοποιούνται από τους κατασκευαστές περιεχομένου για να εμποδίσουν την παράνομη χρήση και κατανομή των υλικών. Λόγω μίας αλλαγής στον νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων, που τον εναρμονίζει με την οδηγία των πνευματικών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύντομα θα είναι παράνομη η αντιγραφή υλικών όπως για παράδειγμα τα DVD ή ακόμη και η ιδιοκτησία του λογισμικού που βοηθά στο «σπάσιμο» της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα άτομα μερικές φορές αντιγράφουν τα DVD για να βοηθήσουν στην αναπαραγωγή τους από άλλες μηχανές, εκτός από εκείνη που προοριζόταν από τον κατασκευαστή – για παράδειγμα, μία μηχανή που εκτελεί περισσότερο εφαρμογές Linux παρά Microsoft Windows.⁶⁸

3.2.3 Πνευματικά Δικαιώματα και Προσωρινή Αποθήκευση του Περιεχομένου

Οι λανθάνουσες μνήμες χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση τοπικών αντιγράφων τακτικά προσβάσιμων ιστοσελίδων και αρχείων πιο κοντά στον χρήστη, για την μείωση του φορτίου στην εξωτερική σύνδεση στο διαδίκτυο. Κατ' αρχήν, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα προβλήματα αδειοδότησης και πνευματικών δικαιωμάτων, αν αποθηκεύονται πολλά αντίγραφα των αρχείων σε πολλαπλές λανθάνουσες μνήμες. Για το αγορασμένο υλικό, οι πάροχοι περιεχομένου έχουν ποικίλες γνώμες όσον αφορά στην αποθήκευση των υλικών τους. Η πιο απλή προσέγγιση είναι να ακολουθηθούν οι οδηγίες των παρόχων και, όπου είναι αβέβαιοι, να ρωτήσουν. Αν και η προσωρινή αποθήκευση μπορεί να αποδειχθεί ένα ζήτημα, ωστόσο δεν υπάρχουν γνωστές υποθέσεις δίωξης για τον λόγο αυτό.⁶⁹

---

⁶⁸ Legal Issues relating to e-learning. E- Guides training programme 2007-2008.

⁶⁹ Legal Issues relating to e-learning. E- Guides training programme 2007-2008.

3.2.4 Άλλοι Τύποι Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας

- Ä Εμπορικά σήματα: Τα εμπορικά σήματα όπως και οι πατέντες έχουν εθνικό χαρακτήρα. Συνθέτουν οποιοδήποτε σήμα που διαχωρίζει τα αγαθά και τις υπηρεσίες του ενός εμπόρου από εκείνα του άλλου. Ένας σήμα συμπεριλαμβάνει για παράδειγμα, εικόνες, λέξεις, λογότυπα ή συνδυασμό αυτών.
- Ä Πατέντες: Ενώ τα πνευματικά δικαιώματα προστατεύουν την υλική έκφραση των ιδεών, το σύστημα πατέντας προστατεύει τις ίδιες τις ιδέες. Η πατέντα δίνει στον ιδιοκτήτη της το μονοπώλιο χρήσης της εφευρετικής ιδέας για μία σταθερή χρονική περίοδο, αν και για να κερδίσει την προστασία, μία πατέντα πρέπει να είναι νέα και η εφεύρεση να μην έχει γίνει διαθέσιμη στο κοινό πριν από την εφαρμογή της πατέντας.
- Ä Δικαιώματα της βάσης δεδομένων: Το δικαίωμα της βάσης δεδομένων χορηγείται στο άτομο που χρηματοδοτεί, επιλέγει και διευθετεί το περιεχόμενο μέσα σε μία βάση δεδομένων. Αν και το δικαίωμα αυτό δεν απαιτεί εγγραφή, χρειάζεται να υπάρχει επαρκής επένδυση στην απόκτηση, πιστοποίηση και παρουσίαση των περιεχομένων μέσα στην βάση.
- Ä Δικαιώματα απόδοσης: Τα δικαιώματα αυτά σχετίζονται στα πνευματικά δικαιώματα και πρέπει να αντιμετωπίζονται με το ανάλογο αντάλλαγμα προς εκείνους που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν το υλικό που προστατεύεται από τα δικαιώματα του εκτελεστή και προς τους εκτελεστές που επιθυμούν να ενδυναμώσουν τα δικαιώματά τους.⁷⁰

3.3 Προηγούμενη Έρευνα Σχετικά με την Πολιτική Πνευματικής Ιδιοκτησίας

3.3.1 Γενικά Ζητήματα που Σχετίζονται με την Πνευματική Ιδιοκτησία

---

⁷⁰ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

Με την πάροδο των ετών έχει υπάρξει μία μετατόπιση στην αναζήτηση μεγαλύτερης «ακαδημαϊκής ελευθερίας» στις τακτικές των Πανεπιστημίων. Ο Lape (1992)⁷¹, ανέφερε 26%, Ο Packard (2002)⁷² ανέφερε 42%, ενώ οι Kromrey και οι συνεργάτες του (2005)⁷³ ανακάλυψαν πως 74% των τακτικών συμπεριελάμβαναν γλώσσα που αντανακλούσε δέσμευση της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της ελεύθερης διάδοσης των ιδεών. Ωστόσο, όλες οι τακτικές υποστήριζαν το αίτημα του Πανεπιστημίου που αφορούσε στην ιδιοκτησία τουλάχιστον κάποιων λειτουργιών της σχολής. Η συνήθης αιτιολόγηση μίας τέτοιας ιδιοκτησίας ήταν πως οι εργασίες αυτές δημιουργούνταν με την χρήση σημαντικής ποσότητας πανεπιστημιακών πόρων. Αν και υπάρχουν πολλές παραλλαγές του όρου «σημαντικής» κατά μήκος των πανεπιστημίων, ο Lape (1992) βρήκε πως το 60% των πανεπιστημίων που μελετήθηκαν συμπεριελάμβαναν αυτόν τον τύπο γλώσσας στην αίτησή τους. Το 2002, ο Packard ανέφερε πως το 83% των πανεπιστημίων συμπεριελάμβαναν «σημαντική χρήση» περιορισμού, και οι ομάδα του Kromrey (2005), ανακάλυψαν πως το 74% των πανεπιστημίων ισχυρίστηκαν ιδιοκτησία των εργασιών που δημιουργήθηκαν με σημαντικούς πανεπιστημιακούς πόρους.

Η έννοια «εργασίας για λογαριασμό», χρησιμοποιείται από πολλά πανεπιστήμια για να προσδιορίσει τις λειτουργίες της σχολής που μπορούν να αποτελέσουν ιδιοκτησία του πανεπιστημίου. Ο αριθμός των πανεπιστημίων που χρησιμοποιούν αυτή την αιτιολόγηση εκτινάχθηκε από το 35% στο 53% και έπειτα στο 76% από τον Lape το 1992, στον Packard το 2002 και στον Kromrey το 2005. Είναι σημαντικό να μη συγκρίνουμε μόνο αυτούς τους αριθμούς, αλλά επίσης και τον τρόπο που το πανεπιστήμιο ορίζει την εργασία για λογαριασμό. Μερικά ορίζουν τη δουλειά αυτή σαν να σχετίζεται με τον Νόμο περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ενώ άλλα έχουν δημιουργήσει τους δικούς τους μοναδικούς ορισμούς μέσα στις τακτικές τους, και

⁷¹ Lape, L. G. (1992). Ownership of copyrightable works of university professors: The interplay between the copyright act and university copyright policies. *Villanova Law Review*, 37, 223 – 269.

⁷² Packard, A. (2002). Copyright or copy wrong: An analysis of university claims to faculty work. *Communication Law and Policy*, 7, 275 – 316.

⁷³ Kromrey, J., Barron, A., Hogarty, K., Hohlfeld, T., Loggie, K., Schullo, S., Gulitz, E., Venable, M., Bennouna, S., & Sweeney, P. (2005, June). *Intellectual Property and Online Courses: Policies at Major Research Universities*. National Educational Computing Conference, Philadelphia, PA.

μπορεί να απαιτούν τις υπογραφές των μελών της σχολής πριν να ξεκινήσουν μία τέτοια λειτουργία.

Σε περιπτώσεις διαφωνιών σχετικά με τους ισχυρισμούς ιδιοκτησίας, μερικές τακτικές οριοθετούν διαδικασίες διαιτησίας που ακολουθούνται ώστε να επιλύσουν τις διαφωνίες αυτές. Οι τακτικές που αφορούν διαιτησία, βασίζονται περισσότερο σε μία είδους επιτροπή μέσα στο σύστημα του πανεπιστημίου για να λαμβάνουν αποφάσεις και να ξεκαθαρίζουν καταστάσεις. Η μελέτη του Lape δεν παρέχει αριθμούς, αλλά εκείνη του Packard δηλώνει πως 48% των ιδρυμάτων που έχουν εξεταστεί απαιτούν αυτό τον τύπο διαιτησίας, ενώ ο Kromrey και οι συνεργάτες του αναφέρουν ποσοστό 55%. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης πως όλες οι μελέτες σημείωσαν αντικρουόμενες πληροφορίες στις τακτικές, μαζί με σύγχυση της γλώσσας και μη-προσδιορισμένους όρους.⁷⁴

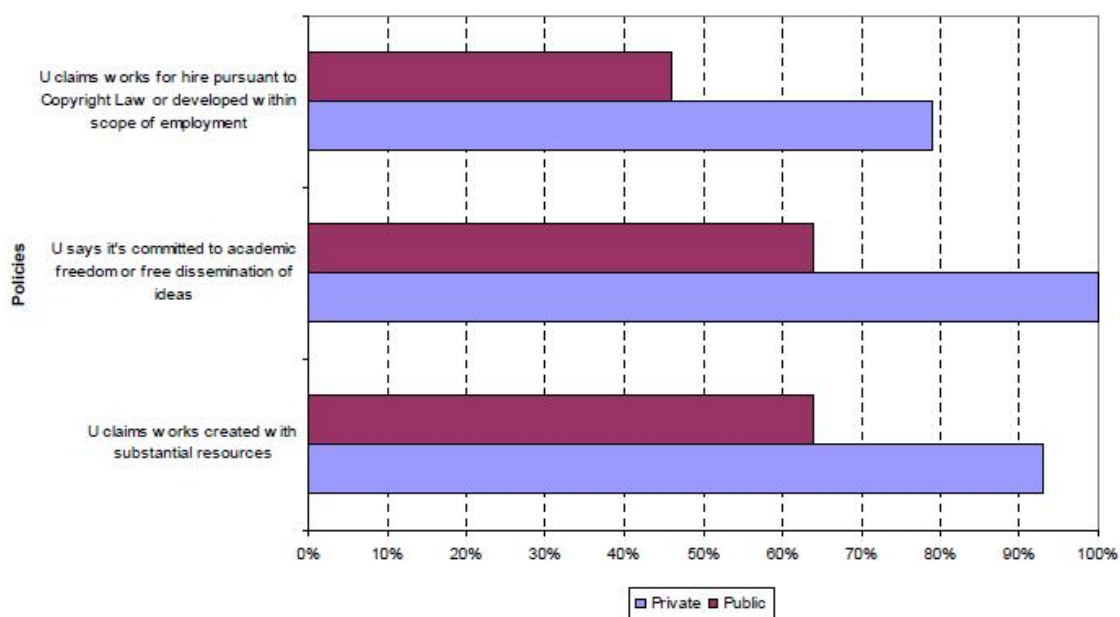
3.3.2 Δημόσιες Ενάντια Ιδιωτικών Τακτικών που Σχετίζονται με την Πνευματική Ιδιοκτησία

Η μελέτη του Kromrey και των συνεργατών του (2005)⁷⁵, ερευνά επίσης τις διαφορές στις ιδιότητες των τακτικών πνευματικής ιδιοκτησίας σε μία έρευνα μεταξύ των δημόσιων και των ιδιωτικών πανεπιστημίων. Η ανάλυση αποκάλυψε τρία αντικείμενα που ήταν στατιστικά σημαντικά: την υποστήριξη έργων που έχουν δημιουργηθεί με σημαντικούς πόρους, τη ρητή δήλωση δέσμευσης στην ακαδημαϊκή ελευθερία, και την παραπομπή των έργων για την ενοικίαση του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

---

⁷⁴ Kathryn Ann Loggie, Ann E. Barron, Elizabeth Gulitz, Tina N. Hohlfeld, Jeffrey D. Kromrey, Melissa Venable (2006). An Analysis of Copyright Policies for Distance Learning Materials at Major Research Universities. *Journal of Interactive Online Learning*. Volume 5, Number 3. ISSN: 1541-4914.

⁷⁵ Kromrey, J., Barron, A., Hogarty, K., Hohlfeld, T., Loggie, K., Schullo, S., Gulitz, E., Venable, M., Bennouna, S., & Sweeney, P. (2005, June). *Intellectual Property and Online Courses: Policies at Major Research Universities*. National Educational Computing Conference, Philadelphia, PA.

Εικόνα 3.1 – Χαρακτηριστικά τακτικής πνευματικής ιδιοκτησίας μέσα από έρευνα των δημόσιων και ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Αν και η πλειοψηφία και των δημόσιων και των ιδιωτικών ιδρυμάτων αιτήθηκαν εργασίες που δημιουργήθηκαν με σημαντικούς πόρους, ένα μεγαλύτερο ποσοστό των ιδιωτικών πανεπιστημίων (93%) υποστήριξε αυτές τις αξιώσεις, σε σχέση με τα δημόσια πανεπιστήμια (64%). Παρόμοια, το 79% των ιδιωτικών πανεπιστημίων του δείγματος ισχυρίστηκαν εργασίες προς ενοικίαση, σύμφωνα με τον Νόμο περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας ή εντός του πεδίου εφαρμογής της απασχόλησης στο πλαίσιο των πολιτικών τους δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ενώ αυτό το έκανε μόνο το 46% των δημόσιων πανεπιστημίων. Σε αντίθεση με αυτές τις πτυχές των πανεπιστημιακών τακτικών, το 100% των ιδιωτικών πανεπιστημίων δήλωσαν δέσμευση στην ακαδημαϊκή ελευθερία, αλλά μόνο το 64% των δημόσιων πανεπιστημίων συμπεριέλαβαν μία τέτοια δήλωση.⁷⁶

⁷⁶ Kathryn Ann Loggie, Ann E. Barron, Elizabeth Gulitz, Tina N. Hohlfeld, Jeffrey D. Kromrey, Melissa Venable (2006). An Analysis of Copyright Policies for Distance Learning Materials at Major Research Universities. Journal of Interactive Online Learning. Volume 5, Number 3. ISSN: 1541-4914.

3.3.3 Ζητήματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας που Σχετίζονται με Online Υλικό.

Μέσα στο περιεχόμενο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, μερικά ιδρύματα τείνουν να αντιμετωπίζουν ένα αδιέξοδο, όταν δεν υπάρχει καμία τακτική που να υπαγορεύει το ποιος κατέχει τα παραγόμενα υλικά. Τα ιδρύματα συχνά αξιώνουν την ιδιοκτησία των ηλεκτρονικών υλικών επειδή απαιτείται σημαντική ποσότητα των πηγών (όπως εκπαιδευτικό προσωπικό, ειδικευμένο λογισμικό, και άλλες υποδομές) ώστε να παράγουν και να διατηρούν τα υλικά. Αντιθέτως, τα μέλη των ιδρυμάτων αφιερώνουν σημαντικό χρόνο και προσπάθεια, και επίσης επιθυμούν να διατηρήσουν τις πνευματικές τους επενδύσεις. Ένα στοιχείο που περιπλέκει τα πράγματα, είναι πως τα υλικά που αναπτύσσονται από το ίδρυμα με θεσμικούς πόρους μπορούν εύκολα να μεταφερθούν μέσω των ψηφιακών μέσων, και μπορούν γρήγορα να φτάσουν μεγαλύτερο ακροατήριο. Έτσι, η ανάγκη ξεκάθαρης κατανόησης του ποιος κατέχει το ψηφιακό υλικό, γίνεται εξαιρετικά σημαντική για την διασφάλιση των δημιουργών.⁷⁷

3.4 Νόμος Υπ' αριθ. 2121/93

Ο Νόμος 2121/93 περιλαμβάνει την ανάλυση του περιεχομένου του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, δηλαδή της εξουσίας που μπορεί να ασκήσει ο δημιουργός πάνω σε κάθε πρωτότυπο πνευματικό του δημιούργημα που είτε αφορά στον λόγο, την τέχνη ή την επιστήμη, και που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή. Ο ίδιος επίσης φέρει την εξουσία για τους όρους της άσκησης, της μεταβίβασης και της εκμετάλλευσης του δικαιώματος αυτού.

Ο ίδιος Νόμος θεσπίζει περιορισμούς για το δικαίωμα αναπαραγωγής υλικού για ιδιωτική χρήση, για διδασκαλία ή για δικαστικούς σκοπούς και ορίζει την διάρκεια προστασίας και εκμετάλλευσης που παρέχει το δικαίωμα..

---

⁷⁷ Kathryn Ann Loggie, Ann E. Barron, Elizabeth Gulitz, Tina N. Hohlfeld, Jeffrey D. Kromrey, Melissa Venable (2006). An Analysis of Copyright Policies for Distance Learning Materials at Major Research Universities. Journal of Interactive Online Learning. Volume 5, Number 3. ISSN: 1541-4914.

Εξετάζει δικαιώματα που είναι συγγενικά με το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως για παράδειγμα, τα δικαιώματα των ερμηνευτών ή των εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών υλικών φορέων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών. Ακόμη, επεξηγεί την έννοια της συλλογικής διαχείρισης και περιέχει την πλήρη οριοθέτηση της δράσης και των αρμοδιοτήτων και της σύστασης των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

Αναλύει και ρυθμίζει ειδικά θέματα όπως είναι το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας όσον αφορά στα προγράμματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Τέλος, προβλέπει μέτρα πρόληψης ενδεχόμενης προσβολής του δικαιώματος αλλά και αστικές και ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση προσβολής του.⁷⁸

3.4.1 Άρθρο 2Α – Αντικείμενο του δικαιώματος Πνευματικής ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβέρνησης για το Άρθρο 2^Α του Ν.2121/93:

«Αντικείμενο προστασίας είναι και οι βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή διευθέτησης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα. Η προστασία αυτή δεν εκτείνεται στο περιεχόμενο των βάσεων δεδομένων και δεν θίγει κανένα από τα δικαιώματα που υφίστανται στο περιεχόμενο αυτό. Ως βάση δεδομένων νοείται η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή με άλλο τρόπο.

Με την επιφύλαξη των διατάξεων του κεφαλαίου 7 του παρόντος νόμου, θεωρούνται ως έργα λόγου προστατευόμενα κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και το προπαρασκευαστικό υλικό του

---

⁷⁸ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΦΕΚ Α' 25/4-3-1993. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121. Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα.

σχεδιασμού τους. Η προστασία παρέχεται σε κάθε μορφή έκφρασης ενός προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή. Οι ιδέες και οι αρχές στις οποίες βασίζεται οποιοδήποτε στοιχείο προγράμματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, περιλαμβανομένων και εκείνων στις οποίες βασίζονται τα συστήματα διασύνδεσής του, δεν προστατεύονται κατά τον παρόντα νόμο πρωτότυπο εφόσον είναι προσωπικό πνευματικό δημιούργημα του δημιουργού του.»⁷⁹

3.4.2 Άρθρο 3 – Το Περιουσιακό Δικαίωμα

Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβέρνησης για το Άρθρο 3 του Ν.2121/93:

«Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στο δημιουργό ιδίως την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει: α) την εγγραφή και την αναπαραγωγή του έργου με κάθε μέσο, όπως μηχανικά, φωτοχημικά ή ηλεκτρονικά μέσα' β) τη μετάφραση του έργου' γ) τη διασκευή, την προσαρμογή ή άλλες μετατροπές του έργου' δ) τη θέση σε κυκλοφορία του πρωτότυπου ή αντιτύπων του έργου με μεταβίβαση της κυριότητας, με εκμίσθωση ή με δημόσιο δανεισμό, καθώς και την επιβολή περιοριστικών όρων στη μεταβίβαση, την εκμίσθωση ή το δημόσιο δανεισμό, ιδίως σε ό,τι αφορά τη χρήση των αντιτύπων' ε) την παρουσίαση του έργου στο κοινά στ) τη δημόσια εκτέλεση του έργου' ζ) τη μετάδοση ή αναμετάδοση του έργου στο κοινό με τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση, με ηλεκτρομαγνητικά κύματα ή με καλώδια ή με άλλους υλικούς αγωγούς ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, παραλλήλως προς την επιφάνεια της γης ή μέσω δορυφόρων' η) τη εισαγωγή αντιτύπων του έργου, που παρήχθησαν στο εξωτερικό χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού ή, εφόσον πρόκειται για εισαγωγή από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που το δικαίωμα της εισαγωγής αντιτύπων στην Ελλάδα είχε συμβατικά διατηρηθεί από το δημιουργό.

Ο δημιουργός βάσης δεδομένων έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει ή να απαγορεύει: α) την προσωρινή ή διαρκή αναπαραγωγή της βάσης δεδομένων με κάθε μέσο και μορφή, εν όλω ή εν μέρει, β) τη μετάφραση, προσαρμογή, διευθέτηση και

---

⁷⁹ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΦΕΚ Α' 25/4-3-1993. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121. Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα.

οποιαδήποτε άλλη μετατροπή της βάσης δεδομένων, γ) οποιαδήποτε μορφή διανομής της βάσης δεδομένων ή αντιγράφων της στο κοινό.»

3.4.3 Άρθρο 68 – Μη Αναδρομικότητα του Νόμου

Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβέρνησης για το Άρθρο 68 του Ν.2121/93:

«Έργα των οποίων έχει λήξει η διάρκεια της προστασίας κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου παραμένουν εκτός προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η προστασία που προβλέπεται από τα άρθρα 2 παράγραφος 3 και 40 έως 53 παρέχεται από την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου σε προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών που δημιουργήθηκαν ή σε συγγενικά δικαιώματα από πράξεις που έγιναν στο παρελθόν.

Συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου διέπονται από το προγενέστερο δίκαιο για ένα χρόνο από την έναρξη ισχύος του νόμου.»⁸⁰

3.4.4 Άρθρο 71 – Εφαρμογή Κοινοτικών Οδηγιών

Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβέρνησης για το Άρθρο 71 του Ν.2121/93:

«Τα άρθρα 2 παρ. 3 και 40 έως 45 του παρόντος νόμου αποτελούν εφαρμογή της Οδηγίας 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 14ης Μαΐου 1991 για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών.»⁸¹

---

⁸⁰ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΦΕΚ Α' 25/4-3-1993. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121. Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα.

⁸¹ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΦΕΚ Α' 25/4-3-1993. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121. Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

4.1 Νομικά Ζητήματα Η.Μ. – Γενική Θεώρηση

Ο βαθμός βεβαιότητας που χρειάζεται για την αναγνώριση ενός μαθητή θα εξαρτηθεί από την φύση του μαθήματος που λαμβάνει και από την φύση των δεδομένων που μπορούν να αξιολογηθούν από αυτούς. Η ανάγκη εξακρίβωσης του ότι είναι αυτοί που λένε πως είναι γίνεται στην εγγραφή, ενώ στη συνέχεια παρέχεται σε αυτούς ένα είδος πιστοποίησης που τους δίνει το δικαίωμα πρόσβασης σε μία πηγή. Συνήθως, γίνεται μέσω ενός ονόματος χρήστη και ενός κωδικού πρόσβασης, αν και πρέπει να σημειωθεί πως αυτό συχνά δεν είναι και πολύ ασφαλές.

Για την διαχείριση του νομικού κινδύνου, είναι καλή πρακτική να έχουν εγγραφεί οι μαθητές και το προσωπικό σε μία πολιτική αποδεκτής χρήσης.

Χρειάζεται να ληφθούν υπόψη τα:

- Ä Συμβόλαια. Για τους προγραμματιστές, τους υπαλλήλους, τα περιεχόμενα των αδειών, τα δικαιώματα τρίτων πλευρών.
- Ä Πολιτικές και διαδικασίες. Πρέπει να υπάρχουν πολιτικές στην: προσβασιμότητα, την διαχείριση των δεδομένων, την ασφάλεια, την

κοινοποίηση και την απόσυρση, την θεώρηση των μαθημάτων, την αποδεκτή χρήση.

Πρέπει όλοι όσοι σχετίζονται να γνωρίζουν για αυτές και να τις ενισχύουν διαρκώς. Αν μπορεί να αποδειχτεί πως δεν έχουν ευρέως διαδοθεί και κατανοηθεί ή αν δεν έχουν εκτελεστεί με συνέπεια, δεν θα μπορούν να σταθούν σε κάποιο δικαστήριο.

Ο νόμος δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας καλύπτει:

Ä Λογοτεχνικά έργα. Βιβλία, ποιήματα, περιοδικά, αναφορές, στίχους ενός τραγουδιού, χειρόγραφα, ηλεκτρονικά κείμενα, καταλόγους, προγράμματα υπολογιστών κλπ.

Ä Δραματικά έργα. Οδηγίες για έργα, χορογραφίες, μιμήσεις ή χορό.

Ä Μουσικά έργα. Παρτιτούρες όλων των ειδών.

Ä Καλλιτεχνικά έργα. Πίνακες, ζωγραφιές, χάρτες, φωτογραφίες, γλυπτά, αρχιτεκτονικά έργα, έργα καλλιτεχνικής χειροτεχνίας, διαφημιστικά λογότυπα κλπ.

Ä Άλλα. Ηχογραφήσεις, ταινίες (συμπεριλαμβανομένων των βίντεο), αναμεταδόσεις (ραδιόφωνο, τηλεόραση, καλωδιακή, δορυφόροι), τυπογραφεία, ιστότοποι, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Παρακάτω γίνεται μία θεώρηση του τρέχοντος νόμου περί προστασίας δεδομένων, αναφέροντας τις οκτώ αρχές δεδομένων:

1. Το υποκείμενο πρέπει να γνωρίζει για ποιο λόγο συλλέχθηκαν τα δεδομένα και τι έχει συλλεχθεί. Το υποκείμενο πρέπει να συναινεί για τα δεδομένα αυτά, ώστε να μπορούν να συλλεχθούν και αν η φύση των δεδομένων αυτών αλλάζει, τότε το άτομο αυτό πρέπει να ενημερώνεται. Το υποκείμενο μπορεί να ανακαλέσει την συγκατάθεση του σε περίπτωση αλλαγών.
2. Ο συλλέκτης των πληροφοριών πρέπει να προσδιορίζει το γιατί τα δεδομένα έχουν συλλεχθεί τη στιγμή της συλλογής.
3. Τα δεδομένα πρέπει να είναι σχετικά και να μην επεκτείνονται.
4. Τα δεδομένα πρέπει να είναι ακριβή και ενημερωμένα.

5. Τα δεδομένα δεν πρέπει να κρατιούνται περισσότερο από όσο είναι απαραίτητο για να εκπληρώσουν τις νομικές ή ιδρυματικές υποχρεώσεις.
6. Μπορούν μόνο να επεξεργαστούν με τον τρόπο που ορίστηκε αρχικά.
7. Τα δεδομένα πρέπει να είναι ασφαλή, με ολόκληρο το προσωπικό να έχει πρόσβαση στα δεδομένα, να εκπαιδεύεται και να ελέγχει όλα τα συστήματα που κρατούν τα δεδομένα ασφαλή.
8. Τα δεδομένα δεν πρέπει να μεταφέρονται έξω από την Ε.Ε. εκτός αν υπάρχουν επαρκή δικαιώματα μεταφοράς ή αν το υποκείμενο δίνει την συγκατάθεσή του.

Τα δικαιώματα του υποκειμένου:

1. Μπορεί να έχει πρόσβαση σε δεδομένα που κρατιούνται για εκείνον.
2. Μπορεί να αποτρέψει την επεξεργασία που μπορεί να προκαλέσει βλάβες ή ψυχολογική φθορά.
3. Μπορεί να αποτρέψει την επεξεργασία άμεσου μάρκετινγκ.
4. Μπορεί να απορρίψει την αυτόματη λήψη αποφάσεων.
5. Μπορεί να αποζημιωθεί αν ο νόμος περί προστασίας των δεδομένων δεν παραβιάζεται.
6. Μπορεί να τροποποιήσει, να αποκλείσει ή να διαγράψει ανακριβή δεδομένα.
7. Μπορεί να ζητήσει από τον επίτροπο πληροφοριών να εκτιμήσει κατά πόσον η πράξη προστασίας των δεδομένων έχει σκηνοθετηθεί.⁸²

4.2 Ηλεκτρονική Μάθηση και ο Νόμος

Υπάρχουν πολλά νομικά ζητήματα γύρω από την χρήση της Ηλεκτρονικής Μάθησης για τα οποία καθένας οφείλει να είναι ενήμερος. Ωστόσο, μεγάλο μέρος των διαθέσιμων πληροφοριών αφορά σε δείκτες ορθής πρακτικής, παρά σε δηλώσεις νομικής υποχρέωσης. Στα περισσότερα ζητήματα, αν όχι σε όλα, πρέπει κάποιος να διαθέτει μία απλή θεσμική πολιτική ή ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών. Γενικά,

---

⁸² Summary of the JISClegal Legal Issues of Online Learning Environments 2-day workshop, University of Warwick, 1&2 June 2005.

ακόμη και στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει σχετική νομοθεσία, η υιοθέτηση μίας καλής πολιτικής τακτικής θα πρέπει να αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο. Όπου υπάρχει νομοθεσία, μία καλή πολιτική τακτική πρέπει να προάγει την ενημέρωση και την προσκόλληση σε αυτή. Τα πιο σύνθετα νομικά ζητήματα βρίσκονται στις περιοχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, της προστασίας των δεδομένων και της αδειοδότησης.

4.2.1 Αδειοδότηση

Η άδεια είναι η νομική δήλωση του τρόπου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μία πηγή πνευματικών δικαιωμάτων. Σε ένα εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η άδεια δηλώνει συνήθως τον αριθμό των μηχανών στις οποίες χρησιμοποιείται ένα αγορασμένο κομμάτι λογισμικού. Φυσιολογικά, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα χρειαστούν μία άδεια τοποθεσίας, μία άδεια χρήσης πολλών χρηστών ή πολλά αντίγραφα των αδειών κάθε χρήστη. Το λογισμικό και οι άλλες πηγές πρέπει να χρησιμοποιούνται μέσα στα πλαίσια που θέτουν οι όροι της άδειας.⁸³

4.2.1.1 Αδειοδότηση και Πειρατεία

Η αδειοδότηση και η πειρατεία είναι δύο πολύ σημαντικοί παράγοντες στην online εκπαίδευση. Η χρήση του εμπορικού λογισμικού και συγκεκριμένων εκπαιδευτικών υλικών, διέπεται από συμφωνίες αδειοδότησης, προσδιορίζοντας τους όρους χρήσης. Οποιαδήποτε χρήση έξω από τους όρους της συμφωνίας ισοδυναμεί με κλοπή. Ένα ίδρυμα που καθιστά διαθέσιμο το λογισμικό στα μέλη του προσωπικού και στους μαθητές, μπορεί να παραβιάζει τους όρους τέτοιων συμφωνιών. Είναι σημαντικό για τα ιδρύματα να εξοικειωθούν με τους όρους των συμβάσεων χορήγησης αδειών, πριν να

---

⁸³ Summary of the JISClegal Legal Issues of Online Learning Environments 2-day workshop, University of Warwick, 1&2 June 2005.

παρέχουν λογισμικό σε μαθητές και στο προσωπικό, ακόμη και αν είναι για εκπαίδευση και για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Η πειρατεία λογισμικού, και συγκεκριμένα η χρήση παράνομα αντιγραμμένων προγραμμάτων, είναι αχαλίνωτη στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Αν δεν υπάρχουν τα κατάλληλα μέτρα ελέγχου, τα μέλη του προσωπικού και οι μαθητές θα βοηθήσουν τους εαυτούς τους όσον αφορά στο διαθέσιμο λογισμικό. Τα ιδρύματα χρειάζεται να ευαισθητοποιήσουν το προσωπικό τους και τους μαθητές τους σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Πολλά ιδρύματα έχουν αποφύγει το ζήτημα της πειρατείας μέσα από την αγορά επιτόπιων αδειών, που επιτρέπουν στο προσωπικό και τους μαθητές να αντιγράψουν ελεύθερα οποιοδήποτε λογισμικό είναι διαθέσιμο στο εκπαιδευτικό δίκτυο. Η online διδασκαλία θα ωφεληθεί από αυτές τις ρυθμίσεις, καθώς αυτό θα επιτρέψει στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν οτιδήποτε είναι διαθέσιμο στο δίκτυο.⁸⁴

4.2.2 Λογοκλοπή

Στενά συνδεδεμένο με το ζήτημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, είναι και το πρόβλημα της λογοκλοπής. Λογοκλοπή είναι η ενέργεια χρησιμοποίησης των ιδεών ή των γραπτών κειμένων άλλων ανθρώπων, και η παρουσίασή τους από κάποιον σαν να είναι δικά του.⁸⁵ Οι προοπτικές για λογοκλοπή είναι πολύ υψηλές μεταξύ των φοιτητών των Πανεπιστημίων. Τα περισσότερα ιδρύματα έχουν πολιτικές λογοκλοπής που έχουν σχεδιαστεί για να χρησιμεύσουν ως σκιάχτρα για τους πιθανούς παραβάτες. Πολλές είναι οι περιπτώσεις που οι παραβάτες λογοκλοπής έχουν αντιμετωπιστεί με μεγάλη αυστηρότητα. Σε στιγμές που οι μαθητές υπέβαλαν ερευνητικά έργα άλλων ατόμων σαν να ήταν δικά τους, οι ένοχοι απορρίφθηκαν αμέσως χάνοντας κάθε μελλοντική προοπτική για πανεπιστημιακές σπουδές στην περιοχή εκείνη. Υπάρχουν φορές που η ανίχνευση της λογοκλοπής είναι τυχαίο γεγονός, όταν ο εξωτερικός εξεταστής έχει

---

⁸⁴ Stanley Mporfu. ETHICS AND LEGAL ISSUES IN ONLINE TEACHING. Διαθέσιμο από: <http://www.col.org/pcf2/papers%5Cmpofu.pdf>

⁸⁵ Ko, S. and Rosen, S. (2001) *Teaching Online: A Practical Guide*. Boston: Houghton Mifflin Company.

εξετάσεις νωρίτερα το ερευνητικό έργο που έχει αντιγραφεί. Μεγάλη όμως είναι και η ποσότητα των προϊόντων που είναι αποτέλεσμα λογοκλοπής και τα οποία ποτέ δεν ανιχνεύονται. Ίσως να είχε δίκαιο ο William Inge (1987)⁸⁶ όταν έλεγε πως «η αυθεντικότητα είναι μη ανιχνεύσιμη λογοκλοπή». (p.1).

Αναμφίβολα σε περίπτωση λογοκλοπής, είναι πιο εύκολο να την γλιτώσει κάποιος μαθητής, από ότι ένας καθηγητής που έχει αντιγράψει το προς δημοσίευση άρθρο ενός άλλου καθηγητή, για τον απλό λόγο ότι το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς των μαθητών είναι προσωρινή, ενώ τα άρθρα των εφημερίδων είναι μόνιμα. Αν ο εξεταστής της εργασίας ενός μαθητή αποτύχει να αναγνωρίσει την λογοκλοπή, και την αξιολογήσει με έναν βαθμό, ο μαθητής καταφέρνει να την γλιτώσει. Ο βαθμός της εργασίας συχνά σημειώνει και το τέλος της ιστορίας, καθώς ο μαθητής γίνεται το μοναδικό πρόσωπο που διαθέτει τα ενοχοποιητικά στοιχεία. Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση λογοκλοπής από έναν καθηγητή, οι αποδείξεις παραμένουν σε κοινή θέα και οι οποίες μπορεί να βλάψουν τον καθηγητή από στιγμή σε στιγμή. Τέτοιες ανακαλύψεις είναι πολυάριθμες.

Η τοποθέτηση πλούσιων εκπαιδευτικών πηγών στην διάθεση των μαθητών, μέσω του διαδικτύου έχει αναμφίβολα συνεισφέρει στις υποτροφίες στα κέντρα υψηλότερης εκπαίδευσης. Συγχρόνως, αυτό έχει αυξήσει και την εμβέλεια της λογοκλοπής. Όσο περισσότερες πηγές υπάρχουν σε ένα ζήτημα, τόσο πιο μεγάλες είναι οι πιθανότητες κάποιου να την γλιτώσει χωρίς κυρώσεις. Ο μαθητής που υπόκειται σε λογοκλοπή, εργάζεται με το σκεπτικό πως ο εξεταστής δεν είναι δυνατό να έχει πρόσβαση σε όλες τις πηγές που είναι διαθέσιμες σε ένα ζήτημα. Το μέγεθος αυτού του προβλήματος παρουσιάζεται μέσα από μία περίπτωση που αφορά σε μία τάξη νευροβιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια το 1999. Ο David Presti, ένας καθηγητής νευροβιολογίας είπε στην τάξη των 300 μαθητών του πως θα χρησιμοποιούσε ένα καινούργιο σύστημα με όνομα «Internet watchdog» για την ανίχνευση λογοκλοπής στις εργασίες τους. Το πρόγραμμα, σχεδιάστηκε από δύο αποφοίτους στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνια, είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο www.plagiarism.org, και συγκρίνει την εργασία που έχει υποβάλλει ο μαθητής με κάθε άλλο έγγραφο που βρίσκεται στο

---

⁸⁶ Inge, W. (1987) Cited in *Message* (A daily newsletter of the Minnesota Extension Summer School). Duluth, Minnesota: University of Minnesota.

διαδίκτυο και περιλαμβάνει τον συγκεκριμένο όρο.⁸⁷ Παρ' όλες τις προειδοποιήσεις του καθηγητή, 45 φοιτητές (15%) βρέθηκαν να έχουν κάνει αυτούσια αντιγραφή μεγάλης ποσότητας υλικού από ποικίλους ιστοτόπους, χωρίς να χρησιμοποιούν αναφορές.⁸⁸

Το πρόγραμμα «Internet watchdog» είναι διαθέσιμο online. Χρησιμοποιώντας τις κορυφαίες 20 μηχανές αναζήτησης, το πρόγραμμα ψάχνει εκατοντάδες χιλιάδες ιστοσελίδες μέσα στο διαδίκτυο. Κάθε πρόταση κωδικοποιείται λέξη προς λέξη για να συγκριθεί με άλλες προτάσεις του ιστού. Οι online εκπαιδευτές που έχουν εγγραφεί στο πρόγραμμα, μπορούν να στείλουν τις εργασίες των φοιτητών τους στον ιστότοπο, και μέσα σε 24 ώρες «γίνεται ξεκάθαρη η αυθεντικότητα ή όχι της δουλειάς τους».⁸⁹

4.2.3 Τεχνική Ασφάλεια

Ο Νόμος περί προστασίας δεδομένων επιβάλλει ένα βαρύ φορτίο στους ιδιοκτήτες και τους διευθυντές των εκπαιδευτικών δικτύων, που αφορά στο να κρατήσουν τις προσωπικές και ευαίσθητες πληροφορίες τους ασφαλείς. Πρέπει να γίνουν οι καλύτερες δυνατές προσπάθειες για να εξασφαλιστεί πως τα δίκτυα προστατεύονται με κωδικούς ασφαλείας, που το επίπεδο κρυπτογράφησης που χρησιμοποιείται για την μεταφορά των δεδομένων είναι επαρκές για να αποθαρρύνει την πειρατεία.

Εκείνοι που είναι υπεύθυνοι για τα εκπαιδευτικά δίκτυα μπορεί να έχουν ένα επίπεδο ευθύνης, σε περίπτωση που αποτύχουν να προστατεύσουν τα δίκτυα ενάντια στην χρήση των αποστολέων ανεπιθύμητης αλληλογραφίας (άτομα που στέλνουν μαζικά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου χωρίς την άδεια του παραλήπτη) και εκείνων που επιθυμούν να διαδώσουν ιούς. Δεν προτείνεται ένας διακομιστής μηνυμάτων που δεν είναι ασφαλής.

---

⁸⁷ Cable News Network (1999) *Internet watchdog could stop collegiate copycats*. <http://www.cnn.com/TECH/computing/9911/21/plagerism.detective/index.html>

⁸⁸ Cable News Network (1999) *Internet watchdog could stop collegiate copycats*. <http://www.cnn.com/TECH/computing/9911/21/plagerism.detective/index.html>

⁸⁹ Stanley Mpofo. ETHICS AND LEGAL ISSUES IN ONLINE TEACHING. Διαθέσιμο από: <http://www.col.org/pcf2/papers%5Cmpofu.pdf>

Μία ισχυρή πολιτική χρήσης κωδικών πρόσβασης είναι απαραίτητη πρακτική για το προσωπικό και τους μαθητές. Κανένα επίπεδο ασφάλειας του συστήματος δεν μπορεί να μετριάσει την απειλή που τίθεται από τους ανοιχτούς διαθέσιμους ή τους ακανόνιστα ενημερωμένους κωδικούς πρόσβασης. Ο διαχειριστής του συστήματος, ο τεχνικός συντήρησης ή ο διαχειριστής τεχνολογίας της πληροφορίας έχουν την ευθύνη να κρατούν το δίκτυο ασφαλές, και οι χρήστες πρέπει να ακολουθούν τις οδηγίες τους. Η απομακρυσμένη πρόσβαση σε εσωτερικά δίκτυα έχει τα δικά της προβλήματα (για παράδειγμα, η πρόσβαση ενός δικτύου από το σπίτι), και πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να διασφαλιστεί ότι η απομακρυσμένη πρόσβαση είναι ασφαλής.⁹⁰

4.2.4 Νόμος Περί Ελευθερίας της Πληροφορίας

Ο νόμος περί ελευθερίας της πληροφορίας σχετίζεται με το γενικό δικαίωμα της πρόσβασης σε πληροφορίες που κατέχονται από δημόσιες αρχές. Η νομοθεσία, η οποία έχει εφαρμοστεί σε μερικές χώρες της Ευρώπης, σκόπευε να δημιουργήσει ένα περιβάλλον διαφάνειας με την χορήγηση στους ιδιώτες του δικαιώματος να ζητούν πληροφορίες που βρίσκονται στην κατοχή εσωτερικών φορέων του δημοσίου. Υπάρχουν μερικές εξαιρέσεις για τα είδη πληροφοριών που μπορούν να απελευθερωθούν (όπως εκείνες που συνδέονται με την εθνική ασφάλεια ή εκείνες που μπορούν να συμβιβαστούν με την προστασία των δεδομένων). Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι, στο πλαίσιο της δημιουργίας και χρήσης ψηφιακού περιεχομένου, αυτό μπορεί να υπόκειται στις διατάξεις οποιασδήποτε νομοθεσίας αυτού του είδους.⁹¹

Από τον Φεβρουάριο του 2004, όλοι οι δημόσιοι φορείς, συμπεριλαμβάνοντας τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, πρέπει να συμμορφώνονται με τον Νόμο Ελευθερίας της Πληροφορίας, που παρέχει δικαιώματα πρόσβασης στις πληροφορίες της δημόσιας

---

⁹⁰ Ferl Practitioners' Programme information sheets. Legal issues relating to e-learning. E-guides training programme 2007-2008.

⁹¹ Korn Naomi (2005). Guide to intellectual property rights and other legal issues. Version 1.0. Minarva project.

αρχής σχετικά με τις δημόσιες λειτουργίες των αρχών. Υπάρχουν δύο κύριες ευθύνες, που είναι:

- Ä Η παραγωγή ενός οδηγού με διαθέσιμες στο κοινό πληροφορίες σχετικά με ένα ίδρυμα.
- Ä Η ανταπόκριση στις επιμέρους απαιτήσεις παροχής πληροφοριών.⁹²

4.2.4.1 Ασφάλεια της Πληροφορίας

Η ηλεκτρονική μάθηση εξαρτάται κυρίως από την πληροφορία, όπως και από τις τεχνολογίες επικοινωνίας. Σύμφωνα με τον Rosenberg⁹³, η ηλεκτρονική μάθηση βασίζεται σε τρία θεμελιώδη κριτήρια, τα οποία είναι:

1. Η ικανή αναβάθμιση του δικτύου, η αποθήκευση/ανάκτηση, η κατανομή και η διαμοίραση της πληροφορίας.
2. Η παράδοση στον τελικό χρήστη μέσω υπολογιστή χρησιμοποιώντας τη συνήθη τεχνολογία διαδικτύου.
3. Η εστίαση στην πιο διευρυμένη θεώρηση της ηλεκτρονικής μάθησης.

Τα δύο πρώτα κριτήρια εκθέτουν τα ιδρύματα ηλεκτρονικής μάθησης σε απειλές, καθώς η χρήση της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνίας (ICT) θα μπορούσε τελικά να οδηγήσει σε πολλούς πιθανούς κινδύνους ασφάλειας, οι οποίοι θα μπορούσαν να διακινδυνεύσουν την πληροφορία, όπως απώλεια της εμπιστευτικότητας, διαθεσιμότητα, έκθεση κρίσιμων δεδομένων, και βανδαλισμό των δημόσιων υπηρεσιών πληροφόρησης.⁹⁴ Δυστυχώς, πολύ λίγες προσπάθειες έχουν γίνει για να διορθωθεί αυτή η κατάσταση. Περισσότερες προσπάθειες έχουν δώσει έμφαση στον εμπλουτισμό του περιεχομένου και της τεχνολογίας λόγω της αντιμετώπισης του περιεχομένου και της

---

⁹² Ferl Practitioners' Programme information sheets. Legal issues relating to e-learning. E-guides training programme 2007-2008.

⁹³ Rosenberg, M. J. (2001), *E-learning strategies for delivering knowledge in the digital age*, McGraw-Hill, New York.

⁹⁴ Graf, F. (2002), 'Providing security for eLearning', *Computers & Graphics*, vol. 26, no. 2, pp.355-365.

τεχνολογίας ως προκλήσεις στην εξασφάλιση ενός επιτυχούς περιβάλλοντος ηλεκτρονικής μάθησης.

Η ασφάλεια χρειάζεται μέσα στα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης λόγω του ότι, στις μέρες μας, η γνώση έχει γίνει σημαντικό μέσο παραγωγής, ως προϊόν και ως κύριος παράγοντας προσωπικής επιτυχίας. Στην ΗΜ, η πληροφορία που πηγάζει από χρήσιμα δεδομένα είναι μεταξύ των βασικών στοιχείων του ενεργητικού του οργανισμού. Μεταξύ των ζητημάτων ασφαλείας στην ΗΜ είναι η προστασία κατά της χειραγώγησης (μαθητές, πρόσωπα θέσεων ισχύος), πιστοποίηση του χρήστη, και εμπιστευτικότητα.⁹⁵ Ωστόσο, καθώς η λειτουργικότητα της ηλεκτρονικής μάθησης επεκτείνεται, η πληροφορία πρέπει να προστατεύεται ενεργά μέσα στο μεγαλύτερο αυτό περιεχόμενο για την αποφυγή της απώλειας της εμπιστευτικότητας, της ακεραιότητας και της διαθεσιμότητας της. Μερικοί άνθρωποι μπορεί να δηλώνουν πως η γνώση πρέπει να μοιράζεται, αλλά υπάρχουν καταστάσεις όπου η ροή των ευαίσθητων πληροφοριών πρέπει να περιορίζεται σε μόνο μερικές καλά καθορισμένες ομάδες, όπως, για παράδειγμα, το εκπαιδευτικό υλικό συγκεκριμένων ομάδων και η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των διανοητικών ιδιοτήτων. Επιπλέον, είναι δύσκολο να πιστοποιηθεί το αν η εκχώρηση έχει ολοκληρωθεί και σταλεί από έναν έγκυρο μαθητή. Η ταυτότητα και το ασφαλές περιεχόμενο είναι δύσκολο να διατηρηθούν.

Η ΗΜ μοιράζεται παρόμοια χαρακτηριστικά άλλων ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Υπάρχουν τρία βασικά χαρακτηριστικά κάθε ηλεκτρονικής υπηρεσίας: η υπηρεσία είναι προσβάσιμη μέσω του διαδικτύου, η υπηρεσία καταναλώνεται από ένα άτομο μέσω του διαδικτύου, και μπορεί να υπάρχει ένας φόρος τον οποίο πληρώνει ο καταναλωτής στον πάροχο για την χρήση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Οι απειλές λειτουργικότητας και ασφαλείας στην ηλεκτρονική μάθηση έχουν κοινά χαρακτηριστικά με άλλες υπηρεσίες, και οι προσεγγίσεις διαχείρισης θα μπορούσαν επίσης να έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Αν οι οργανισμοί πρόκειται να προστατεύσουν και να μεγιστοποιήσουν την απόδοση της επένδυσής τους στην εκμάθηση της τεχνολογίας, στο περιεχόμενο και στις υπηρεσίες, τα συστήματα που χρησιμοποιούν

---

⁹⁵ Graf, F. (2002), 'Providing security for eLearning', *Computers & Graphics*, vol. 26, no. 2, pp.355-365.

πρέπει να είναι διαλειτουργικά, χρηστικά, εύχρηστα και ανθεκτικά.⁹⁶ Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει πως υπάρχουν εμπόδια και σε μία ευρύτερη υιοθέτηση της online εκπαίδευσης.⁹⁷ Ο λόγος πίσω από τα εμπόδια αυτά δεν είναι το υψηλό κόστος ή το μεγαλύτερο επίπεδο των εργασιών οι οποίες χρειάζεται να διεξαχθούν, αλλά περισσότερο η πτυχή της ασφάλειας, η οποία είναι πραγματικά άυλη στον κόσμο του κυβερνοχώρου. Τελικά, είναι δύσκολο να πιστοποιηθεί το αν η εκχώρηση έχει ολοκληρωθεί και αποσταλεί από έναν γνήσιο μαθητή. Το περιεχόμενο της ταυτότητας και της ασφάλειας είναι δύσκολο να διατηρηθούν. Επιπλέον, τα θέματα ασφάλειας στην ηλεκτρονική μάθηση έχουν αντιμετωπιστεί κυρίως από την τεχνολογία ασφαλείας.⁹⁸ Για παράδειγμα, ένα τεχνικό πλαίσιο εργασίας στην πιστοποίηση, στον έλεγχο της πρόσβασης, στην προστασία των επικοινωνιών, κλπ.⁹⁹

4.2.5 Νόμος Προσβασιμότητας

Όταν αναπτύσσονται περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης ή όταν πιστοποιούνται υλικά ηλεκτρονικής μάθησης, είναι σημαντικό τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι συγγραφείς της ΗΜ να έχουν στο μυαλό τις υποχρεώσεις του ιδρύματος σύμφωνα με την νομοθεσία διακρίσεων λόγω αναπηρίας.

Το μέρος IV του νόμου περί διακρίσεων λόγω αναπηρίας του 1995 (DDA) θέτει υποχρεώσεις για τα ανώτατα και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, να μη κάνουν διακρίσεις ενάντια σε οποιονδήποτε μαθητή, αποκλείοντας του την πρόσβαση στις παροχές των υπηρεσιών λόγω αναπηρίας.

Η ενότητα 28R(2) του DDA δηλώνει ότι:

---

⁹⁶ Norman, S. and Da Costa, M. (2003), 'Overview of e-learning Specifications and Standards', *Open Learning Agency, and Eduspecs Technical Liaison Office*.

⁹⁷ Allen, E. and Seaman, J. (2007), *Online Nation Five Years of Growth in Online Learning*, 1, Sloan Consortium, United States.

⁹⁸ Furnell, S. M. and Karweni, T. (2001), 'Security issues in Online Distance Learning', *VINE: The Journal of Information and Knowledge Management Systems*, vol. 31, no. 2.

⁹⁹ Najwa Hayaati Mohd Alwi, Ip-Shing Fan (2010). E-Learning and Information Security Management. *International Journal of Digital Society (IJDS)*, Volume 1, Issue 2.

«Είναι παράνομο για τον φορέα που είναι αρμόδιος για ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα να κάνει διαχωρισμό σε βάρος των μαθητών με ειδικές ανάγκες, στις υπηρεσίες που παρέχει ή που προσφέρεται για να παράσχει».

Η ενότητα 28T(1) του DDA δηλώνει ότι:

«Όταν μία διάταξη, ένα κριτήριο ή μία πρακτική... εφαρμόζεται από ή για λογαριασμό ενός υπεύθυνου φορέα... που σχετίζεται με... τις υπηρεσίες του μαθητή που παρέχονται για, ή προσφέρεται στους, μαθητές... και αυτή η διάταξη... τοποθετεί τα άτομα με ειδικές ανάγκες σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τα φυσιολογικά άτομα, είναι καθήκον ... του αρμόδιου φορέα να αποφευχθεί μία τέτοια κατάσταση».

Επιπρόσθετα με το μέρος IV του DDA, τα ιδρύματα θα έχουν επίσης υποχρεώσεις που απορρέουν από το Καθήκον για την αναπηρία και της Ισότητα (DED) για την προώθηση της ισότητας και της πρόσβασης. Όπως είναι ο DED, υπάρχουν επίσης κανονισμοί δημόσιων συμβάσεων, οι οποίοι απαιτούν από τα ιδρύματα, όποτε είναι δυνατόν, «να λάβουν υπόψη τους τα κριτήρια για τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή την καταλληλότητα του σχεδιασμού για όλους τους χρήστες» κατά τον καθορισμό των τεχνικών προδιαγραφών και των απαιτήσεων.¹⁰⁰

4.2.6 Κυριότητα

Ενώ τα περισσότερα Ιδρύματα μπορεί να μην έχουν ορατούς τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται με την παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των άλλων ανθρώπων, έχουν κώδικες πνευματικής ιδιοκτησίας σε σχέση με αυτό που θεωρούν δικό τους. Για παράδειγμα, τα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά υλικά που παράγονται από μέλη του προσωπικού για διδακτικούς σκοπούς είναι διασφαλισμένα περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Δεν μπορούν να εκδοθούν κάπου αλλού χωρίς την άδεια του Ιδρύματος το οποίο αφορούν. Στα περισσότερα ιδρύματα της Νότιας Αφρικής δεν υπάρχει τίποτα που να αφορά στο

---

¹⁰⁰ Sloan Martin (2006). Accessibility Law for e-Learning Authors. Second Edition. JISClegal information. www.jisclegal.ac.uk

ιδιοκτησιακό καθεστώς των online μαθημάτων, ίσως επειδή τα περισσότερα από αυτά τα ιδρύματα δεν έχουν περάσει ακόμη αυτή τη γέφυρα. Ωστόσο είναι ασφαλές να υποθέσουμε πως όταν συμπεριληφθούν αυτά τα online μαθήματα, τα ιδρύματα θα επιθυμούν αποκλειστικά δικαιώματα. Αυτό συνάδει με την παράδοση του ακαδημαϊκού κόσμου που δίνει έμφαση στην ατομική ιδιοκτησία. Ωστόσο, όπως εύστοχα επισημαίνουν οι Κο και Rosen (2001), δεν θα ήταν σκόπιμο να υπάρχει επιμονή στην ατομική ιδιοκτησία, όταν το online μάθημα έχει αναπτυχθεί από μία ομάδα και πληρώνεται από το ίδρυμα. Ακόμη, δεδομένου ότι το online υλικό έχει ευρεία διανομή πέρα από τις τάξεις ενός μονάχα εκπαιδευτικού, είναι λογικό να σχετίζεται η ιδιοκτησία περισσότερο με το εκπαιδευτικό ίδρυμα, παρά με τα άτομα που ανέπτυξαν το μάθημα.

Φυσιολογικά, τα άτομα που έχουν αναπτύξει τα online μαθήματα, θα θέλουν να κάνουν τα απαραίτητα βήματα για να προστατεύσουν εκείνες τις πτυχές του μαθήματος που είναι αποκλειστικά δικές τους, χωρίς να παραβιάζουν τους όρους της σχέσης τους με το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Παρακάτω δίνονται κάποιες προτάσεις σχετικά με το πώς μπορεί να γίνει αυτό. Πρώτον, τα άτομα που έχουν αναπτύξει τα online μαθήματα πρέπει να υποβάλλουν αξίωση της ιδιοκτησίας με την αρμόδια αρχή της χώρας (με την απαραίτητη συναίνεση της αρμόδιας υπηρεσίας του ιδρύματος με το οποίο συνδέονται). Δεύτερον, πρέπει να περιορίσουν την πρόσβαση στο υλικό του μαθήματος μόνο στους εγγεγραμμένους μαθητές, μέσω της χρήσης ενός εργαλείου κρυπτογράφησης. Τρίτον, θα πρέπει να κάνουν τις πτυχές του μαθήματος που είναι αποκλειστικά δικές τους, να είναι διαθέσιμες μόνο στην ιστοσελίδα. Τέλος, χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα Adobe Acrobat πρέπει να ενσωματώνουν μέσα στα μαθήματα, χαρακτηριστικά ασφάλειας τα οποία θα επέτρεπαν την εκτύπωση και την αλλαγή αυτών των εγγράφων, τα οποία είναι αποκλειστικά δικά τους.

4.2.7 Αποδεκτές Τακτικές Χρήσης

Όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να διαθέτουν και να διαδίδουν μία αποδεκτή πολιτική χρήσης για το προσωπικό και τους μαθητές. Αυτό πρέπει να ενεργεί σαν ένας καλός πρακτικός οδηγός, κάνοντας τους χρήστες να γνωρίζουν τις νομικές τους υποχρεώσεις όσον αφορά στην χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης και του διαδικτύου.

Ένα καλό παράδειγμα του τρόπου διαμόρφωσης μίας αποδεκτής πολιτικής χρήσης για τα online κέντρα του Ηνωμένου Βασιλείου δίνεται στην ιστοσελίδα ασφαλείας του DFES. Το παράδειγμα εφιστά την προσοχή στις παράνομες ενέργειες, όπως η χρησιμοποίηση ενός υπολογιστή για την διάπραξη απάτης με πιστωτικές κάρτες, την εξάπλωση ιών, την διείσδυση σε άλλους υπολογιστές, την πρόσβαση και μετάδοση παράνομων υλικών ή το κατέβασμα υλικού που είναι προϊόν λογοκλοπής. Πληροφορίες σχετικά με την ασφαλή, νόμιμη και αποδεκτή χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης για τα μικρότερα παιδιά έχει διαφορετική κλίση, και εξετάζει θέματα όπως το φιλτράρισμα ιστοσελίδων και τη στενότερη παρακολούθηση της χρήσης του διαδικτύου.¹⁰¹

4.2.8 Υγεία και Ασφάλεια

Οι κανονισμοί υγείας και ασφάλειας απαιτούν εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν την τεχνολογία της πληροφορίας για την αξιολόγηση και την μείωση των κινδύνων, για την διαβεβαίωση πως το έργο έχει προγραμματιστεί ώστε να επιτρέπει διαλλείματα ή αλλαγές δραστηριότητας, να προσφέρει πληροφορίες και εκπαίδευση, και να παρέχει οφθαλμολογικές εξετάσεις κατόπιν αιτήματος. Οι εργοδότες έχουν την νομική ευθύνη για αυτές τις απαιτήσεις υγείας και ασφάλειας. Στην πράξη, οι δάσκαλοι θα χρειαστεί να διασφαλίσουν πως ο εξοπλισμός της τεχνολογίας της πληροφορίας χρησιμοποιείται σωστά και με ασφάλεια.¹⁰²

4.3 Ηλεκτρονική Πιστοποίηση

---

¹⁰¹ Ferl Practitioners' Programme information sheets. Legal issues relating to e-learning. E-guides training programme 2007-2008.

¹⁰² Ferl Practitioners' Programme information sheets. Legal issues relating to e-learning. E-guides training programme 2007-2008.

Ένας τεχνικός ορισμός της πιστοποίησης είναι η διαδικασία της διαπίστωσης του αν κάποιος ή κάτι είναι αυτός ή εκείνο που δηλώνει ο προσδιοριστής. Μία διαδικασία πιστοποίησης μπορεί να ενεργοποιηθεί από:

- Κάτι που γνωρίζετε, όπως για παράδειγμα ένα PIN ή ένας κωδικός πρόσβασης.
- Κάτι που έχετε, όπως με τις έξυπνες κάρτες, τους μηχανισμούς πρόκλησης/απόκρισης, ή τα πιστοποιητικά δημόσιου κλειδιού.
- Κάτι που είστε, όπως είναι με την θετική αναγνώριση φωτογραφίας, τα αποτυπώματα, και τα βιομετρικά στοιχεία.

Το βασικό πλεονέκτημα της ηλεκτρονικής πιστοποίησης είναι ότι ενεργοποιεί τις ηλεκτρονικές συναλλαγές ώστε να λαμβάνουν χώρα σε ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας. Το διαδίκτυο για παράδειγμα, είναι ένα ανοιχτό δίκτυο όπου η κοινότητα έχει ένα χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης. Ωστόσο, τα εργαλεία πιστοποίησης μπορούν να παρέχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην ταυτότητα, στην αξιοπιστία των συμμετεχόντων, στους ιστότοπους και στα αντικείμενα.

Έχει σημασία να εξεταστούν τα κίνητρα πίσω από την υιοθέτηση της ηλεκτρονικής ταυτότητας σε εύκαμπτα περιβάλλοντα μάθησης. Έρευνα κατέδειξε πως μακροπρόθεσμα, υπάρχει μία ευρέως διαδεδομένη άποψη πως απαιτείται μεγαλύτερη ασφάλεια και πιστοποίηση. Συγκεκριμένα, οι παρακάτω σημειώνονται λόγοι χρησιμοποίησης της ασφάλειας:

- Ακαδημαϊκοί που θέλουν «να εξασκήσουν αυτό που διδάσκουν».
- Πρόσβαση από εναλλακτικές τοποθεσίες (π.χ. από το σπίτι).
- Πιστοποίηση για τον σκοπό πραγματοποίησης υλικού πνευματικών δικαιωμάτων, διαθέσιμου σε μία κοινότητα-στόχο.
- Πιστοποίηση για διαχειριστικούς σκοπούς (π.χ. για άτομα που αναβαθμίζουν βάσεις δεδομένων, καταλόγους αρχείων ή λίστες μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου).
- Πιστοποίηση για τον έλεγχο της πρόσβασης σε περιορισμένες περιοχές, ενώ άλλες πηγές παραμένουν ανοιχτές στο κοινό.
- Πιστοποίηση για την χρέωση της τροφοδοσίας του εγγράφου.

- Πιστοποίηση για την διαχείριση κλεισμένων καταλόγων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Κρυπτογράφηση των καταλόγων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Αποτροπή των τυχαίων περαστικών στο να δουν εργασίες που δεν έχουν τελειώσει και να σχηματίσουν έτσι μία λάθος εντύπωση για την υπηρεσία.
- Περιορισμός της πρόσβασης στο υλικό των μαθημάτων.
- Ασφάλεια ενάντια στις επιθέσεις εισβολέων από το διαδίκτυο.
- Ομοιόμορφος έλεγχος πρόσβασης και μηχανισμοί πιστοποίησης πέρα από τις υπηρεσίες πληροφορίας των παρόχων.¹⁰³

4.3.1 Εκπαιδευτικά Υλικά – Πρόσβαση στο Περιεχόμενο και στα αντικείμενα μάθησης.

Αυτή η ενότητα εξετάζει τον ρόλο της ηλεκτρονικής πιστοποίησης στην παροχή του περιεχομένου και στην διαχείρισή του.

Αναμένεται πως η πρόσβαση στα υλικά θα διαχειρίζεται από ένα φάσμα Συστημάτων Διαχείρισης της Μάθησης (LMS), Συστημάτων Διαχείρισης του Περιεχομένου (CMS) και Συστημάτων Διαχείρισης των Ψηφιακών Δικαιωμάτων (DRMS). Ωστόσο, υπάρχει το ενδεχόμενο ενός συστήματος ηλεκτρονικής πιστοποίησης, το οποίο θα στηριχτεί πάνω σε αυτά τα ανεξάρτητα συστήματα και θα βοηθήσει στην αλληλεπίδραση με μία ποικιλία τέτοιων συστημάτων που χρησιμοποιήθηκαν από διαφορετικούς παρόχους περιεχομένου.

Η δικαιοδοσία όπου η χρήση εργαλείων ηλεκτρονικής πιστοποίησης περιορίζει την πρόσβαση στα εκπαιδευτικά υλικά και στα μαθησιακά αντικείμενα είναι περισσότερο αναπτυγμένη στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Η Επιτροπή Κοινών Συστημάτων Πληροφοριών (JISC)(101), είναι ένα ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο που υποστηρίζει την υψηλότερη εκπαίδευση και παρέχει

---

¹⁰³ Galexia Consulting Pty Ltd Australian Flexible Learning Framework. Supporting flexible learning opportunities. Legal issues in electronic authentication for flexible learning. A research and advisory paper.

στρατηγική καθοδήγηση, συμβουλές και ευκαιρίες χρήσης της τεχνολογίας πληροφοριών, για την υποστήριξη της διδασκαλίας, της μάθησης, της έρευνας και της διαχείρισης.

Η επιτροπή JISC έχει διαπραγματευθεί συμφωνίες με εκδότες και άλλους παρόχους δεδομένων για ηλεκτρονικό υλικό που πρόκειται να γίνει διαθέσιμο στην ανώτατη εκπαιδευτική κοινότητα. Συνήθως, η δομή αδειών και κοστολόγησης μία κοινότητας διαπραγματεύεται για μία συγκεκριμένη συλλογή ή σύνολο δεδομένων, και προσφέρεται η δυνατότητα στα ανεξάρτητα κολέγια και πανεπιστήμια να πάρουν μία συνδρομή στην διαπραγματεύσιμη τιμή. Η πλειοψηφία αυτών των πόρων είναι προσβάσιμες μέσω μίας διεπιφάνειας ιστού.

Για την προστασία των συμφερόντων των κατόχων των δικαιωμάτων και την διασφάλιση πως οι συμφωνίες παραχώρησης των αδειών πληρούνται, η επιτροπή JISC καθιέρωσε μία υπηρεσία διαχείρισης εθνικής πρόσβασης, η οποία επιτρέπει στους εξουσιοδοτημένους χρήστες από τα ιδρύματα συνδρομής να κερδίσουν πρόσβαση σε αδειοδοτούμενο ηλεκτρονικό περιεχόμενο. Αυτή η υπηρεσία είναι σχεδιασμένη με συγκεκριμένο τρόπο, ώστε να βοηθά ένα ευέλικτο περιβάλλον μάθησης και δεν είναι συνδεδεμένη με ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Κατά τη διάρκεια των πρώιμων σταδίων ανάπτυξης των εφαρμογών οι οποίες χρησιμοποιούν την ηλεκτρονική πιστοποίηση για τα εκπαιδευτικά υλικά, μπορεί να υπάρχει μία μικρή καθοδήγηση σε μερικά βασικά νομικά ζητήματα. Ο παρακάτω Πίνακας παρέχει τους δείκτες νομικής καθοδήγησης για έναν αριθμό ζητημάτων που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τα εκπαιδευτικά υλικά.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Galexia Consulting Pty Ltd Australian Flexible Learning Framework. Supporting flexible learning opportunities. Legal issues in electronic authentication for flexible learning. A research and advisory paper.

Πίνακας 4.1 - Δείκτες που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τα εκπαιδευτικά υλικά.

Εκπαιδευτικά υλικά - Νομικά ζητήματα	Νομική καθοδήγηση
Περιορισμός πρόσβασης	<ul style="list-style-type: none"> • Νομοθεσία VET - εσωτερικές τακτικές
Πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες	<ul style="list-style-type: none"> • Πράξη διάκρισης λόγω αναπηρίας • Κοινός νόμος (Maguire v SOCOG)
Δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας (ειδικά DRMS)	<ul style="list-style-type: none"> • Πράξη πνευματικών δικαιωμάτων • Τροποποίηση των πνευματικών δικαιωμάτων Πράξη 2000.
Ιδιωτικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Πράξη ιδιωτικότητας 1998 • Νομοθεσία ιδιωτικότητας περιοχής • Οδηγίες ιδιωτικότητας PKI • Απαιτήσεις ιδιωτικότητας

4.3.2 Συναλλαγές – Πληρωμές και Εγγραφές

Η ενότητα αυτή εξετάζει τις επιπτώσεις της ηλεκτρονικής πιστοποίησης πάνω στην ακεραιότητα των συναλλαγών, όπως είναι η συνδρομή, η πληρωμή και η εγγραφή.

Η συνδρομή, πληρωμή και εγγραφή είναι κοινές συναλλαγές οι οποίες είναι κοινές σε ένα ευρύ φάσμα κυβερνητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Τα νομικά ζητήματα τα οποία προκύπτουν σε αυτές τις συναλλαγές δεν είναι ειδικά για την ευέλικτη μάθηση.

Η πλειοψηφία των νομικών ζητημάτων που αναπτύσσονται σε αυτές τις συναλλαγές υπόκεινται σε σαφή νομική καθοδήγηση. Ωστόσο, ένα τμήμα του νόμου σε αυτό το πεδίο παραμένει άστατο, συμπεριλαμβάνοντας την κατανομή της ευθύνης στις συναλλαγές PKI.

Ο παρακάτω Πίνακας παρέχει τους δείκτες στα βασικά νομικά έγγραφα που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τις ευέλικτες συναλλαγές μάθησης.¹⁰⁵

Πίνακας 4.2 - Δείκτες που σχετίζονται με την ηλεκτρονική πιστοποίηση και τις ευέλικτες συναλλαγές μάθησης.

Συναλλαγές - Νομικά ζητήματα	Νομική καθοδήγηση
Απάτη ταυτότητας	• Πράξη κυβερνοεγκλήματος 2001
Απάτη πληρωμής του συστ/τος	• Κώδικας συμπεριφοράς EFT, Πρότυπα
Σχηματισμός συμβολαίου	• Πράξη ηλ/νικών συναλλαγών 1999
Αξιοπιστία μη εξουσιοδοτημένων συναλλαγών	• Κώδικας συμπεριφοράς EFT • Συμβατικοί όροι • Κοινός νόμος
Ιδιωτικότητα	• Πράξη ιδιωτικότητας 1988 • Νομοθεσία ιδιωτικότητας περιοχής • Οδηγίες ιδιωτικότητας OFPC PKI • Απαιτήσεις ιδιωτικότητας

4.4 Άρθρο 16 του Συντάγματος περί Παιδείας

Σύμφωνα με το Άρθρο 16 του Συντάγματος:

«Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα.

Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.

¹⁰⁵ Galexia Consulting Pty Ltd Australian Flexible Learning Framework. Supporting flexible learning opportunities. Legal issues in electronic authentication for flexible learning. A research and advisory paper.

Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους. Συγχώνευση ή κατάτμηση ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει. Ειδικός νόμος ορίζει όσα αφορούν τους φοιτητικούς συλλόγους και τη συμμετοχή των σπουδαστών σε αυτούς.

Οι καθηγητές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι δημόσιοι λειτουργοί. Το υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό τους επιτελεί επίσης δημόσιο λειτούργημα, με τις προϋποθέσεις που νόμος ορίζει. Τα σχετικά με την κατάσταση όλων αυτών των προσώπων καθορίζονται από τους οργανισμούς των οικείων ιδρυμάτων.

Η επαγγελματική και κάθε άλλη ειδική εκπαίδευση παρέχεται από το Κράτος και με σχολές ανώτερης βαθμίδας για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο από τρία χρόνια, όπως προβλέπεται ειδικότερα από το νόμο, που ορίζει και τα επαγγελματικά δικαιώματα όσων αποφοιτούν από τις σχολές αυτές.

Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τους όρους χορήγησης άδειας για την ίδρυση και λειτουργία εκπαιδευτηρίων που δεν ανήκουν στο Κράτος, τα σχετικά με την εποπτεία που ασκείται πάνω σε αυτά, καθώς και την υπηρεσιακή κατάσταση του διδακτικού προσωπικού τους. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.

Ο αθλητισμός τελεί υπό την προστασία και την ανώτατη εποπτεία του Κράτους. Το Κράτος επιχορηγεί και ελέγχει τις ενώσεις των αθλητικών σωματείων κάθε είδους,

όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει επίσης τη διάθεση των ενισχύσεων που παρέχονται κάθε φορά στις επιχορηγούμενες ενώσεις σύμφωνα με τον προορισμό τους.»¹⁰⁶

4.5 Άρθρο 5Α του Συντάγματος

Σύμφωνα με το Άρθρο 5Α του Συντάγματος:

«Καθένας έχει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως ο νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.

Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρούμενων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.»¹⁰⁷

4.6 Άρθρο 9Α του Συντάγματος

Σύμφωνα με το Άρθρο 9Α του Συντάγματος:

«Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως ο νόμος ορίζει.»¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος (2008). Παιδεία και Σύνταγμα. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

¹⁰⁷ Σύνταγμα της Ελλάδας (2001). Φ.Ε.Κ. 84Α/17.4.2001. Διαθέσιμο από <http://www.teilam.gr/nomothesia/Syntagma.pdf>

¹⁰⁸ Σύνταγμα της Ελλάδας (2001). Φ.Ε.Κ. 84Α/17.4.2001. Διαθέσιμο από <http://www.teilam.gr/nomothesia/Syntagma.pdf>

4.7 Άμυνες και Εξαιρέσεις

Η Πράξη πνευματικής ιδιοκτησίας, σχεδιασμού και ευρεσιτεχνίας (CDPA - 1998), παρέχει άμυνες, οι οποίες επιτρέπουν στα άτομα να δημιουργούν αποσπάσματα μονών αντιγράφων από διάφορα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ακόμη και ψηφιακής μορφής, για έρευνα ή ιδιωτική μελέτη. Εξαιρέσεις υπάρχουν επίσης για την δημιουργία αντιγράφων ηχητικών εγγραφών, ταινιών ή μεταδόσεων για σκοπούς διδασκαλίας σε μαθήματα πολυμέσων. Ο όγκος των υλικών που μπορεί να αντιγραφεί ποικίλει, και οι σκοποί της χρήσης δεν πρέπει να τεκμηριώνονται χωρίς να επαληθεύονται.

Η πράξη CDPA παρέχει έναν αριθμό συγκεκριμένων εκπαιδευτικών εξαιρέσεων για την παραβίαση των πνευματικών δικαιωμάτων (32 έως 36 της CDPA). Οι εξαιρέσεις συμπεριλαμβάνουν την δημιουργία αντιγράφων, την εκτέλεση ή την παρουσίαση της εργασίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς (το κοινό πρέπει να συμπεριλαμβάνει μόνο το προσωπικό και τους μαθητές), και να συμπεριλαμβάνει μικρά αποσπάσματα από δημοσιευμένα λογοτεχνικά ή θεατρικά έργα σε ένα ανθολόγιο.¹⁰⁹

4.8 Νόμος Sinde

Ο νόμος του Sinde αναπτύχθηκε μέσω του RD 1898/2011 της 30 Δεκεμβρίου. Ήταν ένας αμφιλεγόμενος και ευρέως κριτικαρισμένος από τους χρήστες του διαδικτύου κανονισμός.

Χωρίς να θέλουμε να σταθούμε σε ειδικούς κανόνες που διέπουν τον παρόντα κανονισμό, πιστεύουμε πως το κύριο πρόβλημα που πλαισιώνει ο κανόνας είναι η απόδοση σε κάποιον διοικητικό φορέα, όπως είναι το 2^ο τμήμα της Επιτροπής πνευματικών δικαιωμάτων, να αποφασίσει αν υπήρξε ή όχι παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό μας παραπέμπει σε περιπτώσεις στις οποίες ένας δικαστής έκρινε ότι δεν υπάρχει αδίκημα σε κάποια συγκεκριμένη συμπεριφορά, ενώ η Επιτροπή αυτή πιστεύει το αντίθετο.

---

¹⁰⁹ Pinsent Masons (2005). Copyright law for e-learning Authors. JISClegal information.

Μετά την εμφάνιση των πρώτων φωνών εναντίων αυτής της έλλειψης νομικής βεβαιότητας, δόθηκε μία νέα διατύπωση για τον ίδιο τον κανονισμό που εισάγει τώρα την απαραίτητη δικαστική παρέμβαση σε δύο στιγμές. Πρώτα, να ζητηθεί από τον πάροχο υπηρεσιών διαμεσολάβησης να αναγνωρίσει τον ιδιοκτήτη του παρόχου υπηρεσιών συνδέσμων, αν δεν είναι γνωστός, και δεύτερον, να επιτραπεί ή όχι το μέτρο κλεισίματος της σελίδας των συνδέσμων που έχουν ληφθεί από την Επιτροπή. Είναι η δεύτερη περίπτωση η οποία συνεχίζει να θέτει τα μεγαλύτερα προβλήματα, επειδή η απόφαση του δικαστή δεν θα καθοριστεί από την αποτίμηση του αν υπάρχει ή όχι παραβίαση, επειδή αυτός ή αυτή δεν επιτρέπεται να εισχωρήσει σε βάθος και να εκτιμήσει τα πραγματικά γεγονότα.¹¹⁰ Μπορεί μόνο να προφέρει την εφαρμογή του μέτρου, αναλύοντας την αναλογικότητα μεταξύ της παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των δικαιωμάτων του Άρθρου 20 του Συντάγματος, που μπορεί να επηρεάζεται λόγω του κλεισίματος της σελίδας, στην ουσία, η ελευθερία της έκφρασης και η κατάσχεση των εκδόσεων.¹¹¹

4.9 Νομικές Διαδικασίες για τα Έργα Ηλεκτρονικής Μάθησης

Τα κύρια προβλήματα είναι:

- Ä Συμφωνίες Κοινοπραξίας. Έλλειψη, καθυστερημένη ανάπτυξη, κακή ποιότητα, παρεξήγηση, αγνόηση.
- Ä Πνευματική Ιδιοκτησία. Έλλειψη κατανόησης των βασικών αρχών, έλλειψη σχεδιασμού/χρόνου/πόρων, αποτυχία επαρκούς ανάλυσης ή παραχώρησης άδειας συμφωνιών, έλλειψη κεντρικής πολιτικής.
- Ä Προστασία Δεδομένων % Εμπιστευτικότητα. Έλλειψη κατανομής χρόνου/πόρων, εκπαίδευσης, σύνδεσης με ιδρυματικές πολιτικές και διαδικασίες. Έλλειψη κατανόησης του γιατί αυτά μπορεί να είναι σημαντικά.

---

¹¹⁰ J. Carbonel, Josep; M. Sabates, La controvertida Disposición Final Cuadragésimo Tercera: “Ley Sinde”. Madrid: Economist & Jurist (150), 2011 pp. 26-31.

¹¹¹ Eugenio Gil and Andrés G. Castillo Sanz (2013). Legal Issues Concerning P2P Exchange of Educational Materials and Their Impact on ELearning Multi-Agent Systems. *International Journal of Artificial Intelligence and Interactive Multimedia*, Vol. 2, N° 2. DOI: 10.9781/ijimai.2013.2210.

Οι νομικές διαδικασίες που αφορούν σε έργα Ηλεκτρονική Μάθησης είναι οι ακόλουθες:

Ä Προκαταρκτική φάση.

- Θ Νομικά ζητήματα που είναι απαραίτητο τμήμα της αποτίμησης του κινδύνου του έργου.
- Θ Ανάγκη αναγνώρισης των νομικών ζητημάτων που είναι σχετικά με την ανάπτυξη του έργου.
- Θ Διεξαγωγή της αποτίμησης κινδύνου και θεώρηση του τρόπου που μπορούν να διευθετηθούν κατάλληλα τα νομικά ζητήματα.
- Θ Εξασφάλιση της κατάλληλης κατανομής του χρόνου και του οικονομικού κόστους.
- Θ Νομικός σχεδιασμός του χρονοδιαγράμματος του έργου.
- Θ Ανάγκη αποτίμησης της αξιοπιστίας κάλυψης/ασφάλειας.

Ä Ξεκίνημα ενός έργου.

- Θ Συμφωνία Κοινοπραξίας.
  - ο Βασικοί φορείς και όροι συμφωνίας.
  - ο Υποχρεώσεις των βασικών φορέων συμπεριλαμβάνοντα την προστασία των δεδομένων.
  - ο Πλαίσιο εργασίας της διαχείρισης της κοινοπραξίας.
  - ο Είσοδος και αναχώρηση των βασικών φορέων.
  - ο Αξιοπιστία και εγγυήσεις.
  - ο Έξοδος στρατηγικής.
- Θ Διασφάλιση πως η ομάδα κατανοεί το τι σημαίνει η συμφωνία της κοινοπραξίας.

Ä Διάρκεια ζωής του έργου – Ανάπτυξη ελέγχου.

- Θ Θεώρηση των νομικών κινδύνων & αποκρίσεις του έργου.
  - ο Επίγνωση των αλλαγών στο νομικό περιβάλλον.
- Θ Συνεχής τεκμηρίωση των διαδικασιών, των αποφάσεων και των αποτελεσμάτων.
  - ο Σενάρια «Big Red Bus».
- Θ Συνεχής εκπαίδευση.

Θ Διάλογος με εκπαιδευτικά ιδρύματα και συνεργάτες.¹¹²

---

¹¹² Andrew Charlesworth. E-learning: Practices, Policies & Law. Centre for IT & Law.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΛΛΑ ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ & ΔΙΚΑΙΟ Ε.Ε.

5.1 Ευρωπαϊκή Τακτική Ανάπτυξης της Ηλεκτρονικής Μάθησης

Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000 έθεσε στην Ένωση ένα μεγάλο στρατηγικό στόχο, του να γίνει μέχρι το 2010, «η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία του κόσμου, η οποία βασίζεται στην γνώση, είναι ικανή βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με περισσότερες και καλύτερες εργασίες και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Μέρος της στρατηγικής που παρουσιάστηκε τότε, αφορούσε σε έμφαση η οποία φαινόταν ως το μέσο με το οποίο εκατομμύρια Ευρωπαίων πολιτών θα μπορούσαν να εκπαιδευτούν ή να επανεκπαιδευτούν, παρέχοντας στην Ευρώπη ένα δυναμικό εργασίας υψηλών δεξιοτήτων.

Η πρωτοβουλία της Επιτροπής που αφορούσε στην ΗΜ (2000), βασίστηκε σε τέσσερις βασικές γραμμές δράσης:

- I. Εξοπλισμός: οι προσπάθειες επικεντρώνονται στους υπολογιστές πολυμέσων για την σύνδεση και βελτίωση της πρόσβασης στα ψηφιακά δίκτυα.
- II. Εκπαίδευση σε επίπεδα: η καθοδήγηση της εκπαίδευσης πρέπει επίσης να εστιάσει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την χρήση των νέων τεχνολογιών. Πρέπει να είναι ένα ακέραιο τμήμα της αρχικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης για τους δασκάλους και τους εκπαιδευτές.

- III. Η ανάπτυξη των καλής ποιότητας πολυμεσικών υπηρεσιών και περιεχομένου: ο στόχος ήταν η ανάπτυξη και η παρακίνηση μίας Ευρωπαϊκής αγοράς για περιεχόμενο και υπηρεσίες, η οποία διευθετεί τις ανάγκες των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών κοινοτήτων και των Ευρωπαίων πολιτών.
- IV. Η ανάπτυξη και δικτύωση των κέντρων για την αναζήτηση της γνώσης: η αρχική πρόταση είναι ο μετασχηματισμός των κέντρων διδασκαλίας και εκπαίδευσης σε κέντρα αναζήτησης της γνώσης τα οποία είναι ευέλικτα και προσβάσιμα σε όλους. Η ΗΜ θα ενθαρρύνει την διασύνδεση των Πανεπιστημιούπολεων, των δικτύων των Πανεπιστημίων, των σχολείων, των κέντρων εκπαίδευσης και, επιπλέον, των κέντρων πολιτισμού.¹¹³

5.2 Άλλα Νομικά Ζητήματα

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους ο νόμος καθορίζει τον τρόπο που το περιεχόμενο μπορεί να αξιοποιηθεί, όπως είναι το δικαίωμα της ιδιωτικότητας, η ελευθερία της έκφρασης, η προστασία των δεδομένων, η χυδαιότητα και η απρέπεια. Αυτά τα νομικά ζητήματα κατοχυρώνονται στο πλαίσιο διαφόρων αρχών δικαίου και διεθνών συμβάσεων, και έτσι οι εφαρμογές τους θα ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Είναι συνεπώς σημαντικό οι οργανισμοί πολιτιστικής κληρονομιάς να αναφέρονται στις δικές τους νομοθεσίες που σχετίζονται με αυτά τα ζητήματα και στη συνέχεια να λαμβάνονται υπόψη κατά τις εργασίες με ψηφιακό περιεχόμενο. Τέτοιοι νομικοί περιορισμοί (οι οποίοι μπορεί να είναι ποινικού ή αστικού χαρακτήρα), μπορεί να αποτρέψουν τον ιδιοκτήτη και τον χρήστη από το να αξιοποιήσουν πλήρως το περιεχόμενο, τοποθετώντας ελέγχους στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εμφανίζεται η εργασία. Επειδή το διαδίκτυο επεκτείνεται και ξεπερνά τα νομικά και γεωγραφικά όρια, αυτό είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει κάποια προβλήματα, καθώς οι ηθικές και πολιτιστικές αξίες μπορεί να διαφέρουν από τόπο σε τόπο: αυτό που είναι αποδεκτό σε ένα κράτος μπορεί να μην είναι αποδεκτό στο άλλο.

---

¹¹³ Summarised from *e-learning – Designing tomorrow's education* COM (2000) 318 final. <http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/com2000/com2000-318en.pdf>

Το 2005, έγιναν τρεις βασικές πολιτικές εξελίξεις. Στην δια βίου μάθηση, το Συμβούλιο (Εκπαίδευση, Νιάτα και Κουλτούρα) συνεδρίασε και παρήγαγε συμπεράσματα σχετικά με την εκπαίδευση και την κατάρτιση στην ενδιάμεση αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Τα συμπεράσματα αυτά συζητήθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2005. Τα συμπεράσματα δηλώνουν πως, «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να κάνουν την δια βίου εκπαίδευση μία ευκαιρία ανοιχτή για όλα τα σχολεία, τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά». Δηλώνει επίσης πως «η διαθεσιμότητα πρέπει επίσης να διευκολύνεται υπό τη μορφή οργάνωσης του χρόνου εργασίας, των υπηρεσιών υποστήριξης της οικογένειας, του επαγγελματικού προσανατολισμού και των νέων μορφών επιμερισμού του κόστους». Το Συμβούλιο πιστεύει πως η πρόβλεψη των εγκαταστάσεων δια βίου μάθησης είναι απαραίτητη για την μελλοντική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹¹⁴

Σε διάσκεψη της Επιτροπής περί Ηλεκτρονικής Μάθησης, στις Βρυξέλλες (2005)¹¹⁵ συγκέντρωσε εκπροσώπους από τους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της απασχόλησης, της βιομηχανίας και της πληροφορίας. Τα συμπεράσματα συμπεριελάμβαναν πως:

- Α** η επένδυση στην Τεχνολογία της Πληροφορίας πρέπει να είναι αποτελεσματική, αποδοτική και βιώσιμη με επαρκή χρηματοδότηση και οργανωτικό μετασχηματισμό.
- Α** ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός είναι ένα θεμελιώδες στοιχείο της κοινωνίας της γνώσης.
- Α** η συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων μερών στην ανάπτυξη των υπηρεσιών ηλεκτρονικής μάθησης, τον εντοπισμό και την προώθηση ορθών πρακτικών και την ενσωμάτωση της Τεχνολογίας της Πληροφορίας στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση έχουν αποδειχτεί απαραίτητα στοιχεία για την μακροπρόθεσμη επιτυχία.

---

¹¹⁴ European Council Brussels March 2005 Presidency conclusions; http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/lisbon05_en.pdf

¹¹⁵

Διαθέσιμο

από:

http://www.elearningconference.org/pdf/press/conference_conclusions_20050520_v2b.pdf

Η Επιτροπή έχει προτείνει ένα νέο πλαίσιο στρατηγικής, i2010: την Ευρωπαϊκή Κοινωνία της Πληροφορίας 2010. Προωθεί μία ανοιχτή και ανταγωνιστική οικονομία και δίνει έμφαση στην Τεχνολογία της Πληροφορίας ως οδηγό προς την ποιότητα της ζωής.

Καθώς αυξάνεται η ανάπτυξη της Τεχνολογίας της πληροφορίας, έτσι αυξάνεται και ο αντίκτυπος στην κοινωνία. Το i2010 αναγνωρίζει:

- I. την ολοκλήρωση ενός Ευρωπαϊκού χώρου πληροφορίας, ο οποίος προωθεί μία ανοιχτή και ανταγωνιστική εσωτερική αγορά για την κοινωνία και τα μέσα της πληροφορίας.
- II. ενδυναμώνει την καινοτομία και την επένδυση στην έρευνα της Τεχνολογίας της Πληροφορίας για την προώθηση της ανάπτυξης, περισσότερων και καλύτερων εργασιών.
- III. επιτυγχάνει την καθολική Ευρωπαϊκή κοινωνία της πληροφορίας που προωθεί την ανάπτυξη και τις εργασίες κατά έναν τρόπο που είναι σε συνέπεια με την αειφόρο ανάπτυξη, και που θέτει ως προτεραιότητα καλύτερες υπηρεσίες και ποιότητα ζωής.

Ο στόχος της στρατηγικής αυτής είναι να παρέχει μία καλύτερη υποδομή για την ανάπτυξη της κοινωνίας των υπολογιστών στην Ευρώπη. Επηρεάζει άμεσα την ανάπτυξη της Ηλεκτρονικής Μάθησης σε ολόκληρη της Ευρωπαϊκή Ένωση κατά έναν θετικό τρόπο, προωθώντας την ανάπτυξη των τεχνολογιών οι οποίες είναι η βάση μίας στρατηγικής ηλεκτρονικής μάθησης.¹¹⁶

Τον Μάρτιο του 2005 η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου εξέδωσε ένα έγγραφο με το όνομα «Συνδέοντας το Ηνωμένο Βασίλειο»: μία ψηφιακή στρατηγική.¹¹⁷ Οι δράσεις που πρότεινε συμπεριελάμβαναν:

- Ä Τον μετασχηματισμό της μάθησης με την Τεχνολογία της Πληροφορίας.
- Ä Τον ορισμό μίας ψηφιακής πρόκλησης για τις τοπικές αρχές.

---

¹¹⁶ Διαθέσιμο από: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

¹¹⁷

Διαθέσιμο

από:

http://www.strategy.gov.uk/downloads/work_areas/digital_strategy/digital_strategy.pdf.

- Ä Το να γίνει το Η.Β. το ασφαλέστερο μέρος για την χρησιμοποίηση του Διαδικτύου.
- Ä Την προώθηση της δημιουργίας καινοτόμου ευρυζωνικού περιεχομένου.
- Ä Τον καθορισμό μίας στρατηγικής για τον μετασχηματισμό της διανομής των δημόσιων υπηρεσιών.
- Ä Την βελτίωση του ανταγωνισμού.
- Ä Την βελτίωση της πρόσβασης στην τεχνολογία για τους ψηφιακά αποκλεισμένους και για την διευκόλυνση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η Φινλανδία παρήγαγε το πρόγραμμα κοινωνίας της πληροφορίας για την μόρφωση, την εκπαίδευση, και την έρευνα το 2004-2006. Οι στόχοι ήταν:

- Ä Η Φινλανδία είναι μία ανοιχτή και ασφαλής κοινωνία δικτύωσης, με υψηλό επίπεδο γνώσης της κοινωνίας της πληροφορίας.
- Ä Όλοι οι πολίτες έχουν ευκαιρίες και τις βασικές δυνατότητες για την χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών υπηρεσιών και περιεχομένου.
- Ä Η κατάλληλη χρήση της Τεχνολογίας της Πληροφορίας στην μάθηση και στην διδασκαλία είναι μέρος της καθημερινής σχολικής ζωής.
- Ä Η Τεχνολογία της Πληροφορίας χρησιμοποιείται ευρέως και καταλλήλως στην έρευνα.
- Ä Τα ηλεκτρονικά υλικά είναι υψηλής ποιότητας, παιδαγωγικά δικαιολογημένα, εξυπηρετούν διαφορετικές ομάδες χρηστών και είναι ευρέως διαθέσιμα.
- Ä Τα ηλεκτρονικά υλικά είναι διαθέσιμα για επιστήμη και έρευνα.
- Ä Οι ενέργειες των προγραμμάτων αξιολογούνται σε συνεχή βάση με μία θεώρηση στην ανάπτυξη.¹¹⁸

5.2.1 Δικαίωμα Ιδιωτικότητας

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση στα ανθρώπινα δικαιώματα από το 1950 στοχεύει τόσο στην προστασία όσο και στην απελευθέρωση των ατόμων ενσωματώνοντας διάφορες

---

¹¹⁸ Ken Page (2006). A preliminary study on the current state of e-learning in lifelong learning. Cedefop Panorama series; 123. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.

ελευθερίες στον νόμο. Μεταξύ αυτών είναι και το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα: καθένας έχει το δικαίωμα του σεβασμού στην προσωπική και οικογενειακή ζωή.¹¹⁹ Ήδη αυτή η παροχή έχει ερμηνευθεί ευρέως από τα δικαστήρια, και φροντίδα πρέπει να ληφθεί ώστε να μην παραβιαστεί το δικαίωμα κάποιου άλλου ατόμου στην ιδιωτικότητα, όταν τοποθετείται ψηφιακό περιεχόμενο στο διαδίκτυο. Επιπλέον, είναι παραβίαση της ιδιωτικότητας του ατόμου, η χρησιμοποίηση της ομοιότητας τους για διαφημιστικούς ή εμπορικούς σκοπούς, χωρίς την άδειά τους.

Για παράδειγμα, μία εικόνα ενός μέλους του κοινού που επισκέπτεται ένα μουσείο ή μία γκαλερί δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στα διαφημιστικά έντυπα του μουσείου χωρίς την άδεια του ατόμου, και οι φωτογραφίες που απεικονίζουν άτομα να παρακολουθούν τα έργα ενός μουσείου ή μίας γκαλερί πρέπει να τοποθετούνται στο διαδίκτυο μόνο μετά από την άδεια των ατόμων που φαίνονται. Ωστόσο, αν η εικόνα εμφανίζει ένα μεγάλο πλήθος, το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα δεν εφαρμόζεται. Σε περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται μοντέλα επί πληρωμή για προωθητικούς σκοπούς, πρέπει να λαμβάνεται η γραπτή τους άδεια. Παρόμοια, οι υπάλληλοι του μουσείου ή της γκαλερί πρέπει να υπογράφουν δηλώσεις (οι οποίες μπορούν να συμπεριληφθούν στα συμβόλαια εργασίας τους) ότι παραιτούνται από τα δικαιώματα αυτά, για φωτογραφίες που λαμβάνονται από το μουσείο για να συμπεριληφθούν στο διαδίκτυο.¹²⁰

5.2.2 Ελευθερία Έκφρασης

Ωστόσο, το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα συγκρούεται σαφώς με την αρχή της ελευθερίας της έκφρασης.¹²¹ Αυτή είναι μία εξέλιξη σε σχέση με το διαδίκτυο και μένει να δούμε έως ποιο βαθμό θα προχωρήσει. Εντούτοις, η άσκηση μίας τέτοιας ελευθερίας υπόκειται σε νομικούς περιορισμούς, οι οποίοι είναι απαραίτητοι σε μία δημοκρατική κοινωνία για την προστασία της υγείας και της ηθικής.

---

¹¹⁹ Διαθέσιμο από: The European Convention on Human Rights Article 8.

¹²⁰ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

¹²¹ Διαθέσιμο από: The European Convention on Human Rights Article 10.

Για παράδειγμα, ένας καλλιτέχνης δημιουργεί ένα έργο το οποίο συμπεριλαμβάνει την κινηματογράφηση των μελών του κοινού να εισέρχονται και να εξέρχονται από ένα δημόσιο κτίριο. Η έκφραση του έργου τέχνης έγκειται στο ότι τα μέλη του κοινού δεν γνωρίζουν ότι κινηματογραφούνται.

Σαφέστατα, υπάρχει μία σύγκρουση μεταξύ των ελευθεριών που προσφέρονται από την Σύμβαση, καθώς είναι εύκολο να δούμε τον τρόπο που η ελευθερία της έκφρασης ενός ατόμου θα μπορούσε να είναι παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα ενός άλλου ατόμου.¹²²

5.2.3 Δικαιώματα Προσωπικότητας

Μερικές δικαιοδοσίες, όπως της Γαλλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών προσφέρουν στους γνωστούς ανθρώπους επιπρόσθετη προστασία όσον αφορά στο δικαίωμα της ιδιωτικότητας. Αυτό αποτρέπει τον οποιονδήποτε να χρησιμοποιήσει την εικόνα ενός γνωστού ατόμου στις διαφημίσεις ή στην προώθηση κάποιας επιχείρησης χωρίς την άδεια του ίδιου του ατόμου. Δεν είναι απαραίτητο το άτομο αυτό να είναι κάποιος διάσημος: αυτός ή αυτή πρέπει απλά να είναι αναγνωρίσιμος στο κοινό στο οποίο παρουσιάζεται η διαφήμιση.

Ως εκ τούτου, ένα πολιτιστικό ίδρυμα δεν έχει το δικαίωμα να φωτογραφίσει ένα γνωστό πρόσωπο, ή να χρησιμοποιήσει φωτογραφίες του χωρίς πρώτα να λάβει άδεια από το υποκείμενο της φωτογραφίας.

Για παράδειγμα, σε μία δικαιοδοσία όπου υπάρχουν τα δικαιώματα προσωπικότητας, ένα μουσείο θέλει να αναπτύξει μία μονάδα online μάθησης εστιάζοντας στον καιρό και μπορεί να επιθυμεί να συμπεριλάβει φωτογραφίες γνωστών παρουσιαστών του καιρού. Πριν όμως ένα τέτοιο υλικό διαδοθεί στο διαδίκτυο, πρέπει να διασφαλιστεί η άδεια

---

¹²² Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

από τους ίδιους τους παρουσιαστές καιρού, ή από την εταιρία αναμετάδοσης που τους αντιπροσωπεύει.¹²³

5.2.4 Ανηθικότητα και Απρέπεια

Όπως η έκθεση και η προβολή των έργων εικαστικής τέχνης μπορεί να ερμηνευθεί ως ανηθικότητα, έτσι μπορεί να χαρακτηριστεί και η διάδοση του περιεχομένου μέσω του διαδικτύου. Οι νόμοι που κυβερνούν την ανηθικότητα του περιεχομένου είναι περίπλοκοι. Δεν πρέπει μόνο να ληφθεί υπόψη η φύση του ίδιου του περιεχομένου, αλλά επίσης το γεγονός ότι υπάρχει μία περίπτωση στην οποία το ψηφιοποιημένο υλικό μπορεί να ληφθεί υπόψη ως ανήθικο σε κάποια άλλη δικαιοδοσία. Μέσα στο περιεχόμενο του διαδικτύου, το οποίο παρέχει ένα φόρουμ μέσω του οποίου μπορεί να συμβεί ανταλλαγή ιδεών, πολιτισμού και πεποιθήσεων, τα πολιτιστικά ιδρύματα πρέπει να έχουν επίγνωση των πιθανών συνεπειών που προκύπτουν από την ψηφιοποίηση του περιεχομένου και την τοποθέτηση τέτοιου περιεχομένου στο διαδίκτυο.

Για παράδειγμα, μία πρόσφατη απόφαση των Γερμανικών δικαστηρίων έκρινε ότι η γερμανική εθνική νομοθεσία, η οποία απαγόρευε την άρνηση του ολοκαυτώματος και της προπαγάνδας των Ναζί, εφαρμόστηκε επίσης στο διαδίκτυο. Η απόφαση αυτή έχει μία επίδραση στο περιεχόμενο του διαδικτύου, αφού αποφασίστηκε πως οι εθνικοί νόμοι εφαρμόστηκαν στο περιεχόμενο του ιστότοπου, το οποίο ξεκινούσε έξω από την Γερμανία. Έτσι, πρέπει να λαμβάνεται φροντίδα όπου το περιεχόμενο πρόκειται να ψηφιοποιηθεί και να δοθεί άδεια για χρήση στο διαδίκτυο.

Αφού υπάρχει συγκεκριμένο ενδιαφέρον σχετικά με την εμφάνιση εικόνων με παιδιά στο διαδίκτυο, οι επαγγελματίες που εργάζονται μέσα στον τομέα πρέπει να είναι σίγουροι πως έχουν λάβει όλες τις απαραίτητες άδειες από τον ενήλικα που είναι υπεύθυνος για και που ενεργεί εκ μέρους του παιδιού που απεικονίζεται και να είναι

---

¹²³ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

απόλυτα ικανοποιημένοι από το γεγονός ότι οι φωτογραφίες δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν λάθος.¹²⁴

5.3 Εκκαθάριση Δικαιωμάτων

5.3.1 Ζητήματα Ψηφιακών Δικαιωμάτων

Το SPECTRUM¹²⁵, είναι ένα από τα σύνολα προτύπων τεκμηρίωσης στην Ευρώπη, το οποίο αναγνωρίζει βασικούς τομείς τεκμηρίωσης μέσα από το έργο της διαχείρισης των συλλογών, όπου θα προκύψουν τα ζητήματα διαχείρισης των δικαιωμάτων. Μέσα στο πεδίο εφαρμογής αυτού του οδηγού, τα ζητήματα ψηφιακών δικαιωμάτων μπορεί να προκύψουν στις ακόλουθες διαδικασίες:

- Ä Πριν από την είσοδο. Τα δικαιώματα, στο φυσικό αντικείμενο, θα χρειαστεί να διαπραγματευτούν και να τεκμηριωθούν, ώστε να εξασφαλιστεί πως η εργασία μπορεί να αναπαραχθεί στα συστήματα διαχείρισης της συλλογής, ενώ βρίσκονται υπό εξέταση για την απόκτηση.
- Ä Δάνεια σε. Τα ψηφιακά δικαιώματα χρειάζεται να είναι ασφαλισμένα από τον δανειστή της εργασίας όπως και από τον ιδιοκτήτη των πνευματικών δικαιωμάτων, για την εξασφάλιση πως η εργασία μπορεί να αναπαραχθεί στο διαδίκτυο, σε CD Rom ή μέσα σε παρόμοια ψηφιακά περιεχόμενα.
- Ä Απόκτηση. Ιδανικά, όλα τα δικαιώματα θα αναγνωριστούν, θα διαπραγματευθούν και θα ασφαλιστούν (από συμφωνίες παραχώρησης αδειών) κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναζήτησης. Σε μερικές περιπτώσεις, μπορεί να είναι σχετικό να ζητηθεί να δοθούν τα δικαιώματα, αν και πολλοί οργανισμοί θα προτιμήσουν να ζητήσουν μη-αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης.
- Ä Χρήση των συλλογών. Η τεκμηρίωση και διαπραγμάτευση για την χρήση των ψηφιακών δικαιωμάτων, όπως μέσα σε πακέτα online διδασκαλίας, οι online

---

¹²⁴ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

¹²⁵ Διαθέσιμο από: <<http://www.mda.org.uk/spectrum-html/righ.htm>>.

συλλογές ή η εσωτερική χρήση θα χρειαστεί να ασφαλιστεί πριν να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν πλήρως οι συλλογές.

Ä Δάνεια από. Οι τρίτοι που δανείζονται έργα πρέπει να προειδοποιούνται για όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από την ψηφιακή αναπαραγωγή και την διάδοση των έργων. Σε πολλές περιπτώσεις, οι αρχηγοί των έργων θα θέλουν να επιβάλλουν όρια στην χρήση των έργων προσδιορίζοντας τους όρους χρήσης και αναζητώντας την εφαρμογή μηχανισμών προστασίας των δικαιωμάτων στο διαδίκτυο.

5.3.2 Νομικές Απαιτήσεις

Υπάρχουν πολλά ζητήματα τα οποία χρειάζεται να λυθούν πριν να εκκαθαριστούν τα δικαιώματα:

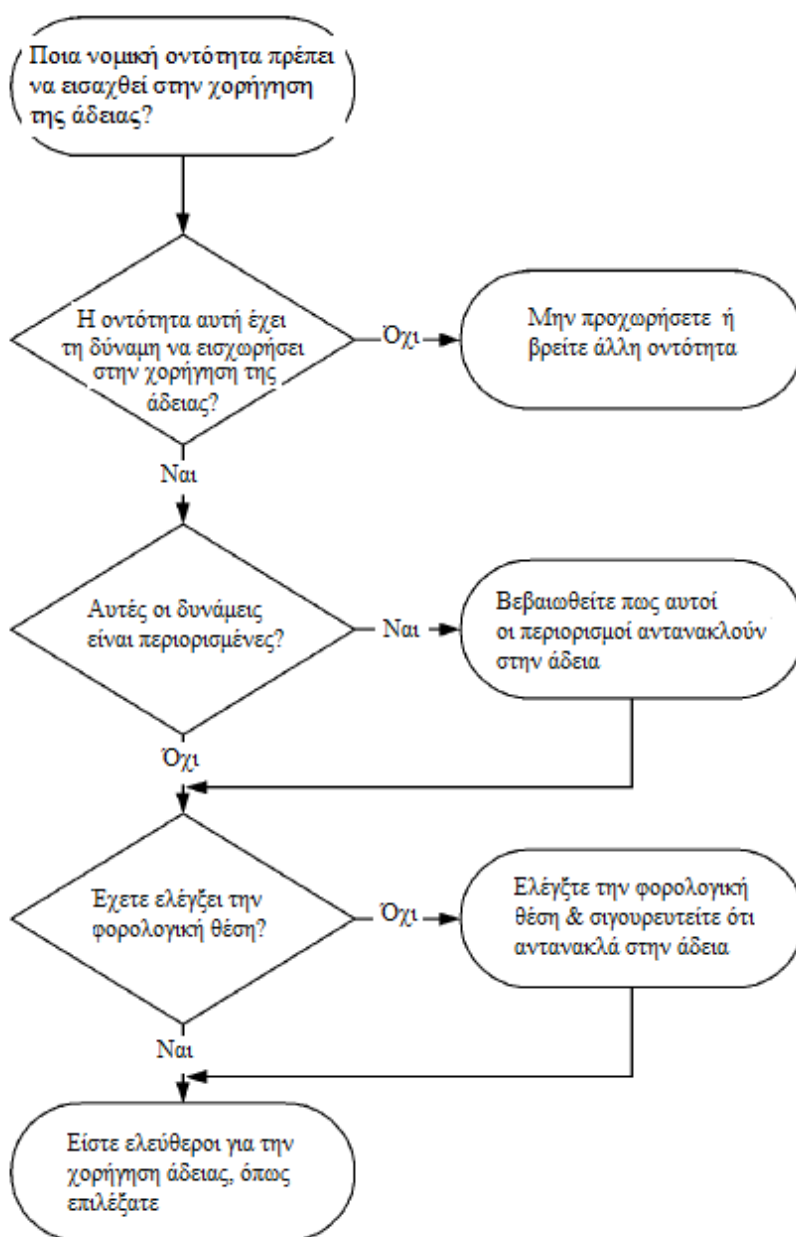
1. Υπάρχουν όροι ή διατάξεις που σχετίζονται με τα ζητήματα δικαιωμάτων που οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί έχουν φτιάξει υπό όρους σχετικά με την ανάθεση των επιδοτήσεων? Αν ναι, χρειάζεται να αναγνωριστούν και αν περιορίζουν τους στόχους και τα αντικείμενα του έργου, ή συγκρούονται με τις λειτουργίες του ίδιου του οργανισμού, θα χρειαστεί να επαναδιαπραγματευθούν με τον φορέα χρηματοδότησης.

Για παράδειγμα, οι φορείς χρηματοδότησης μπορεί να απαιτούν συχνά την εκκαθάριση των δικαιωμάτων για δική τους χρήση, όπως και για χρήση του οργανισμού τον οποίο χρηματοδοτούν. Σε μερικές περιπτώσεις, μπορεί επίσης να ζητήσουν από τον οργανισμό που χρηματοδοτούν να αιτηθεί πως ο κάτοχος των δικαιωμάτων παραιτείται από τα ηθικά του δικαιώματα. Αυτό θα επέτρεπε στους φορείς χρηματοδότησης το δικαίωμα αναπαραγωγής του περιεχομένου με οποιονδήποτε τρόπο επιθυμούν, ωστόσο, την ίδια στιγμή, αυτό μπορεί να είναι δύσκολο στην διαπραγμάτευση και αντίθετο με το ήθος των μουσείων, των βιβλιοθηκών ή των αρχείων.

2. Μήπως η σύνθεση του οργανισμού τον περιορίζουν από τα δικαιώματα διαπραγμάτευσης?

Για παράδειγμα, ανάλογα με την εθνική νομοθεσία, οι οργανισμοί πολιτιστικής κληρονομιάς που εκτελούνται από την Κυβέρνηση ή την Πολιτεία, μπορεί να περιορίζονται από την ζήτηση αδειών για σκοπούς άλλους, πέρα από τις δικές τους εκπαιδευτικές χρήσεις.

Το παρακάτω διάγραμμα ροής αναπαριστά μερικά από τα νομικά ζητήματα κλειδιά, τα οποία μπορεί να αποτρέπουν έναν οργανισμό από την είσοδο του σε μία διευθέτηση της άδειας.

Εικόνα 5.1 – Επίλυση ζητημάτων πριν την εκκαθάριση των δικαιωμάτων.

3. Ποια είναι η ταυτότητα του οργανισμού που επιθυμεί να χορηγήσει άδεια ψηφιακού περιεχομένου?

Για παράδειγμα, το πλήρες νομικό όνομα του οργανισμού πρέπει να εμφανίζεται στην άδεια. Σε μερικές περιπτώσεις, τα μουσεία συγκεκριμένα, έχουν εγκαθιδρύσει εταιρίες συναλλαγής για να χειρίζονται την άδεια του περιεχομένου.

4. Το συνεργατικό έργο εξαρτάται από το παραγόμενο ψηφιακό περιεχόμενο ποικίλων πηγών?

Για παράδειγμα, κάθε οργανισμός χρειάζεται να είναι ενήμερος για τις νομικές του υπευθυνότητες με σεβασμό προς το ψηφιακό περιεχόμενο. Αν παράγονται τα υλικά, όλοι όσοι συνεισφέρουν θα χρειαστεί να διασφαλίσουν πως έχουν εκκαθαρίσει τα σχετικά δικαιώματα.¹²⁶

5.3.3 Περιεχόμενο Χρήσης

Είναι σημαντικό να αρχίσουμε να σκεφτόμαστε σχετικά με τον τρόπο που το ψηφιακό περιεχόμενο θα χρησιμοποιείται και για το αν οι χρήστες θα προσκληθούν να αλληλεπιδράσουν με τις εργασίες. Οι συμφωνίες της χορήγησης αδειών που υπάρχουν χρειάζεται να εξεταστούν για να βεβαιωθούμε πως το περιεχόμενο της χρήσης καλύπτεται και εκείνοι που χρειάζεται να διαπραγματευτούν πρέπει να συμπεριλάβουν όλους τους τρόπους με τους οποίους παρουσιάζεται το περιεχόμενο.

Για παράδειγμα, ένα μουσείο δουλεύει με ένα Πανεπιστήμιο για να παράγει μία online εκπαιδευτική μονάδα που βασίζεται στην τέχνη γύρω στην αρχή του 21^{ου} αιώνα. Πολλές από τις εικόνες θα εμφανιστούν ως λεπτομέρειες. Αιτήσεις προς τους κατόχους των δικαιωμάτων για την χρήση αυτού του περιεχομένου θα πρέπει να

---

¹²⁶ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

συμπεριλαμβάνουν αιτήσεις για την αναπαραγωγή των λεπτομερειών και για τα δύο μέρη.

Θυμηθείτε πως η άδεια χρήσης του περιεχομένου βασίζεται πάνω στα δικαιώματα που είναι χορηγημένα για την χρήση ολόκληρου του έργου. Για τα παρακάτω θα απαιτηθεί ειδική άδεια:

- Ä Οποιαδήποτε αλληλεπίδραση του χρήστη με την εργασία.
- Ä Περικοπή ή επανατύπωση της εικόνας.
- Ä Χειρισμός των ακμών.
- Ä Λεπτομέρειες, τμήματα.¹²⁷

5.3.4 Σχεδιασμός Έργου

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να χειριστείτε τα ζητήματα των δικαιωμάτων μέσα σε ένα έργο είναι να αναβαθμίσετε την ενέργεια αυτή μέσα στο στάδιο του σχεδιασμού. Αυτό μπορεί να διασφαλίσει πως υπάρχει επαρκής χρόνος και χρηματοδότηση για την εκκαθάριση των δικαιωμάτων, αλλά βοηθά επίσης τα δικαιώματα να γίνουν αναβαθμισμένα μέσα σε όλες τις πτυχές του έργου, συμπεριλαμβάνοντας την τεκμηρίωση. Πιθανά αποτελέσματα του να αφήνονται τα ζητήματα των δικαιωμάτων σαν σκέψη της τελευταίας στιγμής, περιλαμβάνουν:

- Ä Τον χρόνο που τελειώνει. Τα δικαιώματα μπορεί να πάρουν πολύ χρόνο να εκκαθαριστούν και ανάλογα με την κλίμακα του έργου, μπορεί να χρειαστεί να εκκαθαριστούν πριν να ολοκληρωθεί το υπόλοιπο κομμάτι της εργασίας. Αν τα δικαιώματα δεν μπορούν να εκκαθαριστούν για οποιονδήποτε λόγο ή η άδεια παρακρατείται, χρειάζεται να επιλεγθεί το νέο υλικό.
- Ä Τα χρήματα που τελειώνουν. Αν οι δημιουργικοί καλλιτέχνες αντιπροσωπεύονται από εταιρίες συλλογικής διαχείρισης, διαμεσολαβητές, ή από κινηματογραφικές και μουσικές βιομηχανίες, τα δικαιώματα θα κοστίσουν χρήματα. Αν η

---

¹²⁷ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

χρηματοδότηση του έργου δεν έχει τοποθετηθεί στην άκρη εκ των πρότερων για τον σκοπό αυτό ή, τα θέματα στελέχωσης δεν έχουν ληφθεί υπόψη σε σχέση με το ποιος θα μπορούσε να διεξάγει τις εκκαθαρίσεις των δικαιωμάτων και το κόστος του προσωπικού, τότε αυτό μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο σύνολο του έργου.¹²⁸

5.3.5 Διαπραγμάτευση των Δικαιωμάτων

Ποικίλες τεχνικές μπορούν να εφαρμοστούν για να βοηθήσουν στην αποδοχή μίας κατάλληλης άδειας και ευελπιστούν να μειώσουν το κόστος εκκαθάρισης των δικαιωμάτων. Αυτές συμπεριλαμβάνουν:

- Σύνθεση της άδειας σας ως μία φιλική επιστολή περιγράφοντας τους στόχους του προγράμματος.
- Αν το έργο δεν είναι εμπορικό ή εκπαιδευτικό, τονίστε το στην επιστολή σας.
- Επισήμανση των τρόπων που εφαρμόζετε για την προστασία του περιεχομένου.
- Περικλείστε έναν σφραγισμένο φάκελο με διεύθυνση ή δημιουργήστε έναν λογαριασμό ελεύθερης ταχυδρόμησης σε οποιαδήποτε συμφωνία, ώστε να είναι εύκολο για τον κάτοχο του δικαιώματος να στείλει την υπογεγραμμένη άδεια πίσω.
- Βεβαιωθείτε ότι έχετε ζητήσει από τον κάτοχο των δικαιωμάτων το πιστωτικό του όριο, ώστε να μην υποστείτε ξανά ταλαιπωρία.
- Πάντα να διαπραγματεύεστε όρους που είναι δίκαιοι για εσάς.
- Μην αισθάνεστε εκφοβισμό στο να αποδεχτείτε δυσμενείς όρους να αποδεχτείτε καταστάσεις που έρχονται σε σύγκρουση με το ήθος του οργανισμού σας.
- Δώστε στον εαυτό σας άπλετο χρόνο στην διαπραγμάτευση των δικαιωμάτων.¹²⁹

---

¹²⁸ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

¹²⁹ Naomi Korn (2005). Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues. Version 1.0. Minerva Project.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Νέες εξελίξεις στις επιστήμες και τις τεχνολογίες μάθησης παρέχουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη καλά σχεδιασμένων, με κέντρο τον μαθητή, αλληλεπιδραστικών, προσιτών, αποδοτικών, αποτελεσματικών, εύκολα προσβάσιμων, ευέλικτων και με σημασία περιβαλλόντων Ηλεκτρονικής Μάθησης.¹³⁰ Ωστόσο, τα ιδρύματα που έχουν επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη των online προγραμμάτων, πρέπει να δίνουν πολύ μεγάλη σημασία στην επιστροφή των επενδύσεών τους όσον αφορά στα προϊόντα ηλεκτρονικής μάθησης. Τα ιδρύματα αυτά πρέπει να χρησιμοποιούν ένα σύστημα επανεξέτασης για να έχουν μία πραγματική εικόνα του τι λειτουργεί, τι δεν λειτουργεί και του τι χρίζει βελτίωσης.¹³¹

Απαραίτητη κρίνεται η εξασφάλιση των παρακάτω πολιτικών και η διασφάλιση πως το προσωπικό και οι μαθητές είναι ενήμεροι του περιεχομένου που διαθέτουν. Αυτές οι πολιτικές διαχείρισης δεν αρκεί να είναι διαθέσιμες σε ένα εγχειρίδιο, θα πρέπει να προωθούνται ενεργά στο αρμόδιο προσωπικό και στους μαθητές. Πρέπει επίσης να εφαρμόζονται με συνέπεια σε όλο το ίδρυμα ώστε να μπορέσουν να σταθούν στο δικαστήριο του νόμου.

- **Πολιτική αποδεκτής χρήσης:** διευκρινίζει σε απλή γλώσσα το τί είναι αποδεκτό και τι όχι. Αυτό μπορεί επίσης να φέρει την ευθύνη δυσφήμισης περισσότερο του μαθητή παρά του ιδρύματος.
- **Προσβασιμότητα:** προσφέρει τις τεχνικές λύσεις για να εξασφαλίσει πως οι ιστοσελίδες συμμορφώνονται με τα πρότυπα προσβασιμότητας και παρέχει λεπτομέρειες για τους εναλλακτικούς πόρους/εξοπλισμό που είναι διαθέσιμοι για τους μαθητές και το προσωπικό με ειδικές ανάγκες.
- **Διαχείριση δεδομένων και προστασία δεδομένων:** πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στα δεδομένα, την διατήρηση τους και για ποιον σκοπό γίνεται αυτό.

---

¹³⁰ Khan, B. H. (Ed.). (2007). Flexible learning in an information society. Hershey, PA: Information Science Publishing.

¹³¹ Badrul H. Khan, Laura A. Granato (). Program Evaluation in E-Learning. Διαθέσιμο από: http://asianvu.com/digital-library/elearning/elearning_program_evaluation_by_khan_and_Granato.pdf

Ακόμη δίνει λεπτομερή βήματα σε περίπτωση που σημειωθεί κάποια παραβίαση.

Ä Διαχείριση περιεχομένου: ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων για τους μαθητές και το προσωπικό.

Ä Ασφάλεια: τα πρότυπα τεχνικής και φυσικής ασφάλειας και οι διαδικασίες αντιμετώπισης παραβιάσεων.

Ä Ειδοποίηση και απομάκρυνση: αντιμετωπίζει οποιοδήποτε υλικό το ίδρυμα θεωρεί ως δυσφημιστικό, προσβλητικό, παράνομο ή ακατάλληλο. Επίσης δίνει οδηγίες για το τί πρέπει να γίνει και με ποιον πρέπει να επικοινωνήσει κάποιος σε μία τέτοια περίπτωση. Πρέπει να κυκλοφορεί στα μέλη του προσωπικού και στους μαθητές.

Ä Αναθεώρηση μαθήματος: σχετίζεται με την πολιτική διατήρησης των προηγούμενων εκδοχών των μαθημάτων.

Ä Ηλεκτρονικό εμπόριο: σχετίζεται με τους όρους και τις συνθήκες που επισυνάπτονται στις συναλλαγές του ιδρύματος, την τακτική ακύρωσης, την παροχή πληροφοριών στον αγοραστή και με τα δικαιώματα του αγοραστή και του πωλητή.¹³²

Η Ηλεκτρονική Μάθηση συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην επαγγελματική καταξίωση, την ουσιαστική γνώση και την εποικοδομητική επιμόρφωση. Η ΗΜ μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα ή να δράσει συμπληρωματικά στην παραδοσιακή εκπαιδευτική διαδικασία. Τα άτομα που επιλέγουν αυτό τον τρόπο μάθησης, χρησιμοποιούν τους πόρους του διαδικτύου σε συνδυασμό με τις δυνατότητες του ηλεκτρονικού υπολογιστή για να μελετήσει και να επικοινωνήσει με τους συναδέλφους ή τους καθηγητές του. Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού στην ΗΜ είναι τέτοιος ώστε να προσαρμόζεται αλλά και να εκμεταλλεύεται τις καινούριες τεχνολογίες παρουσίασης. Έχει τον πρωτεύοντα ρόλο στην επιτυχία του e-learning συστήματος. Η εφαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά ώστε να επιτευχθεί το πλέον επιτυχές αποτέλεσμα για τον ίδιο τον χρήστη, όσο και για τη δομή του συστήματος οργάνωσης. Η αποτελεσματική στρατηγική της ΗΜ όμως αφορά σε

---

¹³² Summary of the JISClegal Legal Issues of Online Learning Environments 2-day workshop, University of Warwick, 1&2 June 2005.

μεγάλο βαθμό στην κουλτούρα και την ηγεσία. Πρέπει να εφαρμόζεται αξιολόγηση των διαδικασιών μάθησης, σκοπεύοντας στην βελτίωση όλων των παραγόντων.

Οι εκπαιδευτικοί αλλά και οι μαθητές, θα πρέπει να κατανοούν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ της ηλεκτρονικής και της συμβατικής μάθησης, και να γνωρίζουν τη νομοθεσία που διέπει την ΗΜ, ώστε να διδάσκουν και να μαθαίνουν με αποδοτικό τρόπο και χωρίς παραβιάσεις προσωπικών δεδομένων, πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ. Το δίκαιο της Πληροφορικής αποτελεί έναν σχετικά νέο κλάδο της νομικής επιστήμης που έχει ως αντικείμενο την αντιμετώπιση θεμάτων που προκύπτουν χρησιμοποιώντας τις Νέες Τεχνολογίες Υπολογιστών και Επικοινωνίας. Ειδικά για την ΗΜ δεν υπάρχει μέχρι στιγμής συγκεκριμένο ρυθμιστικό πλαίσιο. Κριτήριο αποτελεί η αντίληψη πως οι τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται σε αυτή αναφέρονται σε ενέργειες των ανθρώπων και αποτελούν το αντικείμενο των νέων αυτών ενεργειών.¹³³

Μπορούμε έτσι να πούμε πως το νομικό πλαίσιο για την ανταλλαγή δεδομένων και για την ασφαλή χρήση των συστημάτων ΗΜ, προκύπτει κυρίως μέσω του δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, της Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και άλλων ειδικών θεμάτων. Ακόμη, σημειώνουμε πως η σχέση Δικαίου και Πληροφορικής δεν έχει αποκτήσει ακόμη την τελική της μορφή και ότι πολλά ζητήματα που αφορούν στην ΗΜ είναι ακόμη σε νομικά ερευνητικό στάδιο.

---

¹³³ Μαρία Βουγιούκαλου (2011). Η επίδραση της Ηλεκτρονικής Μάθησης στο Ηλεκτρονικό Επιχειρείν μέσα στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας: Moodle, Elluminate Live, Νομικό Υπόβαθρο. Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Πληροφορικής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

A. Perez Sanz, Escuela 2.0. Educación para el mundo digital. Madrid: Instituto de la Juventud, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad (92) 2011, pp.63,86.

Allen, E. and Seaman, J. (2007), Online Nation Five Years of Growth in Online Learning, 1, Sloan Consortium, United States.

Andrew Charlesworth. E-learning: Practices, Policies & Law. Centre for IT & Law.

Aristoteles. Die Nikomachische Ethik. Zürich und München: dtv/Artemis, 1967

Badrul H. Khan, Laura A. Granato (). Program Evaluation in E-Learning. Διαθέσιμο από: http://asianvu.com/digital-library/elearning/elearning_program_evaluation_by_khan_and_Granato.pdf

Bakardjieva, M., & Feenberg, A. (2000). Involving the virtual subject. *Ethics and Information Technology*, 2, 233-240.

Bernd Carsten Stahl. Ethical Issues in E-teaching - a Theoretical Framework. University College Dublin. Department of Management Information Systems.

Bourdieu, Pierre. Die feinen Unterschiede - Kritik der gesellschaftlichen Urteilskraft. 10th edition, Frankfurt a. M.: Suhrkamp Verlag, 1998

Bynum, T. W. (2001). *Computer ethics: Basic concepts and historical overview*. Retrieved January 12, 2007, from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-computer>

Cable News Network (1999) *Internet watchdog could stop collegiate copycats*. <http://www.cnn.com/TECH/computing/9911/21/plagerism.detective/index.html>

CCSESA - California County Superintendents Educational Services Association (2011). California e-learning framework.

Cubber, Geert, The Killer Application,, E-Learning Terminology, Components, Adverse Factors, Revolution, accessed March 26, 2008, <http://www.westga.edu/~bquest/2001/killerapp.htm>

Downs, Stephen, E-Learning 2.0, Elearn magazine, referenced November 16, 2007 at www.elearnmag.org/subpage.cfm?section=articles&article=29-1

Dreyfus, H. (2001). *On the Internet*. New York: Routledge.

Eklund, J., Kay, M. and Lynch, H. M. (2003), *Elearning: emerging issues and key trends: A discussion paper*, Australian National Training Authority, Australia.

Enderle, Georges. *Ökonomische und ethische Aspekte der Armutproblematik*. In: Lenk / Maring. *Wirtschaft und Ethik*. Stuttgart: Reclam, 1992, pp 134-152

Eugenio Gil and Andrés G. Castillo Sanz (2013). *Legal Issues Concerning P2P Exchange of Educational Materials and Their Impact on ELearning Multi-Agent Systems*. *International Journal of Artificial Intelligence and Interactive Multimedia*, Vol. 2, N° 2.

European Council Brussels March 2005 Presidency conclusions; http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/lisbon05_en.pdf

FAO (2011). *E-learning methodologies. A guide for designing and developing e-learning courses*. ISBN 978-92-5-107097-0.

Ferl Practitioners' Programme information sheets. *Legal issues relating to e-learning*. E-guides training programme 2007-2008.

Furnell, S. M. and Karweni, T. (2001), 'Security issues in Online Distance Learning', *VINE: The Journal of Information and Knowledge Management Systems*, vol. 31, no. 2.

Galexia Consulting Pty Ltd Australian Flexible Learning Framework. *Supporting flexible learning opportunities*. *Legal issues in electronic authentication for flexible learning*. A research and advisory paper.

Gehlen, Arnold. *Der Mensch: seine Natur und seine Stellung in der Welt*. 13th edition Wiesbaden: UTB, 1997

Graf, F. (2002), 'Providing security for eLearning', *Computers & Graphics*, vol. 26, no. 2, pp.355-365.

Habermas, Jürgen. *Theorie des kommunikativen Handelns*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp Verlag, 1981.

Heather Kanuka and Terry Anderson (2007). Ethical Issues in Qualitative E-Learning Research. *International Journal of Qualitative Methods* 6 (2).

Inge, W. (1987) Cited in *Message* (A daily newsletter of the Minnesota Extension Summer School). Duluth, Minnesota: University of Minnesota.

J. Carbonel, Josep; M. Sabates, La controvertida Disposición Final Cuadragésimo Tercera: “Ley Sinde”. Madrid: *Economist & Jurist* (150), 2011 pp. 26-31.

Jain, K. K. and Ngoh, L. B. (2003), ‘Motivating Factors in e-learning -a Case study of UNITAR’, *Student Affairs Online*, [Online], vol. 4, no. 1, pp.21, June, 2008 available at: http://www.studentaffairs.com/ejournal/Winter_2003/e-learning.html.

James Leal (2008). E-Learning and Online Education : Implications for the Future of Law Enforcement Training. California Commission on Peace Officer Standards and Training.

Jeremy B. Williams and Michael Goldberg (2005). The evolution of e-learning. Διαθέσιμο από: http://www.ascilite.org.au/conferences/brisbane05/blogs/proceedings/84_Williams.pdf.

Kanuka, H., & Picard, J. (2005, May). *Ethical conflicts in Internet-based research*. Paper presented at the Canadian Society for the Study of Higher Education (CSSHE), London, Ontario.

Karforma Sunil and Ghosh Basudeb ,: On Security issues in e-learning System, “ Proceedings’ of COCOSY-09 ,University Institute of Technology, Burdwan University ,Jan 02-04,2009.

Kassop, M. (2003, May/June). Ten ways online education matches, or surpasses, face-to-face learning. *The Technology Source*. Retrieved June 24, 2005, from <http://distance.wsu.edu/facultyresources/savedfromweb/10ways.htm>

Kathryn Ann Loggie, Ann E. Barron, Elizabeth Gultiz, Tina N. Hohlfeld, Jeffrey D. Kromrey, Melissa Venable (2006). An Analysis of Copyright Policies for Distance Learning Materials at Major Research Universities. Volume 5, Number 3, ISSN: 1541-4914.

Keeping Pace with K-12 Online Learning (2010). “Converging toward new powers of personalization” pp.50-53. Διαθέσιμο από: http://www.kpk12.com/wp-content/uploads/KeepingPaceK12_2010.pdf.

Ken Page (2006). A preliminary study on the current state of e-learning in lifelong learning. Cedefop Panorama series; 123. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006.

Khan, B. H. (Ed.). (2007). Flexible learning in an information society. Hershey, PA: Information Science Publishing.

Ko, S. and Rosen, S. (2001) *Teaching Online: A Practical Guide*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Kromrey, J., Barron, A., Hogarty, K., Hohlfeld, T., Loggie, K., Schullo, S., Gulitz, E., Venable, M., Bennouna, S., & Sweeney, P. (2005, June). *Intellectual Property and Online Courses: Policies at Major Research Universities*. National Educational Computing Conference, Philadelphia, PA.

Lape, L. G. (1992). Ownership of copyrightable works of university professors: The interplay between the copyright act and university copyright policies. *Villanova Law Review*, 37, 223 – 269.

Legal Issues relating to e-learning. E- Guides training programme 2007-2008.

Maritain, Jacques. *La philosophie morale - Examen historique et critique des grands systèmes*. Paris: Librairie Gallimard, 1960

Mason, R. and Rennie, F. (2006), *E-learning: the key concepts*, Routledge, Abingdon Great Britain.

Najwa Hayaati Mohd Alwi, Ip-Shing Fan (2010). E-Learning and Information Security Management. *International Journal of Digital Society (IJDS)*, Volume 1, Issue 2.

Naomi Korn (2005). *Guide to Intellectual Property Rights and Other Legal Issues*. Version 1.0. Minerva Project.

Nikhilesh Barik and Dr. Sunil Karforma (2012). RISKS AND REMEDIES IN E-LEARNING SYSTEM. *International Journal of Network Security & Its Applications (IJNSA)*, Vol.4, No.1.

Norman, S. and Da Costa, M. (2003), 'Overview of e-learning Specifications and Standards', *Open Learning Agency, and Eduspecs Technical Liaison Office*.

Packard, A. (2002). Copyright or copy wrong: An analysis of university claims to faculty work. *Communication Law and Policy*, 7, 275 – 316.

- Pinsent Masons (2005). Copyright law for e-learning Authors. JISClegal information.
- Pocklington, T., & Tupper, A. (2002). No place to learn. Vancouver: UBC Press.
- Reiman, J. (2004). Driving to the panopticon: A philosophical exploration of the risks to privacy posed by the information technology of the future. In B. Rössler (Ed.), *Privacies: Philosophical evaluations* (pp. 194-214). Stanford, CA: Stanford University Press
- Ricoeur, Paul. La «philosophe politique» d'Eric Weil. In: Ricoeur, Paul. Lectures 1 - Autour du politique. Paris: Seuil, 1991, pp. 95 - 114
- Rosenberg, M. J. (2001), *E-learning strategies for delivering knowledge in the digital age*, McGraw-Hill, New York.
- Schnier B, Applied Cryptography, Jhon Wiley & Sons.
- Singh ,B., Network Security and Management 2nd ed. Prentice-Hall of India Pvt.Ltd., New Delhi(2009)
- Sloan Martin (2006). Accessibility Law for e-Learning Authors. Second Edition. JISClegal information. www.jisclegal.ac.uk
- Stanley Mpofu. ETHICS AND LEGAL ISSUES IN ONLINE TEACHING. Διαθέσιμο από: <http://www.col.org/pcf2/papers%5Cmpofu.pdf>
- Summarised from *e-learning – Designing tomorrow's education* COM (2000) 318 final. <http://europa.eu.int/comm/education/doc/official/keydoc/com2000/com2000-318en.pdf>
- Summary of the JISClegal Legal Issues of Online Learning Environments 2-day workshop, University of Warwick, 1&2 June 2005.
- Tanenbaum A.S., Computer Networking, Tata-Mcgraw Hill.
- Weil, Éric. Philosophie morale. cinquième édition Paris: Librairie Philosophique J. Vrin, 1998
- Weipl Edgar R. “Security in E-Learning” , Springer Publication ,2005
- Zamzuri Z. F. et al.(Eds.): “Computer Security Threats Towards the E-Learning System Assets” Communications in Computer and Information Science, 2011, Volume 180, Part 3, 335-345.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

(ΕΚΠ65). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <http://class.eap.gr/ekp65> (26/11/2007).

Lionarakis, A. (ed.) (2005). Applications of Pedagogy and Technology. Proceedings of the 3rd International Conference on Open and Distance Learning. Αθήνα: Προπομπός.

Αναστασιάδης, Π. (επιμ.) (2004). Δια Βίου και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Πρακτικά εισηγήσεων 1^ο Πανελλήνιας Δημερίδας με Διεθνή Συμμετοχή. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος (2008). Παιδεία και Σύνταγμα. Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Βουγιούκαλου Μαρία (2011). Η επίδραση της Ηλεκτρονικής Μάθησης στο Ηλεκτρονικό Επιχειρείν μέσα στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας: Moodle, Elluminate Live, Νομικό Υπόβαθρο. Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Πληροφορικής.

ΕΑΠ (2007). Δικτυακός τόπος της Θεματικής Ενότητας "Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση"

Ευαγγελία Φραγκούλη. ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ: ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΦΕΚ Α' 25/4-3-1993. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121. Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα.

Ιωάννης Γκιόσος, Ηλίας Μαυροειδής, Μαρία Ι. Κουτσούμπα (2008). Η έρευνα στην απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology Volume 4, Number 1, 2008 / Section one. © Open Education ISSN: 1791-9312.

Λιοναράκης, Α. (2001α). «Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού», στο: Α. Λιοναράκης (επιμ.) Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός.

Λιοναράκης, Α. (επιμ.) (2001β). Πρακτικά εισηγήσεων – 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Πάτρα: ΕΑΠ.

Λιοναράκης, Α. (επιμ.) (2003). Πρακτικά εισηγήσεων - 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός.

Παντάνου-Ρόκκου, Φ. (2000). Παιδαγωγικά μοντέλα και διαδικασίες επικοινωνίας με χρήση υπερμέσων στην Πανεπιστημιακή Διδασκαλία από Απόσταση, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σακελαρίδης, Ο. “Μετάβαση από τη συμβατική στην εκπαίδευση από απόσταση: η περίπτωση του Πανεπιστημίου Αιγαίου”, όπως αναφέρεται στα πρακτικά του συνεδρίου Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και περιφερειακή ανάπτυξη, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, 13 και 14 Δεκεμβρίου 1999.

Σύνταγμα της Ελλάδας (2001). Φ.Ε.Κ. 84Α/17.4.2001. Διαθέσιμο από <http://www.teilam.gr/nomothesia/Syntagma.pdf>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

CARLOS DAGORRET (2010). DIFFERENCE BETWEEN ONLINE EDUCATION VS. TRADITIONAL EDUCATION. Διαθέσιμο από ιστότοπο: <http://www.dagorret.net/difference-between-online-education-vs-traditional-education/>

Διαθέσιμο από: http://www.elearningconference.org/pdf/press/conference_conclusions_20050520_v2b.pdf

Διαθέσιμο από: <http://www.mda.org.uk/spectrum-html/righ.htm>.

Διαθέσιμο από: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm

Διαθέσιμο από: <http://www.elearningnetwork.org/wiki/firewall>. accessed on 2nd october'2011

Διαθέσιμο από: http://www.strategy.gov.uk/downloads/work_areas/digital_strategy/digital_strategy.pdf.

Διαθέσιμο από: The European Convention on Human Rights Article 10.

Διαθέσιμο από: The European Convention on Human Rights Article 8.